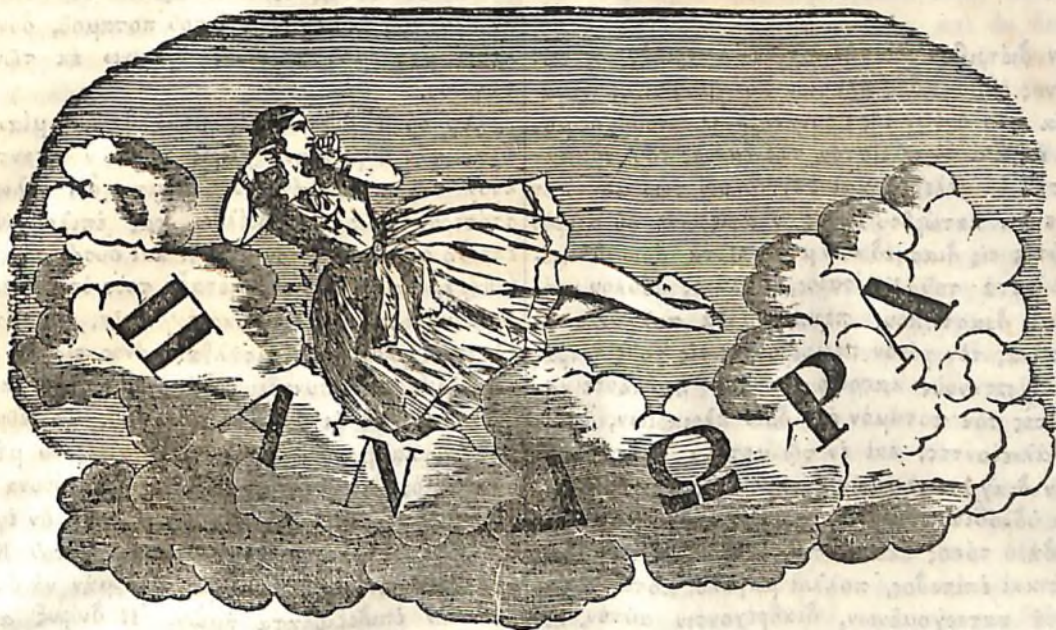

ΔΥΩ ΘΗΡΑΣ ΣΥΜΒΑΝΤΑ.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ τοῦ Βοργέρου.)

—ο—

Ὅταν διέτριβον ἐν Ἀμερικῇ, περιεπάτουں συνήθως ἀνὰ πᾶσαν δειλὴν εἰς τὴν πρωτίστην τῆς Βασιγκτῶνος πλατεῖαν, καὶ ἐκεῖ συνεχῶς ἀπῆντων ἀνθρώπων μικρόσωμον καὶ χωλὸν, ἀσχημον, διοπτρα φέροντα πράσινα, ὀρμικὰν κρατοῦντα, καὶ ἀπερχόμενον πρὸς ἓνα τῶν παρῳρέοντων ρυάκων ν' ἀλιεύσῃ μικρὰς ἀφύας. Τόσον δὲ παράδοξος μοὶ ἐφαίνετο ἡ φυσιογνωμία τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὥστε μέχρι τέλους μὲ διεσκέδαζε, καὶ τόσῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον σχεδὸν καθ' ἐσπέραν τὸν ἐβλεπον ἐπιστρέφοντα μὲ κενὸν τὸ καλάθιον. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ἐνῶ ἐτύγγαλον περιδιχάζων κατὰ τὸ σύνθηριον, ἀλλὰ συνοδευόμενος ὑφ' ἐνὸς φίλου μου, πλοιάρχου πρὸ ὀλίγου ἐλθόντος ἀπὸ τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, διῆλθεν ἐμπρὸς ἡμῶν ὁ ἀτυχὴς ἀλιεὺς, καὶ ἤρχισα νὰ γελῶ.

— Ὁ ἀνόητος! ἀνέκραξα.

Ὁ φίλος μου ἀπέβλεψε πρὸς ἐμὲ μειδιῶν καὶ αὐτός. — Δὲν ἦτον πάντοτε τόσον ἀτυχὴς ἀλιεὺς ὁ ἄνθρωπος οὗτος μοὶ εἶπε. Τὸν ἐγνώρισα, πολὺς δὲν εἶναι κκιρὸς, εἰς ἄλλας χώρας, ὅπου μετὰ πολλοῦ θάρρους καὶ ἐπιδεξιότητος ἡσχολεῖτο εἰς ἀλιεῖαν σπουδαιότεραν.

Ἐπειτα δὲ, καλῶν τὸν γέροντα,

— Αἶ! Δεδμέρε φίλτατε, εἶπε· θὰ διέλθῃς ἐμπρὸς ἀρχαίου φίλου, χωρὶς νὰ τὸν χαιρετήσῃς;

Τότε ἦλθεν ὁ ἀλιεὺς καὶ ἐσφιγξὲ συμπαθέστατα τοῦ πλοιάρχου τὴν χεῖρα.

— Ἴδου ἐδῶ, ὁ κύριος οὗτος, γελαῖ διὰ τὴν ἀποτυχίαν σου εἰς τὴν ἀλιεῖαν, τῷ εἶπεν ἀποτόμως αὐτός.

— Τῷ ὄντι ἀπεκρίθη ὁ γέρον μετ' ἀξιεράστου ἀφελείας, δὲν μοὶ εἶναι εὖνους ἡ τύχη. Ἀλλὰ πρὸ πάντων πταίει ἡ ἀσθένεια τῶν ὀφθαλμῶν μου. Τυφλὸς ἢ σχεδὸν τυφλὸς, καὶ καλὸς ἀλιεὺς τίς δύναται συγχρόνως νὰ εἶναι;

Τότε τύψις συνειδήσεως μὲ κατέλαβεν, ὅταν ἔμαθα ὅτι ἡ ὑποτιθεμένη ἀνεπιτηδειότης τοῦ ἀνθρώπου προήρχετο ἀπὸ ἀσθένειαν τοσοῦτον θλιβεράν.

— Δὲν βλάπτει, ἐξηκολούθησεν εὐθύμως· ἀνὰ ἀφύας δάκνουν σήμερον ἀποινὶ τὸ ἀγκυστρὸν μου, δὲν τὸ ἀπέφρευγον ἄλλοτε ἐπίσης εὐκόλως οἱ μεγάλοι ἰχθύς.

— Τὸ ἤξεύρω, καὶ ἤθελον νὰ πείσω καὶ τὸν κύριον περὶ τούτου. . . Διηγηθῆτέ μας τί σας συνέβη εἰς Γουιάναν.

— Εὐχαρίστως, εἶπεν ὁ γέρον· ἀλλ' ἰδέτε παρακαλῶ, τί ὥρα εἶναι εἰς τὸ Καπιτώλιον, διὰ νὰ μὴ ἀργήσω, καὶ ἡ σύζυγός μου ἀνησυχῇ.

Τὸ Καπιτώλιον εἶναι τὸ δημαρχεῖον τῆς Βασιγκτῶνος, οἰκοδόμημα ὡραῖον καὶ μεγαλοπρεπές. Εἶδα λοιπὸν τ' ὠρολόγιον, καὶ τῷ εἶπον ὅτι εἶναι ἡ ὥρα τετάρτη.

— Ἐχω λοιπὸν ἡμίσειαν ὥραν κενὴν. Ἀκούσατε·

Α.

Ὅταν διέτριβον εἰς τὴν νοτίαν Ἀμερικὴν, κατώκησα τινὰς ἐβδομάδας πλησίον ποταμοῦ τινος πηγάζοντος ἐκ τῶν ὄρεων τῆς Γουιάνης. Ὁ ξενοδόχος μου αὐτόθι, ἂν καὶ τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας τοῦ ἐδαπᾶν εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἐπιτήρησιν τῶν μεγάλων τοῦ φυτεῶν, κατῴρθου ὅμως ὁ ἀφιερώνῃ οὐ μικρὸν μέρος αὐτῆς εἰς διασκέδασίν μου. Μετὰ δύο ὑπηρετῶν καὶ μετὰ τοῦ Καίσαρος, μέλανος δούλου νοήμονος καὶ δραστηρίου, περιηρχόμεθα πολλάκις τὰ πεδία ἐκεῖνα, τὸν ὄριον περιφέροντες εἰς τοὺς τετράποδας καὶ πτηνοὺς κατοίκους αὐτῶν ἢ ἄλλοτε καταβαίνοντες τὸν ποταμὸν ἐπὶ δύο πλοιαρίων, ἐτερόπομεθα ἀλιεύοντες, καὶ ἐν τῷ μεταξύ πρὸς ποικιλίαν τῶν διαχύσεων ἡμῶν κυνηγοῦντες καὶ τὰ παριπτάμενα ὑδροβία πτηνὰ.

Ἐπειδὴ ὁ τόπος ἐκεῖνος πρὸς τὴν θάλασσαν εἶναι ταπεινὸς καὶ ἐπίπεδος, πολλοὶ μεγάλοι ποταμοὶ τῶν ἀπὸ βορρᾶ κατερχομένων, διατρέχουσιν αὐτόν, καὶ διαίρουσιν εἰς βραχίονας, πρὶν ἢ ἐκβάλλωσιν εἰς τὸν ὠκεανόν. Αἱ δὲ μεταξύ τῶν διουρύγων αὐτῶν μορφούμενοι νῆσοι, ἔχουσιν ἑκτασιν ἱκανὴν, καὶ σχηματίζονται ἐκ τελευμάτων καὶ γαιῶν διαθρόχων, ὥς καλύπτουσιν ὑψηλὰ χόρτα, κάλαμοι, καὶ ἄλλα φυτὰ ὑδροδίαίτα· ὑπὸ δὲ τὸ παχὺ καὶ σχεδὸν ἀπρόσιτον αὐτῶν στῶμα, πᾶμπολλα διαίτωνται καὶ κρύπτονται ἕρπετων γένη, καὶ ἐξέρχονται μόνον ὅταν θέλωσι νὰ ὀρμήσωσι κατὰ τινος θύματος.

Ὁ ξενοδόχος μου καὶ ὁ Καίσαρ μοι εἶπον ὅτι εἶδαν πολλάκις μεγάλους ὄφεις διανυχομένους τὰς διόρυγας, καὶ διαβαίνοντας ἀπὸ νήσου εἰς νήσον, καὶ ὅτι ἐφόνευσαν ἐνίοτε τινὰς αὐτῶν, ἀλλὰ μετὰ κινδύνων καὶ δυσκολίας. Αἱ διηγήσεις αὗται εἶχον κινήσει τὴν περιέργειάν μου, καὶ ἤθελον νὰ ἰδῶ καὶ ἐγὼ ἐν τούτων τῶν ἕρπετων. Ἰδιαιτέραν μετ' αὐτῶν νὰ συνδέσω σχέσιν δὲν λέγω ὅτι ἐπεθύμουν πολὺ· ἐξ ἐναντίας μάλιστα ἢ μικρὰ μετ' αὐτῶν γνωριμία μου μοι ἐνέπνευσε βαθεῖαν ἀποστροφὴν, καὶ ὅ,τι ἤκουσα διηγούμενον περὶ τῶν φοβερῶν καὶ καταστρεπτικῶν τῶν δυνάμεων, ἐνίσχυε τὴν πρὸς αὐτὰ διάθεσίν μου. Ἀλλ' οὐχ ἥττον ἐπεθύμουν νὰ ἰδῶ ἐν ἐξ αὐτῶν . . . μακρόθεν. Δυστυχῶς ὅμως οὐδὲν ἀπηντήσαμεν εἰς τὰς ἐκδρομὰς ἡμῶν, καὶ ἤρχισα ὑποπτεύων ὅτι ὁ ξενοδόχος μου καὶ ὁ Καίσαρ ὑπερβολὰς διηγούντο περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ μεγέθους τῶν ὄφειων οὓς εἶδαν καὶ ἐθανάτωσαν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον μοι συνέβη τί, μεταβαλὼν ἐντελῶς τὴν περὶ τούτου γνώμην μου, καὶ βιάσαν με ν' ἀναγνωρίσω τὴν φιλαλήθειαν ἀμφοτέρων.

Τρεῖς περίπου ἐβδομάδας μετὰ τὴν ἀφίξίν μου, μοι εἶπεν ἓν μὲν τῶν ἡμερῶν ὁ ξενοδόχος μου, ὅτι ἠναγκάζετο ν' ἀπέλθῃ εἰς ἓν τῶν κτημάτων του, ἀπέχον περὶ τὰ δέκα μίλια, καὶ ἐπειδὴ σχεδὸν πᾶσα ἡ ὁδὸς τοῦ διήρχετο διὰ τῶν δασῶν, ἐβιάζετο νὰ συμπαραλάβῃ καὶ τὸν Καίσαρα, τὸν μόνον ἐκ τῆς θεραπείας τοῦ ὅστις ἐγνώριζε νὰ τὸν ὀδηγήσῃ. Ἐπρόσθεσε δὲ ὅτι θέλει ἐπιστρέφει ἐνωρὶς μετὰ τὴν μεσημβρίαν, καὶ

ὅτι ἂν ἐν τούτοις θέλω νὰ ἐξέλθω εἰς περίπατον, ἢ ἂν προτιμῶ ἐκδρομὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, δύναμαι νὰ λάβω μετ' ἐμοῦ οὐστίνας ἐγκρίνω ἐκ τῶν ὑπηρετῶν του.

Ἀφ' οὗ δ' ἀνεχώρησε, περιῆλθα ἐπὶ μίαν ἢ δύο ὥρας τὴν ἀγροικίαν, χωρὶς οὐδὲν ν' ἀπαντήσω ἐλκύνον τὴν προσοχήν μου. Ἐπειτα δὲ, θέλων εὐαρεστότερον πῶς νὰ διέλθω τὰς ἐπιλοίπους ὥρας, ἐπειδὴ ὁ καύσων ἦτον πολὺς, καὶ δυσάρεστος θὰ ἦτον ἡ θῆρα εἰς τὸ πεδῖον, διέταξα τοὺς ὑπηρετάς νὰ παρασκευάσωσι τὰ ἀλιευτικὰ ἐργαλεῖα, καὶ λαβὼν καὶ τὸ πυροβόλον μου, εἰσῆλθα μόνος εἰς ἓν ἀκάτιον, μὴ θελήσας νὰ συνοδευθῶ ἀπὸ ὑπηρετήν, καὶ παρεδόθην εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ. Τὸ ρεῦμα ἦτον νωθρὸν, καὶ βραδέως μόνον ἐφθασα εἰς τὸ μέρος ὅπου ὁ ποταμὸς διακλαδεύεται. Τότε δὲ διεύθυνα τὸ ἀκάτιόν μου εἰς ἓνα τῶν κλάδων αὐτοῦ, ὃν ἐγνώριζον, διότι τὸν εἶχον ἤδη διαπλεύσει μετὰ τοῦ Καίσαρος, καὶ ὅπου πολλάκις ἐλάβομεν ἀπορρομὴν νὰ δοκιμάσωμεν τὴν ἐπιδειξιότητά ἡμῶν. Ἡ διόρυξ αὕτη εἶχε δεκακοτῶ ὥς εἴκοσι ποδῶν πλάτος, οὐχὶ περισσότερον. Ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐπροχώρουν διὰ τοῦ ἱστίου, ὅτε μὲν καταβαίνων, ὅτε δὲ προσαναβαίνων τὸ ρεῦμα, καὶ ἐνεδρεύων τὰ ἐν τοῖς τέλμασι τούτοις διαίτουμενα ποικιλόχροα πτηνὰ. Ἀλλ' αὐτὰ ἦσαν σπάνια, καὶ δὲν μοι ἐπέτρεπον νὰ τὰ πλησιάσω μέχρις ἴσως δὲ καὶ δὲν ἐπυροβόλουν μετὰ τῆς συνήθους μου εὐστοχίας· τὸ βέβαιον ἂν εἴναι, ὅτι πλην μιᾶς καὶ μόνης βολῆς, εἶχον ἐξαντλήσει ὅλα μου τὰ ἐφόδια, καὶ ὅμως ἐν μόνον πτηνόν, ἐκ τοῦ γένους τῶν φοινικοπτερυγίων εἶχον φονεύσει. Δυσανασχέτων διὰ τὴν ἀποτυχίαν μου, ἀφῆκα τὸ πυροβόλον, καὶ ἔρριψα τὴν ὀρμιάν. Ὅταν δὲ μετὰ τινὰ ὥραν τὴν ἀνέσुरα, εἶτε διότι δὲν εἶχον ἐπιμεληθῇ τὸ δέλεαρ ὥς συνείθιζεν ὁ Καίσαρ, εἶτε διότι οἱ ἰχθύς ἦσαν ἄγριοι καὶ δυσσύμβολοι ὥς καὶ τὰ πτηνὰ, δὲν ἤλειψα οὐδὲ ἓνα. Ἐλπίζων δ' ὅτι εὐτυχέστερος ἴσως θέλω εἶσθαι ἀλλαχοῦ, κατέβην ἀκόμῃ τὸν ποταμὸν, ὥς ἐν τέταρτον τοῦ μιλίου, καὶ ἔρριψα ἐκ δευτέρου τὴν ὀρμιάν μου.

Ἐν τούτοις δ' εἶχε γίνεαι πνιγνὸς ὁ καύσων, καὶ μὴ βλέπων περίστασιν παρουσιαζομένην διὰ τὴν τελευταίαν βολὴν τοῦ πυροβόλου μου, ἐγύμνωσα τοὺς πόδας μου, καὶ τοὺς ἔλυσα κρεμάσας αὐτοὺς εἰς τὸν ποταμόν. Ἐπειτα δὲ, θεὸς τὸ πυροβόλον παρὰ τὸ πλευρόν μου, ἠπλώθην εἰς τὰ ἐδῶλια τοῦ πλοιαρίου, καὶ περιέμενον νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα ν' ἀνασῶρω τὴν ὀρμιάν. Ἐκεῖ, καταβεβλημένος, ὥς φαίνεται, ὑπὸ τῆς θερμῆς καὶ ὑπὸ τοῦ καμάτου, ἀπεκοιμήθην βαθέως. Ἀγνοῶ δὲ πόσῃν ὥρᾳ ἔμεινα κοιμώμενος· ἀλλ' αἰφνὶς με ἀφύπνισε παράδοξόν τι αἶσθημα, γαργαλισμὸς εἰς τοὺς πόδας, ὥς ἂν τοὺς ἐληγε ζῶν τι. Πεναρκωμένος ἐτι ὑπὸ τοῦ ὕπνου, ἔστρεψα ὅμως πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τοὺς ὀφθαλμούς· . . . Ποτὲ ἐν ὅσῳ ζῶ δὲν θὰ λησμονήσω τὴν φρικτὴν ἥτις με κατέλαβε, καὶ ψυχρὰ ἐχύθη ἐφ' ὅλου τοῦ σώματός μου, ὅταν εἶδα τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν τράχηλον ὄφews πελωρίου, καλύπτοντος διὰ σιάλαμ

τοὺς πόδας μου, προφανῶς ὅπως τοὺς καταπῆν. Ἡ εἰδὼς αὕτη μοὶ ἐπῆλθεν ἀμέσως. Πολλάκις καὶ πολ-
λαχῶς ἠψήφησα τὸν θάνατον, καὶ ἐπὶ τοῦ ὠκεανοῦ,
καὶ εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης. Ἀλλ' οὐδέποτε μέχρι
τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν εἶχον φαντασθῆ ὅτι δύναται
νὰ μοὶ παρουσιασθῇ ὑπὸ μορφὴν τοσοῦτον ἀποτρό-
παιον. Ἐπὶ μίαν στιγμὴν, ἀλλ' ἐπὶ μίαν καὶ μόνην,
ἡ ὄψις τοῦ θηρίου με παρέλυσεν ὡς γοητευθέντα. Ἀλ-
λ' ἡ συναίσθησις τῆς θέσεώς μου μὲ ἀνεκάλεσεν ἀμέ-
σως εἰς ἐμαυτὸν, καὶ ἀπέσυρα βιαίως τὸν πόδα, ἐνῶ
τὸ τέρας προσῆλθε ἐπ' ἐμὲ ὄμματα αἰμοδόρα καὶ
βλοσυρά. Ἀμέσως ἤρπασα τὸ πυροβόλον. Ἀλλ' ὁ ὀ-
φης, παραχθὲς ἐκ τοῦ κινήματός μου, ὡς φαίνεται,
ἐπέσυρε τὴν κεφαλὴν του ἐκτὸς τοῦ πλοίου, διότι
μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἀπατηθεὶς ἴσως ὑπὸ
τῆς ἀκινήσεώς μου, μ' ἐξελάμβανεν ὡς νεκρόν. Ἀλ-
λὰ μόλις ἐπρόφθασα ν' ἀνακαθίσω καὶ νὰ στρέψω
πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τὸν σωλῆνα τοῦ πυροβόλου,
καὶ ἰδοὺ ἀνῶρθωσε πάλιν τὸ ἔρπετόν τὴν κεφαλὴν
καὶ τὸν τράχηλόν του, καὶ τὴν ἐκίνει πρὸς τὰ ἐμ-
πρὸς καὶ ὀπίσω, ὡς ζητοῦν ἀντικείμενόν τι ὃ εἶχεν
ἀπολέσει. Τὸ στόμιον τοῦ πυροβόλου μου ὀλίγους
μόνον πόδας ἀπέειχεν ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἐπυροβόλησα
εὐθὺ κατὰ τῆς κεφαλῆς του. Ἀλλ' αὐτὸ ἐγείρον
ὑπεράνω τοῦ ὕδατος μέρος τοῦ σώματός του, με-
τὰ φοβεροῦ συριγμοῦ, παγώσαντος ὅλον τὸ αἷμα
ἐντὸς τῶν φλεβῶν μου, καὶ ἀναπτύσσον τοὺς πε-
λωρίους αὐτοῦ κρίκους, ὧν τὰς ἀναλογίας ὑπώπτευον
μόνον πρὶν, χωρὶς νὰ τὰς ἰδῶ, ἐράνη θέλον νὰ ὀρ-
μήσῃ ἐπ' ἐμὲ καὶ νὰ μὲ συντρίψῃ, σφίγγον με εἰς
τὰς ἑλικὰς του. Τότε, ἀφίει τὸ πυροβόλον, ἐπληξά
ἰσχυρῶς τὸ ὕδωρ διὰ τῆς κώπης, καὶ ἔστρεψα διὰ
μίας τὸ πλοιάριον μακρὰν τοῦ θηρίου. Μακρυνόμενος
δὲ, εἶδα ὅτι ὁ πυροβολισμὸς μου δὲν ἦτον ἄνευ ἀ-
ποτελέσματος, διότι αἷμα ἤρχισε ῥέον ἀπὸ τοῦ ὄφρος
τὴν κεφαλὴν, αὐτὸς δὲ συνεσπειροῦτο εἰς βιαίας καὶ
ἀλλεπαλλήλους συστροφάς. Κατὰ δυστυχίαν εἶχον
ἐξαντλήσει, ὡς σὰς εἶπον, ὅλην μου τὴν πυρίτιν· ἄλ-
λως θὰ ἀπέυθυνον πρὸς τὸ τέρας καὶ ἄλλους δύο ἢ
τρεις Χαιρετισμοὺς ὡς τὸν πρῶτον.

Ὅλα ταῦτα ἔγιναν ἐντὸς χρόνου πολὺ βραχυτέ-
ρου τοῦ ὅσος μ' ἐχρειάσθη πρὸς διήγησίν των. Προσ-
αναβαίνων δὲ τὸν ποταμόν, ἤκουσα τοὺς καλάμους
τρυζόντας καὶ θραυομένους ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ σώμα-
τος τοῦ θηρίου, καταφυγόντος ἐντὸς αὐτῶν, καὶ δὲν
ἐφρόντισα πλέον ν' ἀναλάβω τὰς ὀρμιάς μου, ἀλλὰ
τὰς ἐγκτελίπα. Σπύζων ὅμως τὸ ῥεύμα μετὰ πά-
σης τῆς δυνατῆς σπουδῆς, ἐφθασα μετ' ὀλίγον εἰς
τὸν ἀπόδαμον, καὶ πηδῆσας εἰς τὴν ξηράν, ἔσπευσα
πρὸς τὴν οἰκίαν, καὶ εὐρὼν ἐπανελθόντα τὸν καλὸν
ξενοδόχον μου, τῷ διηγήθην περὶ τοῦ κινδύνου ὃν διέ-
φυγον ὡς ἐκ θαύματος, καὶ περὶ τῆς καταστάσεως
εἰς ἣν κατέλειπα τὸ ἔρπετόν.

— Τότε λοιπὸν, μοὶ εἶπε, δὲν δύναται νὰ μὰς
διαφύγῃ. Πρέπει ἀμέσως νὰ τὸ διώξωμεν.

Καὶ κράξας τὸν Καίσαρα, τὸν διέταξε νὰ ἐτοιμάσῃ
εὐθὺς τὰ πυροβόλα, καὶ νὰ συμπαραλάβῃ καὶ δύο
ἄλλους ὑπηρέτας.

— Ἄν ἔχῃς ὀρεξίν, μοὶ εἶπε τότε, νὰ περατώ-
σις τὴν μονομαχίαν, ἣν ἤρχισας, καὶ ἂν δὲν φοβῇ-
σαι ν' ἀπαντήσῃς πάλιν τὸν ἀντίπαλόν σου, θὰ σοὶ
προμηθεύσω διασκεδάσιν, δι' ἣν ἐλπίζω δὲν θὰ με-
τανοήσῃς.

Τῷ ἀπεκρίθην δὲ κ' ἐγὼ ὅτι παντάπασι δὲν εἶχον
σκοπὸν νὰ μείνω ὀπίσω, καὶ ἐπρόσθεσα ὅτι ἂν τὰ
ἐφόδιά μου δὲν εἶχον ἐκλείψει, ὃ ἀντίπαλός μου δὲν
θ' ἀπῆλλάττετο τόσον εὐθυσὶ ἀπὸ τὴν μονομαχίαν.

— Ἐν γένει, μοὶ εἶπε, κινδυνωδεστάτη εἶναι πᾶσα
ἐκ τοῦ σύνεγγυς προσβολὴ τῶν μεγάλων τούτων ὀ-
φρων, ὅταν εἶναι τετραυματισμένοι, διότι ἐκμαίνον-
ται τότε, καὶ συνέπεσε νὰ φονεύσωσιν ἀνθρώπους οἵ-
τινες κατ' αὐτῶν ἐκινήθησαν. Ὁ ὑπηρέτης ἐνός τῶν
γειτόνων μου, συνοδεύων ποτὲ τὸν κύριόν του εἰς
τὸ κυνήγιον, εὐρέθη αἵφνης ἐμπρὸς μεγάλου βόα. Ἀ-
μέσως ἐπυροβόλησε κατ' αὐτοῦ, καὶ νομίσας ὅτι τὸν
ἐπλήγωσε θανασίμως, προσῆλθεν ὅπως τὸν φονεύσῃ.
Ἀλλὰ τὸ θηρίον ἐπιστραφέν κατ' αὐτοῦ, τὸν συνέ-
λαβε, τὸν ἔρριψε κατὰ γῆς, καὶ τὸν περιέσφιξεν εἰς
τοὺς δακτυλίους του. Ὁ δυστυχὴς ἤρχισε κράζων ἐ-
λεεινῶς, καὶ οἱ λοιποὶ κυνηγοὶ ἀκούσαντές τον ἔ-
σπευσαν εἰς βοήθειάν του. Ἀλλ' ὁ ὀφίς εἰς τοιοῦτον
τρόπον εἶχεν ἐλιχθῇ περὶ αὐτόν, ὥστε ἐλπίς σωτη-
ρίας δι' αὐτόν δὲν ὑπῆρχεν. Ἀν' ἐπυροβόλουν, ἐβλεπον
ὅτι θὰ ἐφόνευον τὸν ἀνθρώπον μᾶλλον ἢ τὸν ὄφιν, ἂν
δ' ἤθελον νὰ πλησιάζωσι καὶ νὰ ἐλευθερώσωσι τὸν
σύντροφόν των, ἐξετίθεντο μόνον εἰς τὴν αὐτὴν τύ-
χην ἀνωρελῶς. Καὶ κατῴρθωσαν μὲν τέλος νὰ θα-
νατώσωσι τὸ φοβερόν ἔρπετόν· ἀλλ' αὐτὸ εἶχεν ἤδη
πνίξει τὸ θυμὸν του.

Ἀλλ' ἂς μὴ σὲ τρομάξῃ ἡ ἱστορία αὕτη, εἶπεν ὁ
φίλος μου γελῶν· διότι τοσαύτας λαμβάνομεν προ-
φυλάξεις ὅταν πλησιάζωμεν τοὺς ὄφεις, ὥστε εἶναι
σχεδὸν ἀδύνατον νὰ συμβῇ δυστύχημα.

Μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθεν ὁ Καίσαρ μετὰ πέντε ἢ
ἑξ συμμάχων, ὅλων ἐνόπλων· δύο δ' αὐτῶν εἶχον
μακρὰ ἐργαλεῖα ἐν εἰδὲι δρεπάνων, διὰ ν' ἀνοίγωσι
διόδον διὰ τῶν καλάμων. Ἐμβιβασθέντες δὲ εἰς τὰ
πλοιάρια, κατέβημεν ταχέως τὸ ῥεύμα, δύο μαύρων
δούλων ῥωμαλέως κωπηλατούντων, καὶ μετ' οὐ πολὺ
ἤμεθα ἐπ' αὐτῆς τῆς σκηνῆς τοῦ δράματος. Μέρος τῆς
παραποταμίας, ὅπου καλάμοι δὲν ἐφύοντο, ἔφερον
ἔχνη αἵματος, ἀποδεικνύοντα ὅτι ἡ πληγὴ ἦτον και-
ρία. Ἀκριβῶς δ' ἀπέναντι τοῦ μέρους ὅπου ἦσαν τὰ
ἔχνη, οἱ καλάμοι ἦσαν συντεθλασμένοι καὶ ἐσχημάτι-
ζον αὐλακα τοσοῦτον ἔχοντα πλάτος, ὥστε εὐκό-
λως ἄνθρωπος ἐδύνατο νὰ διαβῇ δι' αὐτοῦ.

Ἐδῶ ἐστάθην, καὶ ἐπισκεφθέντες πάλιν τὰ ὀ-
πλα μας, ὅπως βεβαιωθῶμεν ὅτι ἦσαν ἐτοιμα, ἠκρα-
σθήμεν μετὰ προσοχῆς, μὴ ἀκούσωμέν τινα κρότον
ὅστις νὰ μὰς δείξῃ ποῦ κατέφυγεν ὁ ἐχθρὸς. Ἀλλ'
οὐδὲν ἠκούσαμεν, καὶ ἀπεφασίσσαμεν νὰ εἰσχωρήσω-
μεν εἰς τὸν πυκνὸν καλάμωννα. Εἰς τῶν μαύρων
προηγηθεὶς, ἀπέκοπτε διὰ τοῦ δρεπάνου τοῦ πᾶν τὸ
ἐμποδίζον τὴν διόδον, ὃ δὲ φίλος μου καὶ ἐγὼ ἠπό-
μεθα κρατοῦντες τὰ πυροβόλα, καὶ τὴν ὀπισθοφυλα-
κὴν ἀπετέλουν ὁ Καίσαρ μετὰ τῶν ἄλλων ὑπηρέτων.

Οἱ κάλαμοι σχεδὸν πανταχοῦ ἦσαν ὀκτώποδες ἢ δεκάποδες τὸ ὕψος, καὶ τόσοι πυκνοὶ, ὥστε δυσκολώτατα θὰ διηρχόμεθα, ἂν ὁ ὄφας δὲν εἶχε διασχίσει ἐκεῖνον τὸν αὐλακκ.

Πεντήκοντα ἴσως βήματα εἶχομεν προχωρήσει, ὅταν ὁ προπορευόμενος Μαῦρος ἔδωκε τὸ συμπεφωνημένον σημεῖον, ἐξ οὗ ἐννοήσαμεν ὅτι ἐγγίζομεν εἰς τὸν σκοπὸν. Διετάχθη ἐπομένως ἀμέσως ν' ἀποσυρθῇ ὀπίσω ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς, ὁ ξενοδόχος μου καὶ ἐγώ, προχωροῦντες μετὰ περισκέψεως, εἶδαμεν μεταξὺ τῶν καλάμων τὸ σῶμα τῆς ὑδρας, μέρος μὲν ἐφ' ἑαυτοῦ συνεσπειρωμένον, μέρος δὲ ἠπλωμένον εὐθὺ κατὰ γῆς, ἀλλὰ διὰ τὴν πυκνότητα τοῦ καλαμῶνος δὲν διακρίνομεν τὴν κεφαλὴν. Ἡ προσέλευσίς μας τὴν ἐτάραξε, φαίνεται, καὶ ἐστράφη πρὸς τὸ μέρος ἡμῶν, ἀναμφιβόλως ὅπως μᾶς προσβάλλη. Ἀλλὰ τὰ πυροβόλα εἶχομεν ἑτοιμα, καὶ ἅμα ἠδυνήθημεν νὰ ἰδῶμεν τὴν κεφαλὴν, ἐπυροβολήσαμεν κατ' αὐτῆς συγχρόνως. Μέρος τῆς βολῆς ἐκωλύθη ὑπὸ τῶν καλάμων, ἀλλὰ τὸ ἐπίλοιπον, φαίνεται ὅτι οὐχ ἥττον ἔτυχε τοῦ σκοποῦ, διότι ἡ ὀρθωμένη κεφαλὴ τοῦ τέρατος κατέπεσε κατὰ γῆς, καὶ ἤρχισε νὰ συρίζῃ ὀξέως καὶ νὰ συστρέφεται σπασμωδικῶς. Ἄν δὲ καὶ καταβεβλημένος, ἀλλ' ἦτον ἐπικίνδυνον εἰσέτι εἰς τὸν πλησιάζοντα. Ὁ Καίσαρ ὅμως ὅστις ἦτον γενναῖος καὶ ἀκατάπληκτος, μᾶς παρεκάλεσε νὰ μὴ πυροβολήσωμεν πλέον, καὶ διασχίσας τοὺς καλάμους, ἐστράφη περίξ ἡμῶν ὅπως πλησιάζῃ πλαγίως τὸν ὄφιν, καὶ κατάρθωσεν νὰ τῷ καταφέρῃ πληγὴν, ἥτις ἐντελῶς τὸν ἐνάρκωσεν. Ἐπειτα δὲ τῷ ἔφερε καὶ ἄλλας ἐπανειλημμένας ὁμοίας πληγὰς, αἵτινες συνεπλήρωσαν τὴν νίκην του. Τότε μόνον, ἀφ' οὗ εἶδαμεν τὸν ἐχθρὸν ἐντελῶς νεκρωθέντα, ἔδυνήθημεν ἀφόβως νὰ τὸν ἐξετάσωμεν· καὶ ὁμολογῶ ὅτι καὶ τότε ἀκόμη δὲν ἔδυνήθη νὰ ὑπερνικήσω αἰσθημα τρόμου ὅταν τὸν ἤγγισα, καὶ ἐνθυμούμενος πόσον παρ' ὀλίγον θὰ ἐγινόμην βορά του.

Ἐπειτα ἤρχισαμεν νὰ σύρωμεν τὸ πελώριον θηρίον, καὶ μόλις καὶ μετὰ βίας ἔδυνήθημεν νὰ τὸ φέρωμεν μέχρι τοῦ ποταμοῦ. Ἐδῶ τὸ ἐδέσαμεν εἰς ἓν τῶν πλοιαρίων καὶ τὸ ἐρρύμουλκῆσαμεν μέχρι τῆς ἀγροικίας. Καταμετρήσαντές το δὲ, εὔρομεν ὅτι εἶχε μῆκος τεσσαράκοντα περίπου ποδῶν, καὶ πάχος ἐνιαχοῦ ἴσον πρὸς τὸ πάχος ἀνθρώπου. Καθ' ἃ μοι εἶπεν ὁ φίλος μου, ποτὲ δὲν ἐφόνευσε μεγαλύτερον ὄφιν, εἶχεν ὅμως ἰδῆ τινες, οἵτινες ἐφαίνοντο ἔχοντες διαστάσεις ἔτι μᾶλλον γιγαντιαίας.

Μόνον δ' ὅταν τὴν ἐσπέραν ἐκαθήμην τέλος ἐμπρὸς τῆς φιλοξένου τραπέζης, τότε ἠσθάνην ἑμαυτὸν καταβεβλημένον ὑπὸ τοῦ καμάτου καὶ τῆς συγκινήσεως τῆς ἡμέρας. Κατ' ὀλίγον ὅμως συνήλθον, καὶ ποτὲ δὲ ἔλας μου τῆς ζωῆς δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ ἐπέρασά εὐαρεστοτέρην ἐσπέραν. Τὸ συμβᾶν ὅμως τοῦτο εἶχεν αποτελέσει βαθεῖαν ἐπὶ τοῦ πνεύματός μου ἐντύπωσιν, καὶ ἐπὶ τινες μῆνας ἔκτοτε συνήθως ἀνεσκίρτων ἐν μέσῳ τοῦ ὕπνου μου, ὑπὸ ψυχροῦ ἰδρώτος καταβρεχόμενος, καὶ νομίζον ὅτι τὸ βδελυρὸν τέρας μὲ συνέτριβε διὰ τῶν ὀδόντων του, καὶ

μὲ ἀπέπνιγε περιπτώσσον με διὰ τῶν ἐλίκων του. Ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ ὀδυνηραὶ ὀπτασίαι ἐξηλείφθησαν μέχρι τέλους, καὶ μοι παρέμεινε μόνον ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου κινδύνου ὃν διέτρεξα, καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὴν πρόνοιαν ἥτις μ' ἔσωσεν ὡς ἐκ θαύματος.

Ἄλλοτε θὰ σὰς διηγηθῶ καὶ ἄλλην τινα περίστασιν ἥτις μοι συνέβη κατὰ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἐποχὴν.

Καὶ ὁ γέρον ἀπέβλεψε πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἰδὼν ὅτι ἐκίνοι τὴν περιέργειάν μας,

— Μίαν ἀκόμη διήγησιν, εἶπε, καὶ ἀναχωρῶ. Αὐτὴ ὁμοιάζει ὀλίγον τὰς ἀνεπιτυχεῖς ἀλυσίας μου.

Β'.

Ἡ Βονδελοκούνδη εἶναι τῶν Ἰνδιῶν ἡ ἔρημος, ἣν ἀνθρώπινος χεὶρ οὐδέποτε ἀπεπειράθη νὰ καθαρίσῃ ἀπὸ τοὺς κατακαλύπτοντας αὐτὴν πυκνοὺς θάμνους. Τὰ τελματώδη ἐδάφη τῶν ἀπεράντων τούτων ἐκτάσεων εἰσὶ τοσοῦτον νοσώδη, ὥστε ὀλίγιστοι μόνον ἄνθρωποι, καὶ οὗτοι ἐκ τῶν πτωχοτέρων καὶ ἐλεεινοτέρων, ἐπέισθησαν ποτὲ νὰ τὰ κατοικήσωσιν. Ἀναγκάζομενος νὰ διέλθω διὰ τῆς ἐρήμου ταύτης, ὅταν ἐπέστρεφον πρὸς τὸ τάγμα μου, καὶ θανάσιμως ἐνοχλούμενος ἐκ τῆς διαρκούς μου αἰχμαλωσίας ἐπὶ τοῦ πλοιαρίου, ἐφ' οὗ βραδέως προχώρου διὰ τῶν διύγρων πεδίων τῆς Βονδελοκούνδης, ἀπεφάσισα ν' ἀποβιβάσθω ἅμα τὸ πρῶτον ἀπῆντων που τὴν παρήγορον θέαν ἀνθρωπίνης οἰκήσεως. Ἀλλ' ἠξέυρων ὅτι πλῆθος ἀγρίων ζώων περιέτρεχε τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἀπέφυγον ν' ἀποβῶ εἰς ἀπείρους τερπνοτάτας θέσεις ὅς ἀπῆντων εἰς ἕκαστον βῆμα, αἵτινες ὅμως, διότι ἔρημοι, μοὶ ἐφαίνοντο ἐπικίνδυνοι. Ἀλλὰ τέλος ἐφθασα ἀπέναντι ἰνδικῶν τινῶν καλυδῶν, αἵτινες ἔκειντο ὡς ἡμισυ μίλιον ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ. Τότε διέταξα τὸν ναύκληρον νὰ προσορμισθῇ καὶ νὰ προσδέσῃ τὸ πλοῖόν μου εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ· καὶ λαβὼν τὸ πυροβόλον μου εἰς τὸν ὦμον, διευθύνθην πρὸς τὰς καλύδας. Ἄμα δὲ μὲ εἶδαν μακρόθεν, δύο Ἰνδοὶ ὀλόγυμνοι, πλὴν τῶν διαζωσμάτων των, ἔσπευσαν εἰς ὑπάντησίν μου, καὶ μὲ εἰδοποίησαν ὅτι πατῶ εἰς ἐπίβουλον ἔδαφος, καὶ κατάρτυτον πέριξ, διότι, ὡς μοὶ εἶπον, ἡ σταθερά των ἐνασχόλησις ἦν νὰ σκάπτωσι καθ' ἑκάστην ὁπὰς ὀκτὼ περίπου ποδῶν εἰς τὸ ἔδαφος, ὅς μετὰ ταῦτα ἐκάλυπτον διὰ κλάδων, ὥστε τὰ θηρία, ἀγνοοῦντα τὸν δόλον, καὶ νομίζοντα ὅτι ἔτρεχον ἐπὶ ἐδάφους στερεοῦ, ἐπιπτον διὰ μιᾶς εἰς τοὺς βόθρους, καὶ οὕτως οἱ Ἰνδοὶ ἐδύναντο ἀφόβως νὰ τὰ φονεύωσι, καὶ το μὲν δέρμα των ἐπώλουν, τὰς δὲ κεφαλὰς, τῶν ἔφερον πρὸς τὰς ἀρχάς, παρ' ὧν ἐλάμβανον τὸ δι' ἑκάστης τίγριδος κεφαλὴν τεταγμένον βραβεῖον. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρὸ ἐνὸς ἔτους εἶχον συλλάβει ὑπὲρ τὰ εἴκοσι θηρία. Ναὶ μὲν κατεσπαράχθησαν καὶ δύο Ἰνδοὶ ὑπὸ τῶν θηρίων· ἀλλ' οἱ σύντροφοι αὐτῶν, θεωροῦντες τὰ τοιαῦτα συμβάντα ὡς τῆς εἰμαρμένης θεσπίσματα, ὀλίγον ἐταράττοντο ὑπ' αὐτῶν. Ἐπειδὴ ἦτον ἤδη ἐξώρας, ἀπεφάσισα νὰ διανυκτερεύσω εἰς τὰς καλύδας, καὶ πέμψας ἔφερα τὰς ψάθας ἐφ' ὧν ἐκοιμώμην συνε-

ἤθως. Οἱ Ἴνδοι μοι εἶχον ὑποσχεθῆναι νὰ παρευρεθῶ τὴν ἐπαύριον εἰς θήραν περιεργατάτην, καὶ ἡ τοιαύτη ὑπόσχεσις ἐδύνατο νὰ μὲ φέρῃ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς γῆς. Ἐδέχθην ἐπομένως προθύμως τὴν πρόσκλησίν των νὰ μείνω μετ' αὐτῶν τὴν νύκτα ἐκεῖνην.

Ἐδείπνησα λοιπὸν μὲ ὀλίγον ὀρύζιον, ἐκαθάρισα τὸ πυροβόλον μου, οὗ ὁ εἰς σωλὴν περιεῖχε πάντοτε μίαν σφαῖραν, ὃ δ' ἄλλος μεγάλα σφαιρίδια, προπαρεσκευάσα τὰ ἐφόδιά μου διὰ τὴν ἐπαύριον, ὅπερ εἶναι ἀττοχολία σπουδαιότατη δι' ἄνθρωπον μεμονωμένον ὡς ἤμην ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ τέλος ἔπεσα νὰ κοιμηθῶ, ἀφ' οὗ ὅμως πρὶν ἐφρόντισα νὰ κλείσω τὴν θύραν ὅπως ἐδυνήθην, διότι ἡ μορφή καὶ οἱ τρόποι ἐνὸς τῶν Ἰνδῶν πολὺ δὲν μοι ἤρεσκον, καὶ ἤρχιζον ἤδη σχεδὸν νὰ μετανῶ ὅτι εἶχον οὕτως ἐντελῶς παραδοθῆ εἰς αὐτούς. Οἱ ὑπηρεταί μου, οὓς ἐλυπούμην ὅτι δὲν εἶχον φέρεϊ μετ' ἐμοῦ, ἀπείχον μακρὰν μου ἤμισυ μίλιον· οἱ δὲ ἄνθρωποι οἵτινες μὲ περιεστοίχιζον, ἦσαν χαρκτηῖρος ἀγρίου, ἀναστήματος καὶ ῥώμης ἀθλητικῆς, καὶ εἰθισμένοι νὰ παλαιῶσι πρὸς θηρία. Μεταβιβάζοντες δ' εὐκόλως τὰς κατοικίας των ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, δυνάμενοι ἐντὸς τῶν ἀπρσιῶν ἐρήμων τῆς Βουνδελοκούντης νὰ ὑπεκφύγῃσι πάντων καταδιώξιν, διαβόητοι ἐπὶ φιλοκερδείᾳ, καὶ εἰς οὐδὲν τὴν ζωὴν λογιζόμενοι, τίς μοι ἐγγυάτο ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι δὲν θὰ ἐρρίπτοντο ἐπ' ἐμὲ νὰ μὲ θανατώσωσιν; Ἀπρονοήτως εἶχον λύσει ἐμπρὸς των τὸ βαλάντιόν μου, πλήρες ρουπιῶν, καὶ εἶχον ἐπαινέσει τὰς ιδιότητας τοῦ πυροβόλου μου, ἀντικειμένου πολὺ δι' αὐτούς πολυτιμωτέρου ἀπὸ χρυσίον. Τί τοὺς ἐμπόδιζε νὰ κυριεύσωσιν ὅλα ταῦτα; ἴπποτε. Ἐβλεπον τὸν κίνδυνον τῆς θέσεώς μου, καὶ τοιαύτας δεινὰς ιδέας περιστρέφον εἰς τὴν κεφαλὴν μου, ἀπεκοιμήθην ὑπνὸν ἐλαφρὸν καὶ τεταραγμένον.

Μία ἦτον ἴσως ἡ ὥρα μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὅταν ὑπὸ κάπως μ' ἐξύπνησε κρότος. Πολλοὶ ἄνθρωποι συνδιελέγοντο κρυφίως πλησίον τοῦ μικροῦ τῆς καλύβης μου παραθύρου, κεκλεισμένου δι' ἀπλοῦ καὶ παραλυμένου παραθυροφύλλου, ἢ μᾶλλον διὰ πλαισίου βεβυσμένου ὑπὸ ξηρῶν χόρτων. Ὅταν ἤκουσα τοῦτο, ἐσύρθην ἐλαφρῶς πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, καὶ ἔφριξα ἀκούσας τοὺς Ἰνδοὺς οὕτως ἐκφράζοντας τὰς θηριώδεις των διαθέσεις.

— Ἀπὸ πότε τὸν ἔχετε; ἐρώτησε φωνὴ ἣν δὲν εἶχον ἀκούσει πρὶν.

— Ἀπὸ χθὲς τὸ ἑσπέρας, περὶ τοῦ ἡλίου τὴν δύσιν.

— Καὶ ἤκούσατε ἔπειτα, νὰ ἰδῆτε ἂν δὲν κινῆται;

— Ναί, νομίζομεν ὅτι κοιμᾶται.

— Τότε λοιπὸν ἰδοὺ ἡ ὥρα νὰ ἐπιπέσωμεν. Ἐπειδὴ ὅμως λέγετε ὅτι εἶναι ῥωμαλαῖος, πρέπει νὰ προχωρήσωμεν μὲ περισκέψιν. Πῶς θὰ τὸν προσβάλωμεν;

— Φρονῶ, εἶπεν εἰς τῶν συνομιλούντων, ὅτι πρέπει νὰ τὸν κατατοξεύσωμεν μὲ βέλη φαρμακευμένα.

— Μάλιστα. Ἄν ὅμως ἐξέλθῃ;

— Ἄν ἐξέλθῃ, τὸν φονεύομεν μὲ τὰς μαχαίρας μας.

— Τὰς φορεῖτε;

— Ὅχι ἀκόμη.

— Δοιπὸν, εἶπεν ἐκεῖνος, ὅστις ὠμίλει ὡς ἀρχηγός, σπεύσατε νὰ τὰς λάβητε, καὶ νὰ τελειώσωμεν ταχέως. Μετὰ πέντε λεπτά ἐπιστρέφω.

Καὶ τοὺς ἤκουσα ἀναχωρήσαντας ἀμέσως, καὶ χωρισθέντας κατὰ διαφόρους διευθύνσεις.

Ἡ καρδιά μου ἐπαλλε, καὶ ἠκρωμένη, μέχρις οὗ ἐσβέσθη ἐντελῶς τῶν ποδῶν των ὁ ἦχος. Τότε δὲ, ἀρπάσας τὸ πυροβόλον μου, ἀπεφάσισα νὰ φύγω, ἢ καὶ νὰ διαφιλονεικῶ τὴν ζωὴν μου ἐν τῷ πεδίῳ, ὅπου τὸ πυροβόλον μου ἐδύνατο ν' ἀκουσθῇ ἀπὸ τοὺς ὑπηρετάς μου. Ὑπερέβην λοιπὸν τὴν θύραν, καὶ ὡς βέλος ὤρμησα πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἐνόμιζον ὅτι τὸ πλοῖόν μου ἦτον προσωρμισμένον.

Ἡ σελήνη ἐλαμπε μεσουράνιος, καὶ ἐγὼ ἔτρεχον, οὐδένα ἄλλον ἀναλογιζόμενος κίνδυνον, πλὴν τοῦ ὅτι ἐδιωκόμην ὑπὸ τοῦ αἰμοδόρου τούτου στίφους τῶν φωνῶν, εἰς οὓς εἶχον τὸ δυστύχημα νὰ ἐμπέσω. Φοβερά ἦτον ἡ σκηνή, καὶ τὴν φρίκην τῆς ἡύξανον ἔτι μᾶλλον αἱ ἄγριαι ὕλακαὶ τοῦ θωός, οἱ λαμπροὶ ὄρυγμαὶ τῶν θηρίων, καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν σαρκοφάγων ὀρνέων, ὧν τρέχων διετάραττον τὰ νυκτερινὰ καταφύγια. Αἶφνης εἶδα ἀντικείμενόν τι ἀναπηδῶν ὑπὲρ ἄνω τῶν θάμνων, καὶ ἤκουσα τοὺς ξηροὺς κλάδους τρύζοντας ὑπὸ τὴν πίεσιν βαρέως τινος σώματος· ἄγριος δὲ γρυσμὸς ἀντήχησεν εἰς τὴν ἀκοήν μου, ὑπὸ παραδόξου συνοδευόμενος συριγμοῦ, ὡς τῆς φωνῆς τῆς ὀργιζομένης γαλῆς, καὶ δύο ὀφθαλμοὶ ἐξήστραψαν ἐν τῷ σκοτεινῷ. Οὐδεμία σωτηρίας ἐλπίς· Τίγρις μὲ κατεδίωκεν. Ἀκόμη ἐν πῆδημα, καὶ ἐπιπτον ὑπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ ἀνημέρου θηρίου. Οὐδὲ νὰ προσευχθῶ καὶ ἐπρόφθασα, ἀλλ' ὤρμησα νὰ φύγω ὑπὸ τῆς ἀπελπισίας πτερούμενος. Ἀλλ' εἰς τὰ πρῶτα βήματα ἠσθάνθην βίαιον κλονισμόν, φωτὸς σπινθήρες ἀνέθορον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ ὅλα τὰ μέλη μου ὡς ἂν εἶχον ἐξαρθρωθῇ· διότι εἶχον πέσει εἰς ἓνα τῶν βόθρων ἐκεῖνων, καὶ ἐν ᾧ ἐπιπτον, ἢ τίγρις εἶχε πηδήσει ὑπὲρ ἄνω τῆς κεφαλῆς μου.

Ἄμα δὲ συνῆλθον ἀπὸ τῆς πτώσεως τὴν σκοτοδινίαν, καὶ ἀπὸ τὸν πρῶτον μου τρόμον, ἐτόλμησα νὰ ὑψώσω τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης εἶδα τὴν τίγριν ἐπὶ τῆς κοιλίας κεκλιμένην εἰς τὸ χεῖλος τοῦ λάκκου, καὶ μετ' αἰμοχαροῦς λαίμαργίας παραμονεύουσιν τὸν δυστυχῆ ὅστις δὲν ἐδύνατο νὰ τὴν διαφύγῃ. Οἱ φλογεροὶ ὀφθαλμοὶ τῆς παρηκολούθουν πάντα μου τὰ κινήματα, καὶ ἐκάθησα ὅσον ἱμπόρου βαθυτέρα, διὰ νὰ μὴ μὲ φθάνωσιν οἱ θανατηφόροι τῆς ὄνυχας.

Ὡς δ' ἤρχισαν οἱ ὀφθαλμοὶ μου νὰ συνηθίζωσι τὸ μέρος ὅπου εὕρισκόμην, ὃ τῆς φρίκης! εἶδα ὄφιν μέλανα καὶ μακρὸν, ἀνέρποντα ἀπὸ τὸν πυθμένα τοῦ λάκκου. Μὴ δυνάμενος ὅμως ν' ἀναβῇ τὸν σχεδὸν κάθετον τοῖχον, ἐφάνη διστάζων ἐπὶ μίαν στιγμήν, ἂν ἔπρεπε νὰ ἐξακολουθήσῃ προσπαθῶν νὰ φύγῃ, ἢ ἂν ἦτον προτιμώτερον, ἐπιστρέψας, νὰ προσβάλλῃ τὸν αὐθάδη ξένον, ὅστις ἐλθὼν ἐτάραξε τὴν ἡσυχίαν τῆς φωλεᾶς του. Ἡ δευτέρα αὕτη ιδέα προεκρίθη ἀναμ-

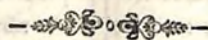
φιλόλως, διότι ὀρθωθείς, ἐστήριξεν ἐπ' ἐμέ τοὺς πρα-
σίνους καὶ σπινθηροβολοῦντας τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἡ-
τοιμάσθη νὰ τειναχθῇ. Ἐντρομος ἀνεπήδησα· ἀλλ'
ἄμα ἠγέρθη, ἠσθάνθη τοὺς ὄνυχας τῆς τίγριδος σχί-
σαντες τὰς σάρκας τοῦ ὤμου μου, διότι εἶχον λησμο-
νήσει ὅτι εἰς τὸ χεῖλος τοῦ βόθρου μὲ περιέμενεν οὐ-
τος ὁ κίνδυνος. Ἀλλὰ διὰ τοῦ κινήματος τούτου τὸ
θηρίον ἐκίνησε τοὺς παρὰ τὸ χεῖλος κλάδους, καὶ
ἀπ' αὐτῶν τὸ πυροβόλον μου ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας
μου. Ἄν δὲ καὶ ἔρρεεν ἀφθόνως τὸ αἷμά μου, καὶ
ἂν καὶ δαίμεις ἠσθάνονην εἰς τὸν ὦμον τοὺς πόνους,
συνῆψα ὅμως πάσας μου τὰς δυνάμεις, καὶ λαβὼν τὸ
ὄπλον, ἐπυροβόλησα κατὰ τοῦ ὄφους, καὶ τὸν ἐφό-
νευσα καθ' ἣν στιγμήν ἔμελλε νὰ ριφθῇ κατ' ἐμοῦ.

Ἀλλ' ἡ ἐκπυροκρότησις ἐφάνη διπλασιάσασα τὴν
ἀγριότητα τῆς τίγριδος, ἥτις ἤρχισε προσπαθοῦσα νὰ
καταβῇ εἰς τὸν βόθρον. Συγχρόνως δ' ἤρχισα καὶ ἐγὼ
ἀναλογιζόμενος σπουδαίως ἂν προτιμώτερον δὲν ἦτον
νὰ παραδοθῶ ἀμέσως εἰς τὸ λυσσῶδες θηρίον, παρὰ
νὰ μείνω ἐπὶ πλέον εἰς τὴν τρομερὰν θέσιν ἐκείνην.
Σκοτοδινίαις μὲ κατέλαβε τότε, καὶ ἡ ἀπελπισία
παρέφερε τὰς φρένας μου, διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἤξευρον
ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ὁ σύντροφός τοῦ ὄφους ἔμελλε νὰ

ἔλθῃ εἰς τὸν λάκκον, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ χῶμα ἤρχιζε
καταρρέον ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς τίγριδος. Ἡ ἀνθρώ-
πινος φύσις ἐνέδιδεν ἤδη, ὅταν αἰφνης ὠρυγμὸς φο-
βερός ἠκούσθη, καὶ ἡ τίγρις, ὑπὸ πολλῶν φαρμακευ-
μένων ἀκοντίων κατατοξευθεῖσα, ἔπεσε καὶ ἐκυλίετο
σπαίρουσα ἐν σπασμοῖς καὶ ἀγωνίᾳ θανάτου. Μετὰ
μῖαν δὲ στιγμήν προσῆλθον ὁ τῆς προτεραίας ξενοδό-
χος μου, καὶ οἱ φίλοι μου, καὶ ἔσπευσαν νὰ μ' ἀ-
νεκλύσωσιν ἀπὸ τὸν λάκκον. Εὐρόντες με δὲ σχεδὸν
ἀνέπαφον, ἀπέπεμψαν χαρμωσύνους κραυγὰς, μὲ συν-
εχαίροντο, καὶ πρὸ πάντων οἱ Ἰνδοὶ ἐφαίνοντο εὐ-
δαίμονες ὅτι μ' ἔσωσαν.

Τί λοιπὸν ἐσήμεαιεν ἡ διαγωγὴ των; Μετ' οὐ πολὺ
τὸ μυστήριον ἐξηγήθη. Φέροντές με πρὸς τὸ πλοῖόν
μου, μοὶ διηγήθησαν ὅτι πρὸ ὀλίγου ἐφόνευσαν μέ-
γαν λέοντα, ὅστις ἀφ' ἐσπέρας εἶχε πέσει εἰς ἕνα
βόθρον, καὶ ὅτι περὶ αὐτοῦ διελέγοντο, ὅταν ἐνόμισα
ὅτι ἐπεβούλευοντο τὴν ζωὴν μου. Ἀπὸ ταύτην δὲ
τὴν ἐκστρατεῖαν ἐπέστρεφον, ὅταν ἤκουσαν τὸν πυ-
ροβολισμόν μου, καὶ ὀρμήσαντες πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖ-
νο, κατάρθωσαν εὐτυχῶς νὰ μὲ σώσωσι.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ γέρον ἀνεχώρησε.

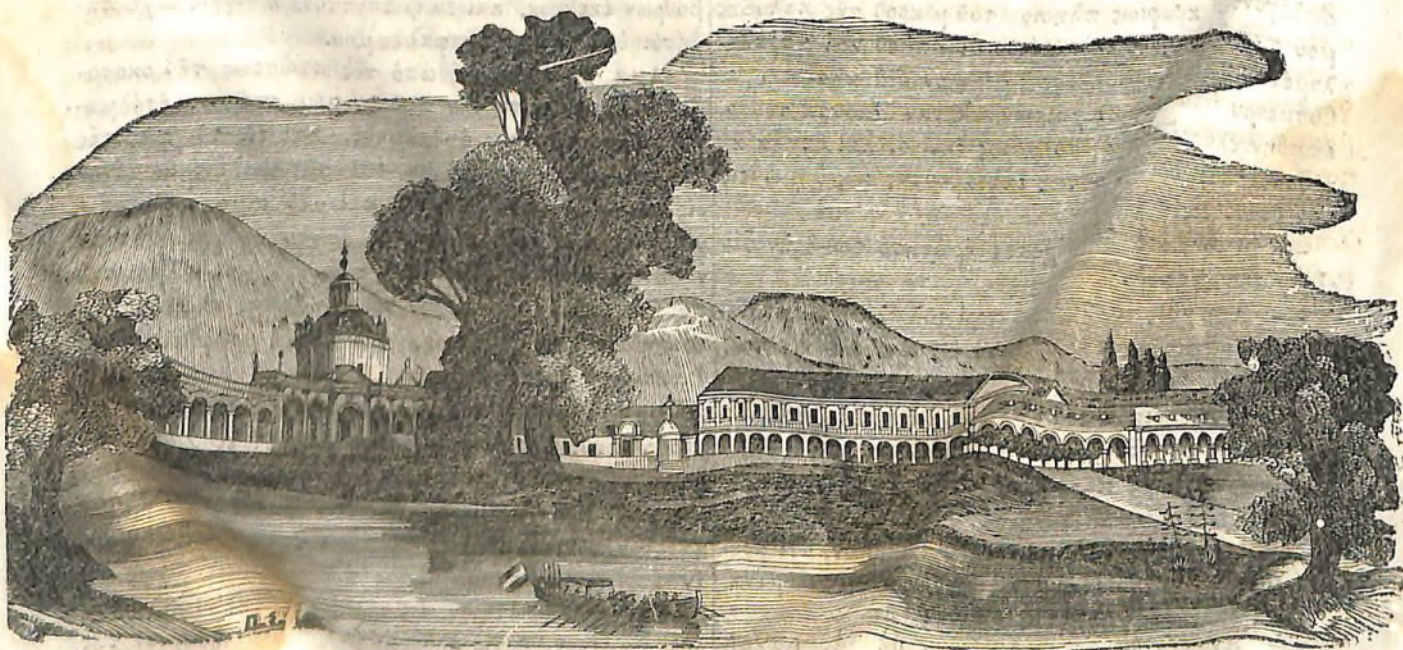
ΤΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑ

ΤΗΣ

ΑΡΑΝΙΟΥΕΖΗΣ

ΚΑΙ ΤΟΥ

ΜΑΔΡΙΤΟΥ.

Τὰ βασίλεια τῆς Ἀρανιουέζης.

Περὶ τὰ μέσα τῆς πεντεκαίδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, τὸ Ἰσπανικὸν ἔθνος ἦτο ἐτι διηρημένον εἰς διάφορα μικρὰ βασίλεια, διατελοῦντα εἰς διηνεκεῖς ἐμφυλίους πολέμους, τὰ βασίλεια τῆς Καστίλλιας, τῆς Ἀραγωνίας, τῆς Ναυάρρας· ἡ Πορτογαλία ἀπετέλει ὁμοίως ἴδιον ἐν τῇ Ἱβηρικῇ χερσονήσῳ βασίλειον· πρὸς δὲ τούτοις, οἱ Μωαμεθανοὶ κατεῖχον ἐτι ἀξιόλογον τῆς χερσονήσου ταύτης μέρος. Πρὶν δὲ παρέλθῃ μία ἑκατονταετηρίς, ὁλόκληρος ἡ Ἱβηρικὴ χερσονήσος ὅχι μόνον συνεπυκνώθη εἰς ἓν βασίλειον καὶ ἀπέβλεπε τὰ τελευταῖα λείψανα τῶν ἀλλοθρησκῶν κατακτητῶν, ἀλλ' ἀπετέλεσε καὶ μίαν τῶν ἰσχυροτάτων καὶ λαμπροτάτων ἐπικρατειῶν ἀφ' ὧσας ὑπῆρξαν ποτὲ εἰς τὸν κόσμον.

Τῶνόντι, ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Β', περὶ τὰ μέσα τῆς ἑκαίδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, τὸ Ἰσπανικὸν κράτος ἐκυριάρχει, ἐν Εὐρώπῃ, τῆς Ἰσπανίας, τῆς Πορτογαλίας, τῶν Κάτω Χωρῶν ἐνθεν καὶ ἐνθεν τοῦ Ῥήνου, τῆς Βουργουνδικῆς κομητείας, τοῦ Ῥουσιλῶνος, τοῦ Μεδιολανικοῦ κράτους, τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Σικελίας. Προσέτι, ἡ Τοσκάννα, ἡ Πάρμα καὶ αἱ ἄλλαι μικραὶ τῆς Ἰταλίας πολιτεῖαι ἦσαν ἐντελῶς ἀπὸ τοῦ Ἰσπανικοῦ κράτους ἐξηρημέναι. Ἐν Ἀσίᾳ, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας ἐδέσποζε τῶν Φιλιππίνων νήσων καὶ ὅλων τῶν πλουσίων ἐκείνων καταστημάτων, τὰ ὅποια οἱ Πορτογάλοι εἶχον ἰδρύσει εἰς τὰ παράλια τῆς Μαλακίας καὶ Κοραμανδελικῆς, ἐπὶ τῆς Μαλακκικῆς Χερσονήσου καὶ ἐπὶ τῶν ἀρωματοφόρων νήσων τοῦ ἀνατολικοῦ ἀρχιπελάγους. Ἐν Ἀμερικῇ, τὰ κτήματα αὐτοῦ ἐξηπλοῦντο ἐκατέρωθεν τοῦ Ἰσημερινοῦ μέχρι τῆς εὐκράτου ζώνης. Τὰ εἰσοδήματα τοῦ βασιλεῶς ἐκείνου ἦσαν δεκαπλάσια τῶν εἰσοδημάτων τὰ ὅποια εἶχεν ἡ Ἀγγλία ἐπὶ τῆς μεγαλῆς Ἑλισάβετ. Ὁ μόνιμος αὐτοῦ στρατὸς συνεποσούτο ἐκ 50,000 λογάδων ἀνδρῶν, ἐνῷ ἡ Ἀγγλία τότε δὲν εἶχεν οὔτε ἐν τάγμα τακτικοῦ στρατοῦ. Ἡ ναυτικὴ δύναμις τὴν ὁποίαν συνετῆρει συνέκειτο ἀπὸ 140 πλοίων. Ἡ Ἰσπανία τότε ἐπέτυχεν, ὅτι οὐδὲν ἄλλο κράτος εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους κατώρθωσε ποτε, ἐπέτυχε νὰ πρωταγωνιστήσῃ κατὰ τὴν γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. Καὶ τὰ μὲν πεζικὰ αὐτῆς τάγματα ἠπέπλησαν τὴν πρωτεύουσάν τοῦ Γαλλικοῦ κράτους· οἱ δὲ στόλοι, τὰ παράλια τῆς Ἀγγλίας.

Ὑπερβολὴν δὲ δὲν λέγομεν, ἀξιοῦντες, ὅτι ὁ Φίλιππος Β' ἐκτίσας ἐπὶ τῆς Εὐρώπης δύναμιν ἰσχυροτέραν καὶ αὐτῆς τῆς δυνάμεως ἣν κατεσκεύασεν ὁ μέγας Ναπολέων. Ἡ ἐπιβρόχὴ τοῦ Γάλλου κατακτητοῦ οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ ὑπερβῇ τὰ ὅρια τοῦ αἰγιαλοῦ· ὁ κυλοσσὸς ἐκεῖνος, ὅστις περιεφέρετο τροπαιοῦχος ἀπ' ἄκρων μέχρις ἄκρων τῆς Εὐρώπης, δὲν ἠδύνατο νὰ διαβῇ τὸν ἐλάχιστον πορθμὸν ἐνῷ τὰ στρατεύματά του εἰσέρχοντο εἰς ὅλας τὰς πρωτεύουσας τῆς ἡπείρου, οἱ Ἀγγλικοὶ στόλοι ἐπολιορκούν ὅλους αὐτῆς τοὺς λιμένας, ἀπὸ Δαντῆσκου μέχρι Τεργέστης. Ἡ Σικελία, ἡ Σαρδινία, ἡ Μαϊόρκα, ἡ Γερνεκή ἀπῆλυσαν βαθυτάτην ἀσφάλειαν δι' ὅλου τοῦ πολέμου ἐκείνου, τοῦ ἀπειλήσαντος τὴν ὑπαρξὴν ὅλων τῆς Εὐρώπης τῶν θρόνων. Ὁ νικηφόρος καὶ κυ-

ρίαρχος λαὸς, ὅστις ἐπλήρου τὰ μουσεῖα αὐτοῦ διὰ τῶν λαφύρων τῆς Ἀντουερπίας, τῆς Φλωρεντίας καὶ τῆς Ῥώμης, ἐπασχεν ἐλεεινῶς τὰς δεινότερας στερήσεις· καὶ ἐνῷ ἡ ποίησις καὶ ῥητορικὴ δὲν εὗρισκον λόγους διὰ νὰ ἐξυμνήσωσι τὰ κατορθώματά του, οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ δὲν εἶχον καφεὶν διὰ νὰ τονίσωσι τὰ νερῶ των, καὶ σάκχαρι, διὰ νὰ γλυκάνωσι τὸ στόμα των.

Ἡ δὲ τοῦ Φιλίππου Β' δύναμις κατ' οὐδὲν ὑπῆρξεν ἐπὶ τῆς στερεᾶς μικροτέρας τῆς τοῦ Ναπολέοντος. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἦτο συγγενὴς καὶ φίλος του. Ἡ Γαλλία, πάσχουσα τότε δεινῶς ἀπὸ τῶν θρησκευτικῶν αὐτῆς διενέξεων, οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἀντίπαλος αὐτοῦ ἐπικίνδυνος, ἐνίοτε δὲ διετέλεσε σύμμαχος ὑποκλινῆς. Συγχρόνως δὲ ἡ Ἰσπανία εἶχεν ὅτι ὁ Ναπολέων ματαίως ἐποθήσεν, εἶχε πλοῖα, ἀποικίας, ἐμπόριον. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἡ Ἰσπανία ἔσχε τὸ μονοπώλιον τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἀμερικῆς καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Ἄπας ὁ χρυσὸς τῆς δύσεως καὶ ἅπαντα τὰ ἀρωματικά τῆς ἀνατολῆς παρ' αὐτῆς κατεῖχοντο καὶ διενέμοντο. Ἐν διαστήματι πολέμου μακροῦ, τὸ ἐμπόριόν της δὲν ἠνωχλήθη εἰμὴ διὰ τῶν πειρατικῶν ἐπιχειρήσεων ὀλίγων τινῶν τῆδε κάκεισε πλανωμένων καταδρομῶν. Καὶ μετ' αὐτὴν τὴν καταστροφὴν τῆς πολυθρυσλήτου Ἀρμάδας, δι' ἧς ὁ Φίλιππος Β' ἐπεχείρησε νὰ κατακτήσῃ τὴν Ἀγγλίαν, οἱ πολιτικοὶ τῆς Ἀγγλίας ἄνδρες μὲ τρόπον ἐτι ἀπέβλεπον πρὸς τὴν ναυτικὴν τοῦ Φιλίππου δύναμιν. Ὁ μέγας σφραγιδοφύλαξ τῆς Ἀγγλίας ἔλεγεν εἰς τὰς δύο βουλὰς, ἐν ἔτει 1593, τοὺς ἀξιωματικόνους τούτους λόγους· « ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας ἐκυρίευσεν τὴν Πορτογαλίαν, ἔγινε κατὰ τοῦτο ἰσχυρότερος ὅτι προσαπεκτήσατο καὶ τὴν Ἰνδικήν· ὥστε ὅσω κραταιὸς καὶ ἂν ἦτο πρότερον, σήμερον εἶναι προδήλως πολὺ κραταιότερος... Οἱ στόλοι του διακωλύουσιν ἀπάσας τὰς ἐμπορικὰς εἰς τὰ παράλια τῆς Γαλλίας ἐπιχειρήσεις τῶν Ἀγγλῶν, ὥστε, ἀληθῶς εἰπεῖν, ἂν καὶ δι' ὅλης τῆς Γαλλίας ἀφ' ἡμῶν χωριζόμενος, δύναται ὅμως νὰ θεωρηθῇ ὡς πολέμιος εἰς αὐτὰ τὰ σύνορα ἡμῶν ἐπιπερμαίνεμος. »

Αὕτη ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ἰσπανίας ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατὰ τὴν ἑκαίδεκάτην ἑκατονταετηρίδα δὲν ἦτο ἀπλῆς τύχης ἔργον, ἀλλ' ἀποτέλεσμα τῆς ὑπεροχῆς ἣν εἶχεν ἡ χώρα αὕτη εἰς ὅλας τὰς τέχνας τοῦ πολέμου καὶ τῆς πολιτικῆς. Ἄνδρες δραστήριοι ἄμα καὶ ἀγέρωχοι, ἐνέμιλλοι τῶν περιφανεστέρων Ῥωμαίων, περιεστοίχιζον τὸν θρόνον ἐν διαστήματι μιᾶς ὅλης ἑκατονταετηρίδος, οἱ Γονζάλβοι, οἱ Χιμέναι, οἱ Κόρται, οἱ Ἀλβαί. Ἡ ἐπιτηδεσιότης τῆς Ἰσπανικῆς διπλωματίας ἀπέβη ὀνομαστή καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην. Τὸ ἔθνος τοῦτο οὐδένα εἶχεν ἴσον περὶ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ τε τακτικοῦ καὶ τοῦ ἀτάκτου πολέμου. Ἡ ἀκάθεκτος τῶν Γάλλων ἱπποτεία καὶ ἡ πυκνὴ τῶν Ἑλαιοητίων φάλαγξ ἐξίσου ἀνεκτίθειαι ἀνεδείχθησαν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὸ Ἰσπανικὸν πεζικόν. Τοσοῦτον δὲ πολυμήχανος ἦτο ὁ στρατηγικὴ ἄμα καὶ πολιτικὴ δεξιότης τῶν ἡγεμόνων τοῦ στρα-

τοῦ, ὥστε τῇ ἀληθείᾳ δι' ὅλης τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου οὐδὲν εὐρίσκομεν τὸ δυνάμενον νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην μεγαλοφυΐαν.

Ὁ βίος τοῦ Ἰσπανικοῦ ἔθνους οὐδὲ πρακτικὸς ἀπλῶς, οὐδὲ θεωρητικὸς ἦτο· ἀλλὰ θεωρητικὸς ἀμυδρὸς καὶ πρακτικὸς. Ἐντεῦθεν ἅπαντες οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς τῆς Ἰσπανίας ἦσαν καὶ στρατιῶται ἢ πολιτικοὶ ἄνδρες διακεκριμένοι. Ὁ Γαρσιλάζος δὲ Βέγας, ὁ ποιητὴς τῶν ἡδυτέρων καὶ χαριστέρων εἰδυλλίων τῶν νεωτέρων χρόνων, ἔπασσε μὲ τὸ ζῆφος εἰς τὰς χεῖρας, ἄγων τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἐροδον. Ὁ Ἀλόνζος Ἐρρίλλας, ἀγωνισθεὶς ἐνδόξως κατὰ τῶν Ἀραυκανῶν τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, ὕμνησεν ἔπειτα τὸν πόλεμον αὐτὸν δι' ἑνὸς τῶν ἀρίστων ἐπικῶν ποιημάτων, ὅσα παρήγαγεν ἡ Ἰσπανία. Ὁ Οὐρτάδος Μενδόζας τοῦ ὁποῦ τοῦ ποινήματα παραβάλλονται μὲ τὰ τοῦ Ὁρατίου, καὶ τοῦ ὁποῦ τοῦ ἐπαγωγότατα διηγήματα ὑπῆρξαν προδήλως ὁ τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τοῦ Γιλ Βλασίου, διετέλεσεν εἰς τῶν σιδηροχείρων ἐκείνων ἀνθυπάτων δι' ὧν οἱ βασιλεῖς τῆς Ἰσπανίας κατέβληον τὴν ἀσθενῆ Ἰταλίαν· ὁ Λόπης ὑπερέστηεν ἐπὶ τῆς Ἀρχιδας, καὶ ὁ Σεργάντης ἐπληρώθη εἰς τὴν μεγάλην περὶ Ναύπακτον ναυμαχίαν.

Ἀλλ' ὃ τῆς ἀλλοιωσεως τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων! Ἐτι μία ἄλλη δὲν εἶχε παρῆλθαι ἑκατονταετηρίς, καὶ τὸ κράτος αὐτὸ, τὸ ὁποῖον περὶ τὰ τέλη τῆς ἐκκαίδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἐνέπνευε φόβον καὶ τρόμον εἰς τὴν Εὐρώπην ὁλόκληρον, κατήντησε, περὶ τὰ τέλη τῆς ἐπτακαίδεκάτης, τὸ παίγνιον τοῦ κόσμου. Ἡ κολοσσιαία μοναρχία, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ ἥλιος δὲν ἔδυε ποτὲ, ἤρχισε νὰ ἀκρωτηριάζεται ἀπανταχόθεν. Ἡ Ὀλλανδία καὶ ἡ Πορτογαλία ἀπέβησαν ἀνεξάρτητοι· ἡ Γαλλία κατέλαβε τὴν Ἀρτησίαν, τὸν Ρουσιλιὼνα καὶ τὴν Βουργουνδικὴν κομητείαν. Ἐν τῇ Ἰνδικῇ, τὸ παρὰ τῶν Ὀλλανδῶν ἰδρυθὲν κράτος ὑπερέβαλε πολὺ κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν λαμπρότητα, τὰ κτήματα ὅσα ἔσωζον αὐτόθι ἔτι οἱ ἀρχαῖοι αὐτοῦ δυνάσται. Ἐν Ἀμερικῇ ἡ Ἀγγλία εἶχεν ἀποκτήσει ἰδρύματα μεγάλα ἐν τῷ μέσῳ τῆς Μεξικανικῆς θαλάσσης.

Καὶ ἦτο μὲν ἔτι τὸ Ἰσπανικὸν κράτος εὐρὺ κατὰ τὴν ἑκτασιν, κατ' ἐπιφάνειαν δὲ λαμπρόν· ὅσα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ ἀθηνεῖς αὐτοῦ ἡγεμόνες κατεῖχον ἐν Εὐρώπῃ ἦσαν πολὺ εὐρύτερα τῶν χωρῶν ὅσα ὑπετάσσοντο εἰς τὸν Λουδοβίκον ΙΔ'. Τὰ Ἀμερικανικὰ κτήματα τοῦ Ἰσπανικοῦ στέμματος ἐξηπλοῦντο ἔτι πρὸς βορρᾶν μὲν πολὺ ἐπέκεινα τοῦ καρκίνου, πρὸς μεσημβρίαν δὲ πολὺ ἐπέκεινα τοῦ αἰγίου. Ἀλλὰ ἐντὸς τοῦ πελωρίου αὐτοῦ σώματος ὑπῆρχε παρακμὴ, καὶ ἀτονία, καὶ ἀσθένεια ἀνήκεστοι. Ἡ τέχνη καὶ ἡ βιομηχανία ἀπεδῆμυσαν. Ἡ φήμη τῆς Ἰσπανικῆς γραφίδος ἐξέλιπε μετὰ τοῦ Οὐελλασκελάου καὶ τοῦ Μουρίλλου. Ἡ λαμπρὰ περίοδος τῆς Ἰσπανικῆς φιλολογίας ἡμαυρώθη μετὰ τὸν Σόλιν καὶ τὸν Καλδερόνα. Ἐν διαστήματι τῆς ἐπτακαίδεκάτης ἑκατονταετηρίδος πολλὰ Εὐρωπαῖα καὶ ἐπικράτεια συνεκράτησαν πρακτικὸς στρατοὺς

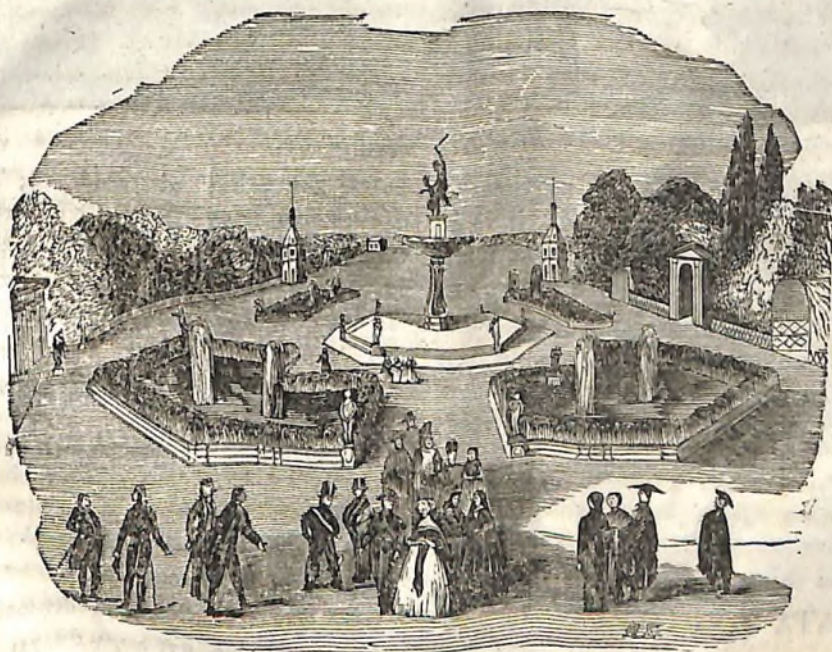
μεγάλους· ὁ δὲ Ἰσπανικὸς στρατὸς ὁ τοσοῦτον φοβερός ἀναδειχθεὶς ὑπὸ τὸν Ἄλβαν καὶ τὸν Φαρνέσιον, κατήντησε νὰ ἐκπέσῃ εἰς εὐαριθμούς τινας ἄνδρας, κακῶς μισθουμένους καὶ μηδὲν πειθαρχούντας. Ἡ Ἀγγλία, ἡ Ὀλλανδία, ἡ Γαλλία εἶχον ἤδη στόλους μεγάλους· οἱ δ' Ἰσπανικοὶ στόλοι οὐδὲ τὸ δέκατον ἀπέτελουν τῆς φοβερᾶς ἐκείνης δυνάμεως, ἥτις ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Β'. ἐδέσποζε τῆς Ἀτλαντικῆς καὶ τῆς μεσογείου. Οἱ ναύσταθμοι ἦσαν παρημελημένοι. Αἱ ἀποθήκαι κεναί. Τὰ φρούρια τῶν μεθουσιῶν δὲν εἶχον φρουρούς. Ἡ ἀστυνομία οὐδὲν ἐπραττεν πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τοῦ λαοῦ. Φόνοι γινόμενοι ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ ἔμενον ἀτιμώρητοι. Μαχαιράδες ἀνέστησι περιεφέροντο καθ' ἑκάστην εἰς τὰς πλατείας καὶ τὰς ὁδοὺς τῆς πρωτευούσης, ταράττοντες τὴν κοινὴν εἰρήνην καὶ ἐμπαίζοντες τοὺς ὑπηρετάς τῆς δικαιοσύνης. Τὰ οἰκονομικὰ ἦσαν εἰς φοβεράν ἀταξίαν· ὁ λαὸς ἐπλήρυνε πολλὰ, ἡ δὲ κυβέρνησις εἰσέπραττεν ὀλίγα. Οἱ ἐν Ἀμερικῇ ἀντιβασιλεῖς καὶ οἱ ἐνοικιασταὶ τῶν δημοσίων προσόδων ἐπλούτου, ἐνῷ οἱ ἔμποροι ἐπτώχευον, ἐνῷ οἱ κάτοικοι τῶν ἀγρῶν ἀπέθνησκον τῆς πείνης, ἐνῷ οἱ δορυφόροι τοῦ ἡγεμόνος ἔμενον ἀπλήρωτοι, ἐνῷ οἱ στρατιῶται τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς προσέτρεχον καθ' ἑκάστην εἰς τὰς πύλας τῶν βασιλείων, ἐπαιτοῦντες σωρηδὸν μίαν κοχλιαρίαν σούπας καὶ ἐν τεμάχιον ἄρτου. Πᾶν ὅ,τι ἐμνηστεύοντο οἱ ἐν τοῖς πράγμασι πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ ἠύξανεν ἐξεναντίας τὴν κοινὴν συμφοράν. Τὰ νομίσματα ἐνοθεύθησαν, καὶ τὸ ἀνόητον τοῦτο μέτρον συνεπῆγαγεν ἅπαντα τὰ συνήθη αὐτοῦ ἐπακόλουθα· κατέστρεψε πᾶσαν πίστιν καὶ κατέστησε δεινότεραν τὴν τάλαιπωρίαν, τὴν ὁποίαν προσέθετο νὰ θεράπευσεν. Τὸ ἀργύριον τῆς Ἀμερικῆς ἦτο ὡς πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ κράτους ὅ,τι εἶναι σταγὼν ὕδατος διὰ τὰ χεῖλη ἀνθρώπου μακρομένου ἀπὸ δίψης. Τὰ δημόσια ἔγγραφα ἐσωρεύοντο εἰς τὰ γραφεῖα χωρὶς καὶ νὰ ἐκσφραγίσθωσιν, ἐνῷ οἱ ὑπουργοὶ ἐβουλεύοντο μετὰ τῶν κυρίων τῆς αὐλῆς καὶ τῶν Ἰησοῦϊτῶν πῶς νὰ ὑποσκελίσωσιν ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Εἰς τοιαύτην ἀθλιότητα κατήντησε τὸ ἄλλοτε ἰσχυρὸν τῆς Ἰσπανίας βασίλειον, ἐνῷ μικρὰ τις χώρα, ἥτις ἄλλοτε ὑπετάσσετο εἰς αὐτὸ, καὶ δὲν εἶχε τὴν ἑκτασιν μιᾶς τῶν ἔτι ὑποκειμένων αὐτῷ πολυαριθμῶν ἐπαρχιῶν, ἐκείτο δὲ καὶ εἰς ζωὴν γῆς χαλεπωτάτην, διὰ τῶν ἡγεμόνων μόνον μέσων σωζομένην ἀπὸ τῶν κακακλωσμῶν τοῦ Ὀκεανοῦ, ἡ Ὀλλανδία, κατεσκεύασεν αὐτὴ δύναμιν, ἣν ἡναγκάζοντο νὰ εὐλαβῶνται αἱ αὐλαὶ τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Οὐερσαλίας.

Ἡ δὲ ἐσωτερικὴ αὕτη ἀθλιότης καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ταπεινώσις καὶ μείωσις ἐξηκολούθησε προαγομένη καὶ εἰς τὸ ἑπόμενον αὐτῆς ἐφθασε δι' ὅλης τῆς ὀκτωκαίδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης, τὸ Ἰσπανικὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ πρὸ καιροῦ εἶχε περιορισθῇ εἰς μόνην τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον, καὶ ταύτην ὅχι ὁλόκληρον, ἀπὸ δὲ τῶν ἐν Ἀμερικῇ κτημάτων οὐδεμίαν ἐλάμβανεν ἐπικουρίαν, τὸ ἔθνος τοῦτο τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο νε-

κρίν, κατεξάνεστη αἰφνης ὡς εἰς ἀνὴρ κατὰ τῆς παντοδυνάμου Ἰαπολεοντείου δυνατείας, καί, μετὰ καρτερίας ἀπαρμιλλῶν ἀγωνισθὲν, ὄχι μόνον τὴν ἰδίαν αὐτονομίαν διέσωσεν, ἀλλὰ κατέφερε καὶ εἰς τὴν φοβεράν τοῦ κατκτητοῦ δύναμιν πληγὰς, τὰς ὁποίας ἐμελλε μετ' ὀλίγον νὰ συμπληρώσῃ καὶ λαίρσις νὰ καταστήσῃ ὁ Ῥωσικὸς στρατός, λαὸς καὶ χειμῶν. Δὲν περιωρίσθη δὲ τὸ ἀνχευνηθὲν Ἰσπανικὸν ἔθνος εἰς τοῦτο τὸ ἀπροσδόκητον κατόρθωμα, ἀλλὰ, ἐν μέσῳ πολλῶν ἐμρυλίων συμφορῶν, ἐπέτυχε τελευταίον νὰ συγκροτήσῃ ἐκὺ τῷ κυβέρνησιν εὐρυθμον, τικτικὴν καὶ σεβαστὴν, καὶ ἡδυνήθη νὰ διαφύγῃ τοὺς σπαρχμοὺς ὑπ' ὧν τοσούτας ἐπαθον συμφορὰς, κατὰ τὰ ἔτη 1848 καὶ 1849. ἀλλὰ κράτη, πολὺ αὐτοῦ ἰσχυρότερα. Βεβαίως, τὸ σημερινὸν Ἰσπανικὸν κράτος πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ ᾔῃαι ἐνάμιλλον τῆς κολοσσικῆς ἐκείνης μοναρχίας, ἥτις ἐδέσποσε τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἰνδικῆς, ἐν τῇ ἐκκαίδεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι. Ἀλλ' ἂν καὶ περιορισμένον ἐντὸς μόνης σχεδὸν τῆς χερσονήσου, εἶναι ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἰσχυρότερον καὶ σεβαστότερον παρ' ὅτι εἶχε καταντήσῃ εἰς τὰς δύο προλαβούσας ἑκατονταετηρίδας ἀποτελεῖ μίαν τῶν

πλεονέκτημα τῆς χώρας ταύτης. Τῷ νῦν ἡ Ἰσπανία εἶναι ἴσως ἡ χώρα τῆς Εὐρώπης ἡ περιέχουσα τὰ λαμπρότερα καὶ πολυτελέστερα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς μνημεῖα. Ἡ Ἰσπανία ὁμοιάζει ὀλίγον μὲς κτήμα κληρ νομικόν, εἰς ὃ οἱ κύριοί του, κατορθώσαντες, ποτὲ νὰ ἀποκτήσωσι καὶ ἄλλα πλούσια κτήματα, τὰ ὅποια ἔπειτα ἀπέβαλον μὴ διατηρήσαντες εἰμὴ τὸ ἀρχικόν τῶν πατέρων αὐτῶν κληρονόμημα, προσέφθασαν νὰ σωρεύσωσιν ἀπὸ τῶν προσθέτων ἐκείνων κτημάτων θησαυροὺς μεγάλους, καὶ δι' αὐτῶν νὰ κατασκευάσωσι βυσίλεια, μηδεμίαν ἔχοντα ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἀρχικὴν ἐκείνην τῆς περιουσίας τῶν ἐκτασιν.

Ὁ Φίλιππος Β. κατασκεύασε πλησίον τοῦ Μαδρίτου τὰ βυσίλεια καὶ τοὺς παραδείσους τῆς Ἀρανιουέζης, τῶν ὁποίων δυσκόλως δύναται νὰ ἴδῃ τις λαμπρότερόν τι καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην. Ἀπέχει δὲ ἡ Ἀρανιουέζα 8 λεύγας ἀπὸ τοῦ Μαδρίτου καὶ κεῖται ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Γολήτου. Ἡ ἀγούσα πρὸς τὸ βασιλικὸν τοῦτο ἱερῆτόριον λεωφόρος δὲν εἰσπορεῖ νὰ πρὸςβληθῇ εἰμὴ μὲς τὰ ἐξίσια περὶ τὴν ὁδοποιίαν ἔργα τῶν Ῥωμαίων. Ἡ δαπάνη τῆς λεωφόρου ταύτης ὑπολογίζεται εἰς 13.000.000 δραχμῶν. Ἐκτίσθη δὲ τὰ βυσίλεια ἐντὸς κοιλάδος, χαριστάτης,

Ἡ Ῥομ. Ἀρανιουέζης.

δευτερευουσῶν, ἀλλὰ τῶν ἰσχυροτέρων δευτερευουσῶν τῆς Εὐρώπης δυνάμεων' ἔχει στρατὸν ἀξιόλογον· ἤρχισε νὰ συγκροτῇ πάλιν στόλον· ἀπέκτησεν ἀνδρας ἐγκρίτους ἐν τε πολέμῳ καὶ ἐν τῇ κυβερνήσει· ἔβαλεν εἰς τάξιν τὰ οἰκονομικὰ αὐτοῦ πράγματα· καὶ νέαν ἔδωκε ψυχὴν εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὰς τέχνας.

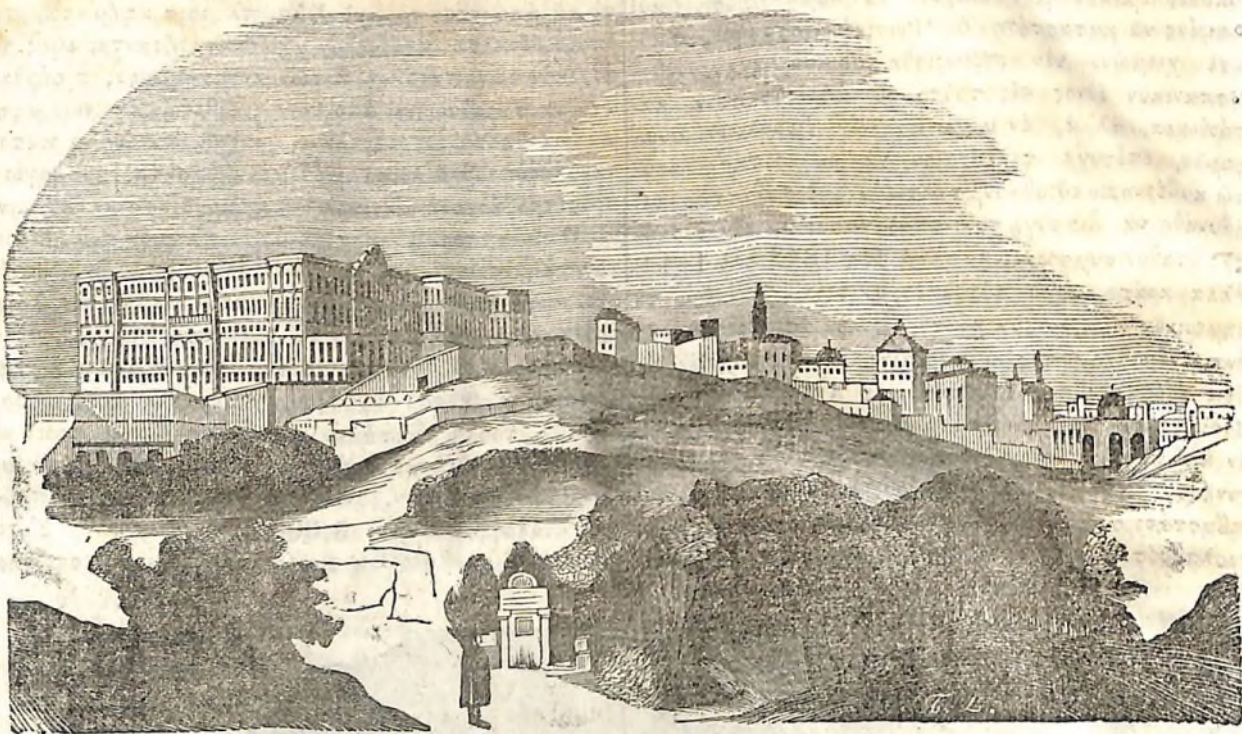
Ὅστις θέλει ἀς ἐπιχειρήσῃ νὰ ἐξηγήσῃ τὰς πικρὰς δόξας αὐτὰς τροπὰς τῆς θυμωστατέρας ἀμείνης, τῆς ἀθλιωτάτης παρχμῆς καὶ τῆς ἀπροσδοκήτου ἀναβιώσεως. Ἡμεῖς δὲ, μετριοφρονέστεροι ὄντες, περιοριζόμεθα νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν εἰς ἓν ἕτερον

ἡν διαβρέχει ὁ Γάγος ποταμὸς, δεχόμενος ἐνταῦθα καὶ ἕτερον ρεῦμα, τὸν Ἐκρέμαν. Ἡ πολυτέλεια τῶν κολοσσικῶν κατόπτρων, τῶν μαρμαρίνων κλιμάκων καὶ τῶν ποικίλων ἔργων τῆς τέχνης τὰ ὅποια κοσμοῦσι τὰ βυσίλεια ταῦτα, εἶναι ἀπερίγραπτος. Πολυτελεῖς δὲ εἶναι καὶ οἱ πέμψ. παράδεισοι, ἐν οἷς ὑπάρχουσι δενδροστοιχίαι πεπεσῶν, ἔχουσιν ἡλικίαν ἐναυτῶν πεντακοσίων. Ἡ πόλις κατασκευάσθη ἐπὶ τὸ Ὀλλανδικώτερον, μὲς εὐρείας δηλαδὴ καὶ ἰσχυρῆς καὶ ὀρθογωνίου ὁδοῦ. Ἡ αὐλὴ τῆς Ἰσπανίας ἐδράμει ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρι τοῦ τέλους Ἰουνίου· καὶ ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ οἱ καὶ τοῖς τοῦ

κράς πόλεως ἀναδύνουσιν εἰς 8000 ψυχῶν, ἐνῷ κατὰ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ἔτους μόλις συμποσούνται εἰς 2600.

Ἀξιοσημεῖωτα εἶναι καὶ τὰ ἐν Μαδρίτῃ βασίλεια, μνηθῆσαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Ε΄.

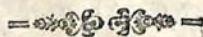
Ἄλλ' ἐπρεπε νὰ γράψωμεν τόμους πολλοὺς εἰάν ἠθέλομεν ν' ἀπαριθμῶμεν ἅπαντα τὰ πολυτελῆ καὶ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα, ὧν βρίθουσι πᾶσαι αἱ

Βασίλεια Μαδρίτου.

τὰ ὅποια εἶναι ὁμολογουμένως τὸ λαμπρότερον τῆς Εὐρώπης βασιλικὸν κατάλυμα· κεῖνται δὲ εἰς τὸ δυτικὸν τῆς πόλεως μέρος· καὶ ἡ μὲν ἐξωτερικὴ αὐτῶν ὄψις, ἂν καὶ ὠραία, εἶναι ὅμως σκαϊὰ ὅπως οὖν· ἀλλὰ τὸ ἐσωτερικὸν εἶναι ἐξαισιον, μάλιστα ἡ ἐκκλησιὰ καὶ ἡ αἴθουσα τῶν πρέσβων· εἰκόνες δὲ βαρυτιμώταται κοσμοῦσιν ἅπαντα τὰ δώματα. Τὰ βασίλεια ταῦτα, πυρποληθέντα ἐν ἔτει 1734, ἀνικοδο-

πόλεις καὶ πᾶσαι αἱ γωνίαι τῆς Ἰσπανίας. Δὲν ὑπεσχεθῆμεν δὲ νὰ εἰπώμεν εἰμὴ περὶ τῶν δύο προαναφερθέντων μόνον ὀλίγας λέξεις· καὶ ἂν τινὲς εὖρωσι ὅτι τὰ περὶ αὐτῶν ῥηθέντα δὲν εἶναι ἀρκετὰ, οἱ πλείονες ἴσως θελοῦν συνομολογήσει μεθ' ἡμῶν ὅτι τὰ πρὸ τούτων ἐκτεθέντα εἶναι πολὺ περιεργότερα τῆς πολυλογώτερας τῶν οἰκοδομῶν περιγραφῆς.

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟΝ

Ἐν ἔτει 1852 καὶ ἐν ἔτει 1853.

—ο—

Ὅλος ὁ κόσμος ἠξεύρει, ὅτι ὁ ἥλιός μας ἀποτελεῖ μὲν μεγάλου ἀθροίσματος ἡλίων ὁμοίων μὲ τὸν ἐδικόν μας, καὶ οἷτινες εἶναι οἱ ἀναρίθμητοι ἀστέρες τοὺς ὁποίους βλέπομεν ἐσπαρμένους τῶν ἡλίων οὐρανόν. Ὁλιγώτερον ὅμως γνωστὸν εἶναι, ὅτι ὁ ἀθροισμὸς αὐτὸς τῶν ἡλίων σωρὸς κατέχει ἐν τῷ οὐρανῷ μὴ μίαν ἀλλὰ τινὰ ὠρισμένην καὶ διακεκριμένην χώραν, τῆς ὅπου δυσκόλως ἡ φαντασία εἰμφορεῖ νὰ ὑποθέσῃ τὴν ἔκτασιν, ὅταν συλλογισθῶμεν ὅτι ἐκ τῶν ἡλίων ἐκείνων ὁ πλησιέστερος εἰς τὸν ἐδικόν μας

ἥλιον ἀπέχει ἀπὸ αὐτοῦ διακοσίας χιλιάδας φορὰς περισσότερον ἀφ' ὅτι ἡ γῆ ἀπέχει ἀπὸ τὸν ἥλιόν μας, καὶ ὅτι πάλιν ἡ ἀπόστασις τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου τούτου ὑπερβαίνει τὰ 150 ἑκατομμύρια τῶν χιλιόμετρων.

Ὅλον αὐτὸ τὸ ἄθροισμα τῶν ἡλίων, οἷτινες, ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως, φαίνονται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας συμπεφυρμένοι, σχηματίζει ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τὸ ἀμυδρὸν ἐκεῖνο καὶ ὑπόλευκον φῶς τὸ ὅποιον ὀνομάζομεν γαλαξίαν κύκλον. Δὲν ὑπάρχουσιν ἀριθμοὶ δυνάμενοι νὰ παραστήσωσι τὴν ἀπειρίαν τῶν ἐπισσεωρευμένων αὐτῶν ἡλίων, οἷτινες φαίνονται εἰς ἡμᾶς κατέχοντες ἀπειρὸν τοῦ οὐρανοῦ χώραν. Καθ' ὅσον τὰ τηλεσκοπία τελειοποιουῦνται, ὁ ὀφθαλμὸς ἡδυνήθη νὰ παρεισδύσῃ βαθύτερον εἰς τὸν ὄγκον αὐτὸν τῶν ἀστέρων καὶ νὰ παρατηρήσῃ ἄλλους ἰσχυροὺς ὀπισθεν

ἐκείνων τοὺς ὁποίους τὰ προηγούμενα τηλεσκοπία ἔφθασαν καὶ διέκριναν. Ὁ περίφημος Οὐμβόλδιος, διὰ νὰ διακρίνῃ τὸν σωρὸν, τὸν γαλαξίαν αὐτὸν τῶν αὐτοτελῶν ἡλίων τὸν ὑπάρχοντα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ, ὠνόμασεν αὐτὸν γήσον· διότι τῶνόντι ὅσῳ ἀχανεῖς καὶ ἂν ἦναι αἱ διαστάσεις τοῦ ἀθροίσματος ἐκείνου τῶν ἀστέρων, αὐτοὶ καὶ μόνοι πολὺ ἀπέχουσι τοῦ νὰ πληρῶσι ὁλόκληρον τὸ βάθος τῆς ἀβύσσου, τὸ γενόμενον προσιτὸν εἰς τὴν ὄρασιν ἡμῶν ὡς ἐκ τῆς τελειοποιήσεως τῶν ὀπτικῶν ἐργαλείων. Ὁ σωρὸς τῶν ἡλίων τῶν ὁποίων εἰς εἶναι καὶ ὁ ἡμέτερος ἥλιος, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ γαλαξίας κύκλον τὸν ὅποιον βλέπομεν, δὲν εἶναι ὁ μόνος ὑπάρχων ἐν τῷ κόσμῳ. f Πόσους δὲ νομίζετε γαλαξίας, πόσας αὐτοτελεῖς νήσους ἡλίων οἱ ἀστρονόμοι ἀνεκάλυψαν διὰ τῶν θαυμαστῶν αὐτῶν ἐργαλείων καὶ τῆς ἐτι θαυμαστοτέρας ἐπιτηδεύσεως; Ἀρά γε δύο ἢ τρεῖς, ὡς ἐφρονεῖτο περὶ τὰ τέλη τῆς 17'. ἑκατονταετηρίδος· ἢ ἑκατὸν, ὅσοι ἐλογαριάζοντο περὶ τὰ τέλη τῆς 18'.; Ἐκατὸν γαλαξίαι εἶναι τι ἤδη ὑπέρογκον, ἀλλὰ πολὺ ἀπέχουσι τῆς ἀληθείας. Κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ οὐρανοῦ ἐπιθεώρησιν, τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσεν πρὸ μικροῦ ὁ Ἰωάννης Ἑρσχέλλιος, οἱ παρατηρηθέντες μέχρι τοῦδε γαλαξίαι ὑπερβαίνουν τοὺς 4,000 ! Καὶ ἐν τούτοις ὁ οὐρανὸς δὲν καθυπεβλήθη ἀκόμη εἰς τὴν δοκιμασίαν τοῦ τερατώδους τηλεσκοπίου, τὸ ὅποιον κατεσκεύασεν ἐν Ἰρλανδίᾳ ὁ Λόρδος Ρόσσης. Τὸ τηλεσκοπίον τοῦτο ἔχει στόμα ἐξ ἀγγλικῶν ποδῶν, καὶ μῆκος σχεδὸν ἐξήκοντα· στηρίζεται ἐπὶ τοίχῳ ἔχοντος 70 ποδῶν μῆκος καὶ 50 ὕψος· ζυγίζει δὲ 15000 χιλιογράμμων καὶ ἀπῆλθε δαπάνην 300,000 φράγκων, ὑπὸ τοῦ προαναφερομένου ιδιώτου ἀνδρὸς καταβληθεῖσαν. Φαντασθῆτε τί θέλει ἀνακαλύψει ἀκόμη εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ γιγαντώδης ἐκεῖνος ὀφθαλμὸς, τοῦ ὁποῦ ἡ κόρη ἔχει ἐξ ποδῶν διάμετρον!

Οὕτω λοιπὸν, διὰ τῆς προόδου τῆς ἐπιστήμης, προβαίνον ἀπὸ ἀπείρου εἰς ἄπειρον. Ἡ γῆ, μας, παραβαλλομένη μετὰ τὸν ἄνθρωπον, φαίνεται ὑπερβαλλόντως μεγάλη· καὶ ὅμως εἶναι ἐν μόνον σημεῖον παραβαλλομένη πρὸς τὸν ἥλιον μας καὶ πρὸς τὴν ἀπόστασιν τὴν διαχωρίζουσαν δύο γείτονες ἡλίους. Ὁ ἡμέτερος γαλαξίας περιέχει ἀναρίθμητον πλῆθος τοιοῦτων αὐτοτελῶν ἡλίων, καὶ ἂν διὰ τῆς φαντασίας ἅμα καὶ τοῦ τηλεσκοπίου διακρίνωμεν τὰς διαστάσεις αἰτίνες ὑπάρχουσι μετὰ τοῦ πρώτου αὐτοτελοῦς γαλαξίου καὶ τοῦ ὀπισθεν αὐτοῦ ὑπάρχοντος δευτέρου, καὶ τοῦ ὀπισθεν τούτου τρίτου· καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς μέχρι τῶν τεσσαρῶν χιλιάδων γαλαξίων τοὺς ὁποίους ἀπρηθμύησεν ὁ Ἰωάννης Ἑρσχέλλιος, φθάνομεν εἰς ὅρα τοσοῦτον ἀφ' ἡμῶν ἀφίστάμενα, ὥστε ἡ τολμηροτέρα φαντασία αἰσθάνεται τῇ ἀληθείᾳ τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν μικρὰν τοῦ κόσμου ἡμῶν γωνίαν μᾶλλον ἢ νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπιδιώκουσα τὰ ἀθροίσματα ἐκεῖνα τῶν ἡλίων, τὰ ἐπ' ἄπειρον σεσωρευμένα τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δέ.

Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀπὸ τῶν πολυαριθμῶν γαλαξίων οἷτινες πληροῦσι τὴν ἀβύσσον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν ἀναρίθ-

μῶν ἡλίων οἷτινες συγκροτοῦσιν ἕκαστον τῶν γαλαξίων, καταβάντες εἰς τὸν ἡμέτερον ἥλιον, περιορισθώμεν εἰς μόνην τὴν χώραν τῶν πλανητῶν, μετὰ τῶν ὁποίων κατατάσσεται ἡ γῆ ἡμῶν, πάλιν θέλομεν εὑρεῖ πολλὰ τὰ ἐξάίτια, μάλιστα ὡς ἐκ τῶν ἀστρονομικῶν ἀνακαλύψεων τῶν γενομένων ἐν ἔτει 1852. Οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἐγνώριζον εἰμὴ 5 πλανήτας, καὶ τοὶ κατατάσσοντες μετὰ τὸν αὐτὸν ἀτόπως τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην· σήμερον δὲ εἶναι γνωστοὶ 31, ἐξ ὧν 8 ἀνεκαλύφθησαν ἐν ἔτει 1852, ὥστε τὸ ἔτος τοῦτο εἶναι σημαντικώτατον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀστρονομίας.

Διὰ νὰ γνωρίσετε τὴν θέσιν τῶν 31 πλανητῶν τούτων, ἀναχωρήσατε ἀπὸ τὸν ἥλιον· τέσσαρες πλανῆται μέσου μεγέθους, ὁ Ἑρμῆς, ἡ Ἀφροδίτη, ἡ Γῆ, ἢ ἂν θέλετε ἡ Κυβέλη, καὶ ὁ Ἄρης περιφέρονται περὶ τὸν κεντρικὸν ἐκεῖνον ἀστέρα καὶ ἐν τῇ γειτονίᾳ αὐτοῦ, ἐνῶ εἰς τὰ πέρατα τοῦ κράτους τοῦ ἡλίου τέσσαρες ἄλλοι μεγάλοι πλανῆται, ὁ Ζεὺς, ὁ Κρόνος, ὁ Οὐρανὸς καὶ ὁ Ποσειδῶν, κινούνται ἐντὸς τροχιῶν ἀπεράντων. Ὁ Ποσειδῶν μάλιστα ἀπέχει ἀπὸ τοῦ ἡλίου τριακοντάκις τῆς Κυβέλης. Ἐν τῷ μετὰ τῶν δύο τούτων συμπλεγμάτων, ἐν τῷ μετὰ τῷ δηλαδὴ τοῦ Διὸς, ὅστις ἐκ τῶν μεγάλων καὶ ἀπωτέρων τοῦ ἡλίου πλανητῶν εἶναι ὁ ὀλιγώτερον ἀπὸ αὐτοῦ ἀπέχων, καὶ τοῦ Ἄρεως, ὅστις ἐκ τῶν μέσων καὶ πλησιεστέρων εἰς τὸν ἥλιον πλανητῶν εἶναι ὁ πλεῖστον ἀπὸ αὐτοῦ ἀπέχων, ὑπάρχει ἀγέλη τις 23 πλανητιδίων, τὰ ὅποια μικρὸν ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων καὶ κατέχουσι τὸ διάστημα τὸ διαχωρίζον τὴν τροχίαν τοῦ Ἄρεως ἀπὸ τῆς τροχίας τοῦ Διὸς. Ἰδοὺ πότε, ὑπὸ τίνων ἀστρονόμων καὶ ποῦ ἀνεκαλύφθησαν τὰ μικρὰ ταῦτα σωματίδια, ἐτι δὲ καὶ ποῖα τὰ ὀνόματα τὰ ἀποδοθέντα εἰς αὐτά.

1801. Δήμητρα	Πιάζζις.	Πάνορμον.
1802. Παλλὰς.	Ὀλβέρσιος (α).	Βρέμη.
1804. Ἥρα.	Ἀρδίγγιος.	Λιλιενθάλη.
1807. Ἑστία.	Ὀλβέρσιος (β).	Βρέμη.
1845. Ἀστραῖος.	Ἑγκιος. (α)	Δρισεένη.
1847. Ἡβή.	Ἑγκιος (β)	Δρισεένη.
1847. Ἥρις.	Ἰνδιος (α)	Λονδίνον.
1847. Φλώρα (Χλωρίς).	Ἰνδιος (β)	Λονδίνον.
1848. Μῆτις.	Γράμιος.	Μαρκρέα (Ἰρλανδία).
1850. Ὑγεία.	Γάσπαρις (α)	Νεάπολις.
1850. Παρθενόπη.	Γάσπαρις (β)	Νεάπολις.
1850. Οὐϊκτωρία.	Ἰνδιος (γ)	Λονδίνον.
1850. Ἡγερία.	Γάσπαρις (γ)	Νεάπολις.
1851. Εἰρήνη.	Ἰνδιος (δ)	Λονδίνον.
1851. Εὐνομία.	Γάσπαρις (δ)	Νεάπολις.
1852. Ψυχὴ.	Γάσπαρις (ε)	Νεάπολις.
1852. Θέτις.	Λούθηρος.	Δυσσελδόρφ.
1852. Μελομένη.	Ἰνδιος (ε)	Λονδίνον.
1852. Τύχη.	Ἰνδιος (ς)	Λονδίνον.
1852. Μασσαλία.	Χακονράκος.	Μασσαλία.
1852. Λουκοτομία.	Γολσμύθ.	Μαρίσιοι.
1852. Καλλιόπη.	Ἰνδιος (ζ)	Λονδίνον.
1852. Θάλεια.	Ἰνδιος (η)	Λονδίνον.

Πρωταγωνιστοῦσι λοιπὸν μεταξὺ τῶν κυνηγῶν αὐτῶν τοῦ οὐρανοῦ ὁ Ἄγγλος Ἰνδιὸς καὶ ὁ Ἰταλὸς Γάσπαρις, οἵτινες πολλὰ ἤδη προσέθεσαν καὶ ἄλλην θέρου πλανῶντα προσθέσει εἰς ἄγρον εἰς τὸ σύμπλεγμα, τὸ κείμενον μεταξὺ Ἀρεως καὶ Διὸς. Διὰ τὰ γίνῃ δὲ καταφανὴς ἡ ἀξία καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἐργασίας τῆς ἀπαιτούμενης πρὸς τὴν ἀνακάλυψιν ἀστέρων τοσοῦτον ἀμυδρῶν, ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν, ὅτι οἱ ἀστρονόμοι πρῶτον παρενθέτουσιν ἐντὸς προϋπάρχοντος ἀστερογραφικοῦ πίνακος ἅπαντας τοὺς μικροὺς ἀστέρας τοὺς ὁποίους τὸ τηλεσκόπιον δύναται νὰ φθάσῃ· ἐπειτα ἐξετάζοντες ἐπιμελῶς παρατηροῦσιν, ὅτι τινὰ τῶν λαμπρῶν ἐκείνων σημείων μετέβαλον θέσιν καὶ ὅτι εἶναι κληθεῖς πλανῆται, τῶν ὁποίων τότε τελευταῖον ὀρίζεται ἡ ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀπόστασις καὶ ὁ χρόνος τῆς περιφορᾶς. Τοιούτοτρόπως ἐν ἔτει 1846, ὁ ἐν Βερολίνῳ Γάλλιος, ἐπὶ τῶν ὑπολογισμῶν τοῦ περιφανοῦς Γάλλου Λευεβριέρου, ἀνεκάλυψε τὸν πλανήτην Ποσειδῶνα. Παιγνίστων δὲ εἶναι ὅτι ὁ Οὐρανὸς ἀνεκαλύφθη τῷ 1781 ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου Ἑρσχελλίου. Καθ' ὅσον ἀπορᾷ τοὺς πλανήτας τοὺς ὁρατοὺς εἰς τὸν ἄσπλον ὀφθαλμὸν, ἡ τιμὴ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν ἀνάγκη νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν Ἀδάμ.

Πολλὰ δὲ ἀνακαλύψεις ἐγένοντο καὶ τηλεσκοπικῶν κομητῶν. κομητῶν δηλαδή οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι ὁρατοὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ἀνευ τῆς βοήθειας τῶν ἀστεροσκοπικῶν ἐργαλείων. Ἀλλὰ εἰ τινα σημασίαν δύνανται νὰ ἔχωσι διὰ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων τὰ πολυάριθμα αὐτὰ νέφη τοῦ χάους, τὰ προκύπτοντα ἀπὸ τὰ βαθῆ τοῦ οὐρανοῦ καὶ δια παντός εἰς αὐτὰ πάλιν ἐπανερχόμενα, ἀνεπιτήδεια δὲ ὅσα νὰ χρησιμεύσωσιν ἢ νὰ βλάψωσι καὶ τοσοῦτον ὄντα ἐλαφρά ὥστε κατὰ γράμμα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι, ὡς πρὸς τὴν λεπτότητα αὐτῶν καὶ τὴν ὀλίγην στερότητα καὶ ὑλικὴν σύστασιν, οἱ ἀστέρες οὗτοι, οἵτινες εἶναι μικρίκις ἐλαφρότεροι τοῦ αἵρος τοῦ ἀποτελούντος τὸ πνεῦμα τῶν ἀνέμων, ἵστανται εἰς τὸ ἔσχατον τῆς ὑπάρξεως ὅριον;

Δὲν στεροῦνται ὁμῶς ἐπιστημονικῆς ἀξίας οἱ ἀστέρες οὗτοι καὶ μάλιστα οἱ ὠρισμένην ἔχοντες τὴν ἀνακύκλωσιν κομητῆται, οἱ γνωστοὶ ἤδη εἰς ἡμᾶς γενόμενοι καὶ φέροντες τὰ ὀνόματα τοῦ Ἀλλέου, τοῦ Εἰγκίου, τοῦ Βιέλα καὶ τοῦ Φαίβου· διότι διὰ τῶν κομητῶν αὐτῶν ἐπιστοποιήθη ὁ περὶ ἑλξέως νόμος τοῦ Νεύτωνος, ἐξετάσθησαν οἱ οὐρανοὶ περὶ τὸν ἥλιον εἰς μεγάλης ἀποστάσεως, διευκρινήθη ἡ σύστασις τῶν οὐρανίων χωρῶν, καὶ, τελευταῖον, κατὰ νεωτάτας τινὰς ἐν Γαλλίᾳ γενομένας παρατηρήσεις, διὰ τῶν κομητῶν εἶναι ἐλπίς νὰ λάβωμεν ἐννοίαν τινα περὶ τοῦ σωροῦ ἐκείνου τῶν σωματίων, ὅστις, κυκλοφορῶν περὶ τὸν ἥλιον ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ ζωδιακοῦ, ὁμοῦ μὲ τοὺς μεγάλους πλανήτας, παράγει ἀφ' ἐνός τὰ μετέωρα τὰ ὀνομαζόμενα διάττοντας ἀστέρας, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ φοβερά ἐκεῖνα βολίδια, τὰ ὁποῖα ἐνίοτε ἀποπλανῶνται εἰς τὴν ἐδικήν μας ἀτμοσφαῖραν, καὶ, ἐκρηκνόμενα ἐν αὐτῇ, ἐκρήγνυνται καὶ κανονοβολοῦσι τὴν γῆν διὰ τῶν πετρωδῶν αὐτῶν συντριμμάτων, καθ' ὅλην τὴν πορείαν των. Οἱ ἀσ-

ρόλιθοι αὐτοὶ, ὡς ὀνομαζόμενοι συνήθως, πολλὰκις ἐφάνευν ἀνθρώπους καὶ ἔλασαν κατοικίους. Ἡ μήπως οἱ μυθιτοριγράφοι καὶ οἱ ποιηταὶ δὲν δύνανται νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ βολίδια αὐτὰ διὰ νὰ τιμωρήσωσι τὴν θύρα, ἔχουσαν κακίαν, καὶ νὰ ἀνταμείψωσι τὴν πενομένην καὶ πεισχυρὰν ἀρετὴν; Διατί τάχα ὄγκος σιδήρους ὁποῖος ἦτο ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ὁ Πάλλας παρετήρηται ἐν Σιθίᾳ, νὰ μὴν ἔλθῃ ἀπὸ τῶν ἁύσεων τοῦ οὐρανοῦ νὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀμαρτωλοῦ πλουτίου, ὅγκος δὲ χρυσοῦ οὐδὲν ἦτοιν μέγας νὰ μὴν πέσῃ εἰς τὴν κατηρῆ κατοικίαν τοῦ δικαίου πένετος;

Ἄλλ' ἂν ἡ ἀστρονομία δὲν δύναται μετὰ θετικότητος νὰ ὑποσχεθῇ τὴν τοιαύτην ἀμοιβήν, τῆς ἀρετῆς καὶ τιμωρίαν τῆς κακίας, δύναται ὁμῶς ἀτραλίστατα νὰ προειπῇ ἀπὸ τοῦδε πολλὰ ἄλλα περιεργότατα πράγματα. Δὲν ἐννοοῦμεν διὰ τοῦτο τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα ἀπτρολογικὰ μαντεύματα, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε διεπαίδεχον τοὺς ἀπλοιστέρους τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἀπτρολογία πρὸ πολλοῦ ἀπεδείχθη νόθος ἀδελφὴ τῆς ἀστρονομίας. Οἱ κομῆται δὲν προαναγγέλλουν πλέον τὸν θάνατον τῶν βασιλέων· ἡ γενεθλιαλογία τῶν ἡγεμόνων ἐπεσεν εἰς χρηστίαν· καὶ ἂν ὑπάρχωσιν εἰς ἐπὶ ἱατροὶ καὶ γεωγροὶ συμβουλευόμενοι τὴν ἡλικίαν τῆς σελήνης περὶ τὰς ἐργασίας αὐτῶν καὶ θεραπείας, οἱ τοιοῦτοι θεωροῦνται ματαιοπονοῦντες ὑπὸ τῶν νουνεχεστέρων. Ἀλλ' ἡ ἀστρονομία, ἂν καὶ ἀπεκήρυξε τὴν μὴ γνησίαν αὐτῆς ἀδελφίν, δὲν ἀπέβλεπε διὰ τοῦτο τὴν ἱκανότητα τοῦ προλέγειν τὰ μέλλοντα· κατέστησε μόνον τὴν ἱκανότητα αὐτὴν ἀσφαλεστέραν καὶ θετικωτέραν, περιορίσασα αὐτὴν εἰς τὰ ἀστρονομικὰ γεγονότα, δηλαδή εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀστέρων, τῶν ὁποίων αἱ κινήσεις, καθυποθεδλημέναι εἰς τοὺς θεωρητικούς ὑπολογισμοὺς, εἶναι ἐπίσης ἀπαραίτητοι καὶ ἀλάτνηστοι, ὅσον ἡ ὥρα τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου εἰς τὸν δεῖνα τόπον τῆς γῆς ἢ τὴν δεῖνα ἐποχὴν τοῦ ἔτους. Πού θέλει εἶναι ὁ πόλις μετὰ 3000 ἔτη· πού ὁ ἥλιος; πού οἱ πλανῆται; ποῖον μῆκος θείουν ἔχει αἱ τέσσαρες τοῦ ἔτους ὥραι; Ὅλα ταῦτα δύναται ἀσφαλέστατα νὰ προέβηθῶσιν ἀπὸ τοῦδε. Ἰδίως ὡς πρὸς τὸ τρέχον ἔτος 1853 ἡδυνάμεθα νὰ προείπωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν περὶ τὰς τοῦ οὐρανοῦ φαινόμενα· κατὰ δυστυχίαν οὐδὲν τούτων εἶναι ὁρατὸν εἰς τὴν ἄσπλον ὀφθαλμὸν, οἱ δὲ πλείονες τῶν ἀναγνώστων τῆς Πανδώρας οὔτε τηλεσκόπια ἔχουσι παρ' ἑαυτοῦς, οὔτε ἀστεροσκοπεῖα ἔχουσι πρόχειρα. Μόνοι τῶν Ἑλλήνων οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν δὲν στεροῦνται τοῦ πλεονεκτήματος τούτου· ἀλλ' οὗτοι δεῖν λάβωσι τὸν κόπον νὰ ἀναδῶσι μέχρι τοῦ κατὰστάματος ἐκείνου, δύναται νὰ ἰδῇθῃ παρὰ τοῦ σοφοῦ αὐτοῦ διευθυντοῦ πολὺ ἀκριβέστερον καὶ πληρέστερον ἢ παρ' ἡμῶν.

Ὅθεν, μετὰ τὴν ἀνωτέρω γενομένην ἀνακεφαλαίωσιν τῶν ἐν ἔτει 1852 γενομένων ἀστρονομικῶν ἀνακαλύψεων, περιοριζόμεθα νὰ ὑποδείξωμεν ἐνταῦθα ἐν γένει τί ἐλπίζει νὰ ἐπιτύχῃ ἐτι ἡ ἐπιστήμη κατὰ τὸ ἔτος 1853, ὡς ἐκ τῆς ἀδιακόπου τελειοποιή-

θεως των ὀπτικῶν ἐργαλείων καὶ τῆς θαυμαστῆς ἐπιμελείας τῶν ἀστρονόμων.

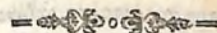
Τὰ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἰσχυρότερα ἀποβαίνοντα τηλεσκοπία, καταθαίνοντα μέχοι τῶν ἀδιοράτων σχεδὸν σημείων τοῦ διαστήρου οὐρανοῦ, θέλουν αὐξήσει βεβαίως τὸν ἀριθμὸν τῶν μικρῶν πλανητῶν μέχρι τῶν τριάκοντα. Ἡ θεωρία τῆς σελήνης, τῆς ὁποίας αἱ θέσεις ὁδηγοῦσι τὸν αὐτὸν καὶ τὸ περιγητὴν εἰς τὰς ἐσόδους τῶν ὠκεανῶν καὶ τῶν ἀγνώστων χωρῶν, θέλει τελειοποιηθῇ, καὶ ἀντὶ νὰ περιορίζεται εἰς ἡμισείας ἐκατονταετηρίδος ἀκριβεῖς προρρήσεις. θέλει ὑπερῶς μιᾶς ἢ δύο ἐκατονταετηρίδων διάστημα. Νέαι σελήναι θέλουν, ὡς καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα προηγούμενα ἔτη, προστεθῇ εἰς τὰς ἤδη γνωστὰς περὶ τὸν Κρόνον, τὸν Οὐρανόν καὶ τὸ Ποσειδῶνα, ἰσως καὶ περὶ τὸν Δία καὶ τὴν Ἀφροδίτην. Ἐκλείψεις ἀξιοῦνται δὲν θέλουν συμβῆναι τῷ 1853. Οἱ οὐρανοσκόποι, οἵτινες, κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1851, εἶχον συνέλθει εἰς Νορουηγίαν καὶ εἰς Πρωσίαν διὰ νὰ παρατηρήσωσι τὴν τότε συμβῆσιν, ὁλοσχερῇ τοῦ ἡλίου ἐκλείψιν, δὲν θέλουν πλέον συνέλθει ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ εἰμὴ ἐν ἔτει 1861, καὶ τοῦτο εἰς Ἀλγερίαν. Ἐπίσης οὐδεὶς κομήτης ἐκ τῶν ἐχόντων ἐγνωσμένην περίοδον, θέλει ἐπανεέλθει τῷ 1853. Ὁ κομήτης ὅστις περιεμένετο τῷ 1848 δὲν ἐφύλαξε τὴν ὑπόσχασίν του καὶ ἐπειδὴ οἱ ἀστέρες οὗτοι εἶναι ἀκριβέστατοι τοῦ λόγου αὐτῶν τηρεται, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ προειρημένος δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τὴν δοθείαν αὐτῷ συνεντευξίν μόνον ἕνεκα παραδόξου τινὸς ἀνωμαλίας τῶν οὐρανίων ἀδύσων.

Ἀλλ' ἂν οὔτε κομήτας, οὔτε ἐκλείψεις θέλομεν εἶχει κατὰ τὸ τρέχον ἔτος, θέλομεν ὅμως γνωρίσει κάλλιστα τὴν γεωγραφίαν τῆς σελήνης, τὴν ὁποίαν, χάρις εἰς τὰ μεγάλᾳ ὀπτικὰ ἐργαλεῖα, οἱ ἄνθρωποι εἰμποροῦν νὰ παρατηρήσωσι σήμερον τοσοῦτον καλῶς ὅσον ἀπὸ τοῦ Παρθενίου δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὰς περὶ Ἑλληνικὰς κοιλάδας καὶ θαλάσσας. Ἡ γεωγραφία αὕτη τῆς σελήνης, ἢ μᾶλλον ἡ γεωλογία, διότι πρόκειται περὶ τῆς παρατηρήσεως καὶ περιγραφῆς ὅλων τῶν πεδιάδων, τῶν ἡφιστίων καὶ αὐτῶν τῶν βράχων τῆς σελήνης, θέλει ἀποκαλύψει εἰς ἡμᾶς τοὺς περιέργους νόμους καὶ οὗς εἶναι συγκεκριμέναι αἱ γαῖαι τῆς μεγάλης ταύτης καὶ ἐρήμου σφαίρας, ὅπου τίποτε δὲν μεταβάλλεται, τίποτε δὲν φύεται, ὅπου δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε βροχαί, οὔτε ἀνέμοι, οὔτε θάλασσαι, οὔτε ποταμοί, καὶ ἐπὶ ὀλιγώτερον ἔχοντες τὴν σημεῖον τῆς ἐργασίας ἢ τῆς ὑπάρξεως ἐμβίων ὄντων ἐπὶ τοῦ Ἄρρεως, ὅστις ἀπέχει τετρακοσιὰς πλείοτερον ἀπ' ἡμῶν, καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ Διὸς, ἐπὶ ἀπωτέρω ὄντος, διακρίνομεν τὰ ἀποτελέσματα πολλῶν ἐκ τῶν μετεώρων τῆς ἀτμοσφαίρας μας. Ἡ δὲ σελήνη οὔτε ἀτμοσφαῖραν, ὡς φαίνεται, ἔχει. Ὁ κατασκευαστὴς τὸ προμνημονευθὲν ὑπερόγκον τηλεσκόπιον Λόρδος Ῥόσσης ὑπεσχέθη νὰ δημοσιεύσῃ πλήρη μελέτην τῆς γεωλογίας τοῦ δορυφόρου μας, ἐκείνου περὶ οὗ πολλὰ ἤδη ἐγένοντο ἀξιόλογοι παρατηρήσεις. Γραῖα ὑπόσχεται προσελθεῖν ἡ ἀστρονομικὴ ἐπιστήμη, ἐνῶ εἰς

μὲν τὴν Ἀγγλίαν, ἥτις εἶναι μία τῶν κυριωτέρων καθεδρῶν τῆς ἐπιστήμης ταύτης, μόλις ὑπάρχουσιν ἐκατὸν ὥραι κατ' ἔτος ἐπιτηδεύει εἰς ἐντελεῖς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις, ἀπὸ ἀφαιρεθῶσιν αἱ νύκτες καθ' ἃς τὸ φῶς τῆς σελήνης παρενοχλεῖ τὴν λεπτήν οὐρανοσκοπίαν ὅσον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας παρεμποδίζει τὰς κλίνας παρατηρήσεις τῶν ἀστέρων. Ἐν Παριτίσις αἱ ἐπιτηδεῖαι πρὸς οὐρανοσκοπίαν ὥ.αι δὲν ὑπερβαίνουναι τὰς 200 κατ' ἔτος. Ὅσοι λοιπὸν ἀνακαλύψαι δὲν θέλουν γίνεσθαι, ὅταν τὰ μεγάλα ἀστρονομικὰ ἐργαλεῖα μετακομισθῶσιν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν Ἀλπεων, τῶν Πυρηνάων, τοῦ Ἰμαλῦα τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῶν Κορδιλιέρων τῆς Ἀμερικῆς;

Τὸ πρᾶγμα φαίνεται μυθώδες καὶ ὅμως οἱ ἀστρονόμοι τῆς Εὐρώπης προσέλεπον ὅτι θέλει κατορθωθῇ ὥστε ἂν ἡμεῖς ἴδομεν καὶ βλέπωμεν πολλὰ τὰ θαυμάσια, τὰ τέκνα ἡμῶν θέλουσιν ἰδεῖν ἄλλα πολὺ θαυμασιώτερα.

(Κατὰ τὸ Γαλλικόν.)

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ

(Ἰδε Φυλλάδ. 30.)

Ἡ ἐν Ἑρμιόνη γεννηθεῖσα καὶ ἐν Τροιζήνι τελευτήσασα Ἐθνοσυνέλευσις διήρκεσε τρεῖς μῆνας καὶ ἡμισυν, ἀπὸ τῆς 8. Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 5. Μαΐου. Ὁ γέρων μάλιστα τῆς Πελοποννήσου στρατάρχης, σπεύδων ὑπὲρ πάντων ἄλλων τὴν συγκρότησιν αὐτῆς, εἶχε κατασκευάσει ἐν Ἑρμιόνη ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχῆς Νοεμβρίου τοῦ 1826 ἔτους. Βρυέως εἰσέτι φέρων τὰ ἐκ τῆς ἀνταρσίας τραύματα, καὶ δυσχεραίνων περὶ τὰς κεφαλισιότηας πράξεις τῆς ἐν Ἐπιδάφυρ συνελύσεως, ἤρχετο, δὲν λέγομεν νὰ ἐκδικηθῇ, διότι φιλέκδικος δὲν ἦτο ὁ Κωλοκοτρόνης, ἀλλὰ ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὴν ἐπικρατήσασαν μὲν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, κατατρίβεισαν δὲ καὶ παρακμάσασαν ἐπιρροήν, τὴν ἰδίαν. Ἦρχετο νὰ πατάξῃ ἐκείνην τὴν ὁποίαν ὠνόμαζεν ἀριστοκρατίαν, καὶ ν' ἀναπληρώσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ δημοκρατικοῦ στοιχείου. Καὶ ἐθριάμβευσαν μὲν τὰ σχέδιά του, ἐτελεσφόρησαν ὅμως;

Πεποίθησιν ἔχοντες ὅτι ὁ γέρων στρατηγὸς ἦτο φιλόπατρις, πιστεύομεν ὅτι εὐμενεῖς ἦσαν καὶ τότε πρὸς τὴν πατρίδα οἱ σκοποὶ του. Ἀλλ' ἐπὶ πολιτικῶν συζητήσεων καὶ διαρρήθμιστων πολιτικῶν καὶ νόμων, ὁ πατριωτισμὸς, ἐὰν δὲν φωταγωγῆται καὶ ὑπὸ τῆς λαμπάδος τῆς ἐπιστήμης, εὐπειρίας καὶ τῆς συνέσεως, οὐχὶ μόνον εἶναι ἀνεπαρκής, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβὴς ἐνίοτε. Τὴν ἀλλοτρίαν δὲ ταύτην οὐδ' αὐτὸς ὁ Κωλοκοτρόνης ἡγνῶν, διότι πολλάκις

τὸν ἀκούσαμεν λέγοντα, κατὰ τὴν συνθήκην του, ἐν παραβολαῖς, ὅτι αὐτὸς καὶ ἄλλοι μετ' αὐτοῦ ἐρύ-
τευσαν τὸ δένδρον τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἀλλ'
ὅτι εἶναι ἀνάξιοι καὶ νὰ τὸ καλλιεργήσωσιν. Ἰδοὺ
διὰ τί, προσέθετεν, ἔστειλα τὸν νεώτερόν μου υἱὸν
εἰς τὴν Εὐρώπην, διὰ νὰ φωτισθῇ καὶ ν' ἀποτελειώσῃ
μετ' ἄλλων πεπαιδευμένων ὅ,τι ὁ πατήρ του καὶ οἱ
σύντροφοί του δὲν ἐγνώριζον νὰ πράξωσι.

Καὶ ὅμως ἦτο θνητὸς, φορῶν σάρκα· κατέστρεψε
κυβερνήτην ἐκπροσωποῦσαν ὅπως δὴ ποτε τὴν τῆξιν,
τὴν παιδείαν, καὶ τὴν βαρύτητα, καὶ ὑποκατέστητε,
κατὰ τὴν κρισιμωτάτην μάλιστα ἐκείνην ἐποχὴν,
ἄλλην, ἐκ τῶν τριῶν μελῶν τῆς ὁποίας, τὸ μὲν, ὡς
λέγει σύγχρονός τις ἱστορικός, (*) ἐνέπηξεν φάσγανον
εἰς τὸ στήθος ἐκείνου ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ὁποίου
εἶχε διαρρήξει τὰ ἑαυτοῦ ἱμάτια, τὸ δὲ ἀπέλαυνεν ὑ-
πολήψεως ὅσον ἐνδέχεται ἀμφιβόλου, καὶ τὸ τρίτον
ἦτο ἴσως ὁ ἐντελέστερος βλαξ ἀπάσης τῆς Στερεᾶς
Ἑλλάδος.

Εἴπομεν ὅτι τέσσαρς σχεδὸν μῆνας διήρκεσεν ἡ
συνέλευσις, καὶ ὅμως τρεῖς μόνον ὑπῆρξαν αἱ ἀξίαι
λόγου πράξεις τῆς, τὰς ὁποίας ἠδύνατο, ἂν ἤθελε, νὰ
καταρτήσῃ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, ἐν μιᾷ ὥρᾳ· ἡ ἀναγόρευσις
τοῦ Κυβερνήτου, καὶ ὁ διορισμὸς τοῦ ἀρχιστρατήγου
καὶ τοῦ στολάρχου. Εἰς ταύτας δὲ δὲν συμπεριλαμ-
βάνομεν καὶ τὸ σύνταγμα· οὐχὶ μόνον διότι ἐπεψη-
φίσθη κατεσπευσμένως, καὶ ὑπ' ἀνδρῶν εἴτε ἀδοκί-
μων, εἴτε μετρίως μελετητῶν τὰ ἀντιπροσωπικὰ
πολιτεύματα, ἀλλὰ καὶ διότι, ληκτισθὲν μετ' ὀλίγων
ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ὡς ἀπροσφυῆς, ἢ μᾶλλον ὡς
περιέχον ἀπάσας τὰς δημαγωγικὰς ἀρχὰς τῶν ἐπα-
ναστατῶν τοῦ 1793 καὶ 1820 ἔτους, ὡς ἔγραφε
καὶ ὑπαγόρευσιν τοῦ ὁ κόμης Βούλγαρης, (**) δὲν συν-
ετέλεσεν εἰμὴ εἰς τὸ νὰ ἐξαπλήσῃ τὴν γλῶσσαν ρητό-
ρων τινῶν τῆς συνέλευσεως καὶ τῶν παραισάκτων εἰ-
σηγητῶν του, καὶ νὰ παρέξῃ πρῶτον μὲν ἐργασίαν,
βεβαιῶς ἀνδρῶν, εἰς τὴν καλλιγράφον δεξιὰν γνωστοῦ
τινος διδασκάλου, δεύτερον δὲ τροφὴν εἰς τὰ εὐρω-
τιῶντα πιεστήρια τῆς ἐθνικῆς τυπογραφίας, καὶ τρί-
τον ἀφορμὰς εἰς τὰ κεραυνοβόλα ἄρθρα τοῦ ἐν Ὑδρᾷ
Ἀπόλλωρος.

Ὀνομάσαμεν τοὺς εἰσηγητὰς τοῦ συντάγματος πα-
ρεισάκτους, ἀλλ' ἡ λέξις μόνη δὲν ἐρμηνεύει τὸ πράγ-
μα. Ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν τῇ συνέλευσιν ἐπιρροὴ ἤθελεν
ἀφελὲς τὸ σύνταγμα· ἀλλὰ τὸ σύνταγμα εἶχεν ἀνάγκη
κινῶν συντακτῶν. Ναὶ μὲν ὑπῆρχε τις πληρεξούσιος,
(ἀδελφὸς, ῥητέον ἐν παρενθέσει, καὶ αὐτῆς τῆς Ἀδωνι-
κῆς, ὅστις, ἐξωγαγόμενος ἔχων τὰ τέσσαρα θυλάκια
τοῦ δι' ἐκτεταμένων σχεδίων πολιτευμάτων, καὶ στρα-
τιωτικῶν κανονισμῶν, καὶ ἄλλων πολυτίμων κυβερ-
νητικῶν διατάξεων, ἐπεδείκνυε δεκάκις καθ' ἑκάστην
συνεδρίαν τὰ πλουσιοπάροχα ἐκείνα χρυσοφυεῖα·
ἀλλ' ἡ συνέλευσις ἤθελεν ἐπιτροπὴν περιέχουσαν ὅ-

λας τὰς ικανότητας. Ὡς γνωστὸν δὲ, αἱ ικανότητες
πρὸ εικοσιεῖς ἐτῶν δὲν ἐπλημύριζον τὴν Ἑλλάδα,
οὐδὲ συγκατένευσον πλέον αἱ ὑπάρχουσαι νὰ ἐρίξωσι
περὶ πολιτευμάτων, ἐνῷ, ἐὰν ἐπέπρωτο νὰ σωθῇ ἡ
πατρίς, ἡ σωτηρία αὐτῆς ἐμελλε νὰ ἔλθῃ ἐξωθεν. Ἀ-
φοῦ λοιπὸν διώρισεν ἐκ τῶν σπλάγγχνων αὐτῆς καὶ
τινας τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων, προσεκάλεσε καὶ
τοὺς λογιωτέρους τῶν κρηπεπιδημούντων ἐν Τροίζῃν
ἀκροατῶν. Οἱ δὲ ἐξωτερικοὶ οὗτοι καθίσταντο τόσῳ
μᾶλλον ἀναγκαῖοι, καθόσον τὰ σαφέτερα τῶν με-
λῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ὡς ὁ Ζωγράφος, ὁ Τρικούπης, ὁ
Πολυζωΐδης καὶ ἄλλοι τινές, εἶχον παραιτηθῇ,
« πεισθέντες, ὡς ἔγραφον, μετὰ ικανὴν ἐξέτασιν, ὅτι
εἶναι ἀδύνατον εἰς κάθε φρόνιμον καὶ εὐλαβὴν πο-
λίτην νὰ συντάξῃ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν σύνταγμα πο-
λυχρονίου διαρκείας. κ. τ. λ. »

Μετὰ πόθου ἀνακκλῶ σήμερον εἰς τὴν μνήμην μου
τοὺς τρεῖς ἐκείνους εἰσηγητὰς, τῶν ὁποίων τὴν κόνιν
καλύπτει ἀπὸ πολλοῦ ψυχρὸν μάρμαρον. Ἐνυκίον
ἔχω εἰσέτι καὶ τὴν ἀκάθεκτον καὶ φιλοσκόμμονα τοῦ
Κλονάρου ῥητορείαν, καὶ τὴν θαλερὰν καὶ εὐμελῆ τοῦ
Ν. Σκούρου φωνήν, καὶ τὸν ἐμβριθῆ λόγον τοῦ Γρ.
Σούτσου. Πειστικῇ τῶνόντι ἦτο ἡ εὐγλωττία των, ἀλ-
λὰ δὲν ἐπειθε καὶ πάντοτε τοὺς πληρεξουσίου· διότι,
τῷ κειρῷ ἐκείνῳ, ὁ νομομαθὴς ἢ συνήγορος ἐθεωρεῖτο
ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τοῦ Σωκράτους, ὅπως ἐθεωρήθη
οὗτος ὑπὸ τῶν κατηγόρων του, ἱκανός, δηλαδὴ, τὸν
ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι μίαν τῶν ἡμερῶν συνέστη ἔρις
ῥαγδαιστάτη ἐάν ὁ Κυβερνήτης ἔπρεπε νὰ κηρυχθῇ ἀ-
νεύθυνος ἢ υπεύθυνος, ἢ, ὅπως ἐλέγετο τότε, ἀπαραιτί-
ατος. Οἱ εἰσηγηταὶ μετὰ τινῶν ἄλλων πληρεξουσίων,
ἐξ ἐκείνων οὗτινες ἢ εἶχον μελετήσει προσεκτικώτε-
ρον, ἢ παρηκολούθουν ἀβασανίστως τὰ εὐρωπαϊκὰ
πολιτεύματα, ὑπεστήριζον τὴν πρώτην δόξαν· ἀλλ'
ὁ πολὺς ὄχλος δὲν εἶχε μὲν γνώμην, διότι, εἶναι
ἦσαν εἰς αὐτὸν αἱ συνταγματικαὶ θεωρίαι, ἀλλ' ἐρο-
βεῖτο. Ἐφοβεῖτο μὴ ἐξήτουν ν' ἀπατήσωσιν αὐτὸν οἱ
εἰσηγηταί, καὶ μὴ ὁ Κυβερνήτης, ἀναδεικνύμενος ἀ-
νεύθυνος, ἐκτραπῇ ἀυστόλως εἰς πᾶν θεμιτὸν καὶ ἀ-
θέμιτον, ἐνῷ τὸ βάρος τῶν σφαλῶν τοῦ παρεκτροπῶν
ἤθελε πίπτει εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν ἥττων αὐτοῦ σο-
φωτέρων ὑπουργῶν.

Εἰς μάτην οἱ τρεῖς νομομαθεῖς εἰσηγηταὶ ἐκένω-
σαν ὁλόκληρον τὴν φαρέτραν τῶν συνταγματικῶν αὐ-
τῶν ἐπιχειρημάτων! Εἰς μάτην ἀνεσκάλευσαν ἀπά-
σας τὰς δημοσιογραφικὰς βιβλιοθηκὰς τῆς Γαλλίας
καὶ τῆς Ἀγγλίας! Οἱ ἀντιπροσωποὶ τοῦ ἔθνους δὲν
ἀντεπάλαιον μὲν διὰ λόγον, ἀλλὰ δὲν ἐνέδιδαν·

Ἡ συζήτησις καθίστατο οὕτω ἀτελεύτητος, καὶ
οἱ εἰσηγηταὶ ἀπαυδῆσαντες, ἐρρίκνοντο ἑτοιμοὶ νὰ ρί-
ψωσι τὰ ἀσπίδας καὶ νὰ ὑποχωρήσωσιν.

Ἀλλ' εἰς ἐξ αὐτῶν, ἀθλητικώτερος τῶν ἄλλων,
ὡς στρατιώτης ὅστις καὶ ἀποθηνήσκων ἀρπάζει τὸ δ-
πλον καὶ στέλλει νέον τραῦμα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, « εἰς
τὴν ζωὴν τῶν γονέων μου », διεσάλπιπεν ἐντόνως
καὶ βροντοφῶνως, « δὲν θέλομεν νὰ σᾶς ἀπατή-
σωμεν ».

(*) History of the Greek revolution. By Thomas Gordon.
Vol. II. p. 366.

(**) Ἐπιστολὴ πρὸς τὰ Κομνητὰ Νεοσελρόδην τῆς 2-14
Δεκεμβρίου 1828, ἐκ Πόρου.

Καὶ ἐν ἀκραιῇ τὸ κενόφανές τοῦτο βουλευτικὸν ἐπιχείρημα κατέπεισε τοὺς δισταζόντας, καί, πλὴν δύο ἢ τριῶν, ὅλοι ἐνέδωκαν εἰς τῶν εἰσηγητῶν τὴν πρότασιν.

Ὁ εἰσηγητὴς ἐκεῖνος, νέος ἱζίων τρέχων κατόπιν σκιάς, ἀπέθανεν ἀθλῶν ὑπὲρ ιδέας τὴν ὁποίαν ἐθεράπευε μὲν ἀλλὰ δὲν ἐπίστευεν, ὑπὲρ τῆς συγχωρεσί-
σεως τῶν πολιτικῶν μερίδων.

Τὴν ἀνάγκην τῆς συγκεντρώσεως τῆς νομοτελε-
στικῆς ἐξουσίας εἰς τὰς χεῖρας ἐνὸς μόνου, εἶχον
πρὸ πολλοῦ αἰσθανθῆ οἱ Ἕλληνες. Εὐκταῖον δὲ ἦτο
ἂν ὁ εἰς οὗτος, συνάπτων ἐν ἐαυτῷ καὶ πολιτικὴν
καὶ πολεμικὴν ἀρετὴν, ἀνὴρ παῖς ἐξ ἐφύδου ἀπάσας
τὰς κυβερνητικὰς ἡνίας. Ἀλλ' ὁ δεσποτισμὸς, εἶχε,
φαίνεται, ἰσοπεδώσει καὶ αὐτὰς τὰς εὐφυΐας, καὶ
παρὰ τὴν ἀνδρείαν, οὐδὲν ἄλλο ἀληθῶς ἐξοχὸν ἀνε-
φάνη ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ ἐνναετὲς διάστημα τοῦ ἀ-
γῶνός της.

Ὁ Ματακίδης πρῶτος, χρηστὸς καὶ φιλόπατρις
ἀντιπρόσωπος τῆς Σάμου, ἐπρότεινεν ἐν Ἑρμιόνῃ τὴν
ἐκλογὴν ἐνὸς κυβερνήτου. Ἡ ἰδέα αὕτη καλλιερ-
γηθεῖσα ἐκαρποφόρησεν, ἡ δὲ παραδοχὴ αὐτῆς κατήν-
τησε μάλιστα ἀναπόρευκτος, ἀφοῦ δύο Ἀγγλοὶ ἀνε-
δείχθησαν ἢ ἐπρόκειτο ν' ἀναδειχθῶσιν ἀπόλυτοι
κυρίαρχοι ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Οἱ πλείστοι δὲ ἐ-
δόξαζον ὅτι ὁ κυβερνήτης ἔπρεπε νὰ εἴναι μὲν Ἑλ-
λὴν τὸ γένος, νὰ προσκληθῇ δὲ ἐξωθεν.

Ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον ὑπῆρχε διαφωνία· ὁ
μὲν Κωλοκοτρώνης, ὅστις, ὡς φαίνεται, πρὸ τῆς συγ-
κροτήσεως τῆς Συνελεύσεως, διὰ νὰ καταπείσῃ τὸν
κατατρέξαντα αὐτὸν Κουντουριώτην νὰ μεταβῇ εἰς
Ἑρμιόνην, ὑπέσχετο πρὸς αὐτὸν τὴν ἀναγόρευσίν του
ὡς μόνου κυβερνήτου, ἀποθέσας τὸ προσωπεῖον ἐ-
πρόφερε τὸ ὄνομα τοῦ Καποδίστρια, ἄλλοι δὲ ἐπρο-
τίμων ἐγκριτὸν τινα τῆς γείτονος Ἑπτανήσου, ἄλ-
λοι ἤθελον τὸν Κουντουριώτην, καὶ ἄλλοι οὐδένα ἐξ
αὐτῶν. Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι, ἐνῷ ὁ Κα-
ποδίστριας ἀνηγορεύθη ἐν Τροιζήνι τὴν 28 Μαρτίου,
μετὰ δύο ἡμέρας, ἦτοι τὴν 30 παρουσιάσθη κατὰ
πρῶτον ἀναφορὰ τοῦ γέροντος τῆς Πελοποννήσου
στρατάρχου, γεγραμμένη ἐν Ἑρμιόνῃ τὴν 16 τοῦ
αὐτοῦ μηνός, δι' ἧς δημοσιογραφῶν ὁ ὀρσεμβειος οὖ-
τος στρατιώτης, ἐπεκαλεῖτο τὸ ὁμηρικὸν ἐκεῖνο δόγ-
μα « οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, » καὶ ἐπρότεινε τὸν
ἐκλεχθέντα ἤδη Καποδίστριαν. Συγχρόνως δ' ἔλεγεν
ὅτι « δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν Κόχραν καὶ
τὸν Τσώρτς διὰ νὰ εὐτακτῶμεν τὸ ναυτικὸν καὶ
τὸν στρατόν. »

Ὁ Κόχραν, τὸν ὁποῖον ἀνεμόμενον ὡς ἄλλον Μεσ-
σίαν, οὐτινος τὸ ὄνομα εἶχε μεγαλύνει διετῆς προσ-
δοκία, ὅστις ἦλθεν ἐπιδεικνύων ὡς περὶ ἡλίου δυ-
σμάς σκιὰν γίγαντος, καὶ ἀπῆλθεν ἡλίου μεσουρα-
νούντος βασιτάζων ἐπ' ὧμων τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ σκιάν,
σκιὰν νάννου, εἶχε φθάσει περὶ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου.
Εἶναι ἀδύνατον ν' ἀναγνώσῃ τις τὴν μεταξὺ αὐτοῦ
καὶ τῆς Συνελεύσεως ἀλληλογραφίαν, χωρὶς νὰ αἰ-
σθανθῇ βαθέως τιτρωσκομένην τὴν ἐθνικὴν του φιλο-
τιμίαν. Καθήμενος ἐκτάδην ἐντὸς τοῦ πλοίου του ἐξε-

τόξευεν ὁ ἀλλόφυλος ἐκεῖνος ὑπηρέτης, νοθεσίας, καὶ
ἐπιπλήξεις, καὶ ἀπειλὰς κατὰ τῆς δεσποίνης αὐτοῦ Συ-
νελεύσεως. καὶ ἐκείνη ῥιγοῦσα ἤκουεν αὐτὰς, καὶ οὐ-
δὲ κἂν δι' ἀξιοπρεπὺς τινας ἀπαντήσεως εἴχτει νὰ
ὑπεκφύγῃ τὰ βέλη! Τοσαύτη ἡ πολιτικὴ ἀνικανό-
της τῶν διευθυνόντων τὴν συνέλευσιν τῆς Τροιζήνης!
Κατέκρινε, καὶ δικαίως, τοὺς στρατιωτικοὺς ὡς τοὺς
κατέκρινε καὶ ὁ Καραϊσκάκης πρὸ αὐτοῦ, καταναλί-
σκοντας πολὺτιμον χρόνον εἰς ἐρίδας περὶ τόπου συν-
ελεύσεως καὶ περὶ ψηφίσεως νόμων τοὺς ὁποίους
οὐδ' ἡ κυβερνήσις ἔσχε νὰ ἐφαρμόσῃ, οὐδ' οἱ κυβερ-
νώμενοι ἐσέβοντο, ἐνῷ οἱ ἐχθροὶ ἐθέριζον ἀπὸ περὰ-
των ἕως περὰ τινος τὴν πατρίδα, καὶ ὅμως, παρὰ τὸν
Κίτσον Τζαβέλλαν, οὐδεὶς ἄλλος ἠσθάνθη τὴν ἐπιπλη-
ξιν! Αὐτὸς μόνος, ἀπεκδυθεὶς ἐν ἀκραιῇ γελοῖαν πλη-
ρεξουσιότητα, ἔδραμεν εἰς Ἀττικὴν διὰ νὰ παραστα-
θῇ μάρτυς αὐτόπτης τῆς περὶ τὸ κολυμβᾶν ἐπιτη-
δεύτητος τοῦ γενναίου στολάρχου.

Ὁ Κόχραν ἀπῆλθε, πρὶν ὀρκισθῇ, νὰ γνωρίσῃ τὴν
κυβέρνησιν ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐμελλε νὰ ὑπηρετήσῃ·
διότι ἡ μὲν διοικητικὴ ἐπιτροπὴ εἶχε διαλυθῇ, ἡ δὲ
ἀντικυβερνητικὴ δὲν εἶχεν εἰσελθεῖ ὀνομασθῇ. Μεγίστη
ὑπῆρξεν ἡ διαφωνία τῶν πληρεξουσίων ὡς πρὸς τὰ
μέλη τῆς προκαίρου ταύτης κυβερνήσεως· ἕκαστος
ἐνέμενεν εἰς τὸ νὰ διορισθῇ ἢ αὐτὸς ἢ ὁ ὑποψήφιος
του, καὶ ἐνέμενε τοσοῦτω ἐμπαθῶς, ὥστε ἐπὶ ὁλο-
κλήρους ἡμέρας ἐπανελαμβάνετο μὲν σφοδρώτερον ἢ
ἕως, ἀπελύετο δὲ ἀπρακτὸς ἡ συνέλευσις. Τότε ἐπρο-
βλήθησαν ὡς κυβερνήται τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ Μπαρ-
λᾶς, καὶ ὁ Πρασᾶς, καὶ ὁ Σκορδάκης, καὶ ὁ Σκορ-
δίλης, καὶ ὁ Σακκέτος, καὶ ὁ Σακκόραφος, καὶ πολλοὶ
ἄλλοι τοιοῦτοι, ἐντιμοὶ μὲν πολῖται, ἀνίκανοι ὅμως
καὶ νὰ κρατήσωσι πηδάλιον σκάφους καταποντιζομένου.

Ὁ Κόχραν δὲν ἐνόησε πόθεν ἢ πόση διαίρεσις. Συν-
ειθισμένος ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου καὶ αἱ θερμότεραι ἀντι-
στάσεις ὑποχωροῦσιν ἐνώπιον τῶν ἀξιώσεων καὶ αὐ-
τῶν τῶν ἐπουσιωδιστέρων συνταγματικῶν τύπων,
ἀνέλαβε νὰ διδάξῃ τὴν Συνέλευσιν, ὡς ἄλλος παι-
δαγωγός, τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ διὰ νὰ κατορθώσῃ ἐπὶ
τέλους τὴν ἐκλογὴν. « Διαφωνεῖτε, ἔγραψεν, ἐξ αἰ-
τίας ἀντιζηλιῶν, ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν προσώ-
πων; Ἡ λύσις εἶναι ἀπλουστάτη· ἂς γράψῃ ἕκαστος
τὸ ὄνομα τοῦ ὑποψηφίου του εἰς ψηφοδέλτιον, καὶ
ἂς τὸ ρίψῃ εἰς τὴν κάλπην. Καὶ ὅστις λάβῃ πλεο-
τέρας ψήφους ἂς ὀνομασθῇ πρόεδρος, ὁ δὲ μετ' αὐτὸν
ἀντιπρόεδρος, καὶ οὕτω καθεστῇ. »

Ὁμολογητέον ὅτι, ἐν μετὰ τὴν νοθεσίαν ταύτην
τοῦ παιδαγωγοῦ δὲν συνεφώνει ἡ συνέλευσις, εἶχε
χρεῖαν καὶ μαστιγώσεως.

Ἐν τοσοῦτῳ μεταξὺ τοῦ σάλου τούτου τῶν ἐρίδων,
καὶ ταπεινώσεως, καὶ ἀπειλῶν, ὁ ναύαρχος Μικαὺλ
ἀρχαῖκός χαρακτήρ, ἐξ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἐγένον
ἴσως οὐχὶ πολλὰ συνεχῶς καὶ αὐταὶ αἱ πολιτεῖαι τῶν
Ἀθηνῶν, τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Ῥώμης, ἤρως μεγάλη
πράξας διὰ μικρῶν, ἤρως ὀδηγῆσας καὶ ἱκανὸς νὰ ὁ-
δηγήσῃ πολλοὺς ἄλλους ἤρως, ἦλθε δι' ἀναφορὰς ἀ-
ποπνεύσεως ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἀρρώστως ἀκρι-
φνεστάτην πρὸς τὴν πατρίδα, καὶ ἦλθεν αὐτόκλητος

ν' ἀποθέσῃ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ναυάρχου, καὶ νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι θέλει τρέξει, εἰ καὶ παρηκμακῶς, εἰς νέους κινδύνους ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ νέου ἀρχηγοῦ.

Τοιαῦται πράξεις, ἐν ὧρα μάλιστα διχοστασιῶν γινόμεναι, ὅτε ἕκαστος ζητεῖ νὰ ἀρχῇ, ὅτε ἕκαστος, ἀρνητικῶς πρὸς πάντα χαλινὸν, ἀγωνίζεται νὰ υποκαταστήσῃ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν νόμον τὴν ἰδίαν θέλησιν, ἀρκοῦσι νὰ δοξάσωσι βίον ὀλόκληρον.

Ὁ Τσώρτς, διορισθεὶς ἀρχιστράτηγος ἀπασῶν τῶν κατὰ ξηρὰν δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος, ὠρκίσθη ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τὴν 3 Ἀπριλίου, ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Ἦλθε δὲ φορῶν φουστανέλλαν.

Ἀξιοσημεῖωτος εἶναι ἡ διαφορὰ, ἡ μεταξὺ τοῦ ὅρκου τούτου καὶ τοῦ ὅρκου τοῦ Κόχραν.

Ὁ μὲν Κόχραν ὀρκισθεὶς ἐπὶ τοῦ ξίφους του εἶπεν ὅτι, α θέλει δουλεύσει πιστῶς τὴν Ἑλλάδα, καὶ θέλει χύσει ὑπὲρ αὐτῆς τὸ αἷμά του, ὅταν καὶ ἡ Ἑλλὰς φανῇ πιστὴ εἰς ἑαυτήν.

Ὁ δὲ Τσώρτς βελὼν τὴν χεῖρα καὶ ἐπὶ τοῦ σταν-ρου καὶ ἐπὶ τῆς σπάθης του, « Ὀρκίζομαι, εἶπεν, ἐνώπιον τοῦ ὑπερτάτου ὄντος καὶ τῆς Ἑθνικῆς τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεως, νὰ ὑπηρετήσω εἰς τὸν ἀγῶνά των ὑπὸ τὴν σημαίαν των, καὶ διὰ τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος νὰ πεθῶμαι εἰς τοὺς καθεστῶτας νόμους τῆς, καὶ νὰ ὑπακούω εἰς τὰς διαταγὰς τῆς διοικήσεως τῆς. »

Ὁ πρῶτος ὥμοσεν ὅρκον διλήμματος, ἐφεκτικὸν ἀμφίστομον ὡς ἡ μάχαιρα ἐπ' ἧς ἔβαλε τὴν χεῖρα, ὅρκον στιλιτεύοντα ξένην καρδίαν, καὶ προσημαίνον- τιν τὸ προσκικρον καὶ φιλοκικρὸς τῆς περ' ἡμῖν δια- μωνης τοῦ ὀρκισθέντος.

Ὁ δευτέρως ἀνέπτυξεν ἐξ ἀρχῆς τὴν Ἑλληνικὴν του καρδίαν, καὶ διεδηλώσε τὴν ἀλλόνητον ἀπόφασιν τοῦ νὰ ζήτῃ καὶ νὰ συναποθάνῃ μετὰ τῶν νέων συμπολιτῶν του.

Καὶ ὅμως ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐθεωρήσαμεν τότε τὸν ὅρκον τοῦ πρῶτου ἐν Τροιζίνι, ὡς βαθυτάτης δι- πλωματικῆς περινοίας ὑπαγόρευσιν.

Ἀξιοσημεῖωτος εἶναι καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Τσώρτς πρὸς τὴν συνέλευσιν ὅτε εἰδοποιήθη περὶ τῆς ἀνα- τύξεως πρὸς αὐτὸν ἀρχιστράτηγας. « Δυσάρεστος, ἔγγραφε τὴν 1. Ἀπριλίου, θέλει ἀποδῇ ἡ θέσις μου ἐάν δεχθῶ τὴν ἀρχιστράτηγίαν εἰς ὧραν καθ' ἣν δὲν θέλω δινηθῇ νὰ σώσω τὴν ἀκρόπολιν. Ὁ ἀρμόδιος κικρὸς περὶ αὐτῆς, καὶ ἡ διεύθυνσίς μου δὲν θέλει φέ- ρει κανέν αἶσιον ἀποτέλεσμα ἐξ ἐναντίας θέλει ἀ- μχυρωθῇ καὶ αὐτὴ μου ἡ ὑποληψίς ὅταν ἀκουσθῇ ὅτι α Ἀῖῃναι ἐκυριεύσαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μου. Τί πικρὸτερον διναι νὰ πράξω ἢ ὅσα ἐπραξεν ὁ γεν- νικὸς καὶ αὐτὸς καὶ ὁ στρατὸς του; φοβοῦμαι μὴ ἐκστρατεύων σὴ εἶναι ἀνευ προπαρασκευῆς εἰς Ἀθήνας, καὶ ἔλατρευσεν τὰς Μούσας καὶ ἰδίως τὰς ἐλπίδας κατὰ τὴν ἐλπίδα σου. »

Ὁ Χρ. Λαζαρίδης ἐπροφῆτευσεν, τὴν 22 Ἀπριλίου ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, τὴν ἐπιούσαν κατεστράφη ὁ στρατὸς τῆς, καὶ μετὰ ἕνα μῆνα παρεδόθη ἡ ἀ- κρόπολις εἰς τὸν ἐχθρὸν.

Ἀλλὰ μετὰ τῶν τοσούτων ἀνιστῶν εἶχε καὶ τὰ

κωμικὰ τῆς ἡ Συνέλευσις. Μανουσάκης τις πικροειδέ- σθη ἐξαιτῶν συνδρομὴν διὰ νὰ ἀνορύξῃ θησαυρὸν οὐ- τινος τὴν ὑπαρξίν ἐγνώριζεν, ὡς ἔλεγεν. Ἀλλὰ μό- λης ἐγένετο τοῦ Μανουσάκη ἡ πρότασις, καὶ ἐνεφα- νίσθησαν καὶ ἄλλοι ἀξιούντες ὅτι ἐγνώριζον ἐπίσης τὸν θησαυρὸν τοῦτον, καὶ ἐζήτουν ἀμοιβὰς διὰ νὰ τὸν ἀνακαλύψωσι. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ συνέλευσις ἐ- κείνη εἶχε πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ τὸ προτέρημα τῆς εὐπιστίας διότι οὐ μόνον πολλάκις συνεζήτησε τὰ περὶ τῆς μυστηριώδους ταύτης Καλλιφορνίας, ἀλλὰ καὶ ἐγγράφον εὐχαριστήριον πρὸς τὸν Μανουσάκην ἐξέδωκε.

Τὸν Μανουσάκην ὅμως, ὡς φαίνεται, δὲν εὐχαρί- στουν τὰ ἐγγράφα, ἀς ἐξεδίδοντο καὶ ὑπὸ ἐθνοτυνε- λεύσεως διότι, μετὰ τὰς εἰς Ναυπλίον, κατέλυσε με- τὰ καὶ ἄλλων ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Νοταρᾶ, καὶ παραβιά- σας τὰ κλεῖθρα ἐσύλησε τὰ πολύτιμα εἰσείνου ἐπι- πλα. Οὕτω ὁ θησαυρὸς ἀνεκαλύφθη καὶ ἀνευ τῆς ἀ- δεῖας τῆς συνελεύσεως.

Ἰταλὸς τις, Ἀντώνιος Κανέλλας ὀνομαζόμενος, ἀ- νὴρ κάτοχος τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, ὑπέβαλεν ἀνα- φράν δι' ἧς ἐζήτει νὰ παρχωρῇ πρὸς αὐτὸν οἰκία ἐν Ναυπλίῳ διὰ νὰ στήσῃ τυπογραφεῖον καὶ νὰ ἐκδί- δῃ ἐφημερίδα Ἑλληνιστὶ καὶ Γαλλιστὶ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος.

Ἡ ἀναφορά αὕτη ἀνεγνώσθη ἐπὶ συνελεύσεως, ἀλλ' ὡς κακῶς συντεταγμένη παρῆχε πολλαχοῦ δυσκο- λίας πρὸς τὸν ἀναγνώστην.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς συνεδριάσεως ὁ Κανέλλας, πλη- σιάσας τὸν ἀναγνώσαντα τὴν ἀναφοράν, τὸν εὐχαρί- στησε μὲν, ἀλλὰ τὸν ἠρώτησε συγχρόνως διὰ τί ἐ- φαίνεται διστάζων ὅτε ἀνεγίνωσκεν αὐτήν.

« Διότι, ἀπεκρίθη πολλὰ ἀφελῶς τῶν ὀντι ὁ νέος γραμματεὺς, ἡ συνταξίς ἦτο σκοτεινὴ, καὶ ἀσαφὴς ἡ ἐννοία. »

Καὶ ἀμέσως ὁ Κανέλλας, ἐξαφθεὶς ὅλος ὑπ' ἀκα- ταςχέτου ὀργῆς, εἰσῆλθεν εἰς καφεπωλεῖον βατταρί- ζων λέξεις ἀσυναρτήτους, ἐπειδὴ ἦτο βραδύλογος, καὶ ἔγραψε τὸ ἐφεξῆς ἐπιστόλιον.

« Signore,

La mia petizione che fù da voi tradita e non tradotta fù letta nell' assemblea Nazionale. Po- vero Tasso! Povero Tasso! Povero Tasso!

DR. CANELLA.»

Ἀλλὰ ποῖα ἡ σχέσις τοῦ Τάσσου πρὸς τὸν μετα- φραστὴν τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Κανέλλα; Ἀφ' ἑσφρά- γισε καὶ ἔστειλε τὸ ἐπιστόλιον ὁ Ἰταλὸς δόκτωρ, ἐξήγησε πρὸς τὸν νέον σύντροφόν του τὸ αἶνγμα.

Μεταφραστὴς τῆς ἀναφορᾶς ὑπῆρξεν ὁ ἐκ Ζακύνθου Δημήτριος Γουζέλης. Ὁ Γουζέλης οὗτος, ἔχων καὶ πνεῦμα ὀξύ καὶ φαντασίαν ζωηράν ὡς ὅλοι οἱ συμ- πατριῶταί του, ἐλάτρευσεν τὰς Μούσας καὶ ἰδίως τὰς προστάτιδας τῆς ποιήσεως. Πρὸ τοῦ ἀγῶνος μετέ- φρασε τὴν Ἀπελευθερωθεῖσαν Ἱερουσαλήμ τοῦ

Τάσσου διὰ στίχων, καὶ περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος συνέγραψε Κωμωδίαν, ὁ Χάσης ἐπιγραφομένην. Ἀγνοοῦμεν δὲ ἐὰν καὶ ἄλλα ποιήματα ὀφείλῃ εἰς τὴν φιλομαθείαν του ἢ πρὸ τοῦ 1821 ἔτους φιλολογία. Μετὰ δὲ τὸν ἀγῶνα ἀπεδύθη προθύμως εἰς αὐτὸν, ζητήσας νὰ συστήσῃ συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἀρεως καὶ τῶν ἐννέκ ἀδελφῶν. Ἐνῶ ἄρα ἔφερε σπάθην ἀπληρωμένην εἰς τὴν ἀριστερὰν καὶ πυροβόλα εἰς τὴν ζώνην, ἐκράτει διὰ τῆς δεξιᾶς τὴν γραφίδα τῆς Πολυμνίας καὶ τῆς Καλλιόπης, καὶ ἐδιθροῦμβει ὕμνους θουρίου καὶ ἄσματα πολεμιστηρία.

Ἄλλ' ἡ παιδεία τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου φιλόλογου καὶ στρατιώτου, ἦτο πολὺ κατωτέρα τῆς εὐφυΐας καὶ τοῦ πρὸς τὰ καλὰ ἐρωτός του. Ὡστε ὅλαι αἱ συγγραφαὶ καὶ μεταφράσεις αὐτοῦ, πλὴν ἴσως τοῦ Χάσης, ἀπέθανον ἀκατονόμαστοι ἅμα γεννηθεῖσαι.

Τὸν Χάσην, κωμωδίαν γραφεῖσαν ἐν διαλέκτῳ Ζακυνθίᾳ, ἀνέγνωμεν χειρόγραφον ἐν τῇ Ζακύνθῳ αὐτῇ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως. Ὑποθέσεις αὐτῆς, ἐὰν δὲν μᾶς λανθάνῃ ἡ μνήμη, ἦτο οἰκογενεαὶ τις σκανδαλοποιῶν αἰωνίως ἐρίζουσα, αἰωνίως δερομένη, καὶ αἰωνίως μεγαλχυοῦσα ἐπὶ γενναιότητι, καὶ πλούτῳ, καὶ εὐγενείᾳ. Τὸ δρᾶμα, ὡς τότε τούλάχιστα ἐνόησαμεν, ἔστρεψτο καὶ ἐνόητος, καὶ ἐντέχνου πλοκῆς, καὶ περιπετειῶν δραματικῶν ἦτο ὅμως μεστὸν πνεύματος, καὶ πνεύματος, οὕτως εἶπεν, ἐγὼ ῥίου, εἰς ὃ εἶναι δυσκολώτατον νὰ ἐμβατεύσῃ τις ἐὰν δὲν διατρέψῃ ἐν αὐτῇ τῇ πατρίδι τοῦ συγγραφέως.

Ἐπαναλαμβάνομεν ἐνταῦθα ἀπὸ μνήμης στίχους τινὰς τῆς κωμωδίας ταύτης.

Ὁ πατὴρ τῆς σκανδαλοποιῶν οἰκογενεαὶ ἐκαυχᾶτο ὅτι παρὰ τὴν Ἰταλικὴν, ἐσπούδασε κατὰ βάθος καὶ τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ τὴν Λατινικὴν. Ὁ υἱὸς του ὅμως, ὅς τις ἐφαίνετο δυσπιστῶν, εἶπε πρὸς αὐτόν·

«Μὰ τόμου ξέρεις γράμματα στὸ Ἑλληνικὸ βαθεῖα
ἓνα τροπάρι ξήγησε.

ΠΑΤΗΡ. Μπρὲ μιὰ πενηνταρία.

ΥΙΟΣ. Τί θὲ νὰ πῇ τὴν ἀγριωπὸν καὶ τί τὸ γαυρωμένην, τὸ ἀκρατῶς βακχέσασαν, τὸ ἄσπερνα ἐξοιστρομένην, τὸν κόσμου καθεῖλες πανθενῶς, τὴν ἀμαρτίαν ποῦ ἔχει, καὶ τὸ ἀρκῶν τὸ οὐς ἔλκυσε, π' ὁ νοῦς μου δὲν κατέχει, τὸ ἐκὼν, τὸ πρὶν, τὸ σαρκωθεῖς, τὸ σώσεις, τὸ εὐεργέτα; Ἐτοῦτα τώρα νὰ σὲ ἰδῶ ἂν ξέρῃς ξήγησέ τα.

ΠΑΤΗΡ. Τ' ἀγριωπὸν τοῦτο π' ἀκούς, κ' ἐκεῖ τὸ γαυρωμένην,

πῶς ὁ Δαυὶδ ἀπάντησε γυναῖκα γαυριασμένην.
Τὸ ἀκρατῶς βακχέσασαν, τὸ ἄσπερνα ἐξοιστρομένην,
πῶς κάθονταν σὲ μιὰ παχειὰ γαῖδα ἔστρωμένην.
Τὴν ἀμαρτίαν πανθενῶς, τοῦ κόσμου τὸ καθεῖλες,
πῶς τὴν ἐστένευ' ὁ Θεὸς νὰ κἀτζῇ στῆς καθήκλεις.
Καὶ τὸ ἀρκῶν τὸ οὐς ἔλκυσε, στὸ λέω τώρα τώρα,
τὸ πρὶν, πῶς κάμναν πρίντιζι οἱ δοῦλοι τοῦ καθ' ὅρα.
Τὸ ἐκὼν δὲ, τὸ σαρκωθεῖς, τὸ σώσεις εὐεργέτα,
Ὅπλα αὐτὰ πῶς στὸ αὐτὸ ἔχει χρυσὴ βεργέτα.

ΥΙΟΣ. Καὶ τάχα ἔτσι εἶναι ὡς λές;

ΠΑΤΗΡ. Ἀμὴ δὲν σὲ γελάω.

Κ' ἂν δὲν πιστεύῃς εἰς ἐμὲ ῥώτα τὸν Μαρτελάο.

Ὁ Μαρτελάος ἦτο διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς, ἴσως οὐχὶ πολὺ σοφώτερος τοῦ ἐξηγήσαντος τοσοῦτω εὐφυὸς τὸ τροπάριον.

Ἄλλοι ὁ υἱὸς τοῦ σκανδαλοποιῶν προτείνει εἰς νέαν

τινὰ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν ἐξοχὴν καυχώμενος ὅτι·

«Ἐχει τόπους ἄμετρος, ὅποια εἶχε γένεια.»

Ἡ δὲ νέα ἐρωτᾷ·

«Μὴν ἔχουν λίγα τὰ μαλλιά, καὶ τζακισθοῦν τὰ κτένα;»

Μεταφορὰ ἀκριβῆς καὶ προσφυστάτη!

Καὶ ἐπειδὴ ὁ νέος σκανδαλοποιὸς ἐξηκολούθει ἐπιμένων, ἡ νέα εἶπε·

«Τί μοῦ ἀρέσει τὴν αὐγὴ, ὁ ἥλιος πρὶν προβάλῃ,
Νὰ κόβω τὰ μυριστικὰ νὰ βάνω στὸ κεφάλι;
Τὰ χελιδόνια νὰ πετοῦν, κ' ὅλο νὰ κελαδεῖουν,
Ἡ σκασομύτα ἡ τόντολα, γλυκὰ νὰ παιγνιδίζουν.
Σὲ καλαμάκια τρυφερὰ σάλτους τὸ καγκαρῆλι,
Εἰς τὸ κλαδί ὁ ζιζυγκας, στὴ φράκτῃ τὸ γαρδῆλι.
Νὰ βλέπω βρύσας καὶ νερὰ, πολλὰ μοῦ νοστιμίζει,
Κ' εἰς τὰ ποτάμια ὁ σπορδακῆς γλυκὰ νὰ καγκαρῆζῃ.

Σύντομος μὲν ἀλλὰ χαριστάτη καὶ ἐμφαντικωτάτη ἐξεικόνισις τῶν θελημάτων τῆς ἐαρινῆς φύσεως! Ὑπῆρχε, καθόσον ἐνθυμούμεθα, καὶ ἄλλη σκηνὴ ἀστειοτάτη περὶ ὀρτύγων σαπρῶν καὶ δυσώδη ἀποπνεόντων ὁσμῆν, δυστυχῶς ὅμως οὐδ' εἰς στίχος ἐπέζησεν εἰς τὴν μνήμην μας.

Οὗτος λοιπὸν ὁ Γουζέλης μετέφρασε τὴν ἀναφορὰν τοῦ δόκτορος Κανέλλα· καὶ ἐπειδὴ ἡ μετάφρασις ἐλογίσθη ἀτυχῆς, ὁ Ἰταλὸς ἔσπευσε νὰ ἐλεεινολογήσῃ τὸν ἐξελληνισθέντα ἐποποιὸν συμπολίτην του.

Ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1827. ἔτους, ὁ κλῆρος τῆς Ἑλλάδος, καὶ μαχόμενος καὶ παρεδρεύων εἰς τὰ συμβούλια τοῦ Κράτους, ἀπένειμεν ἀξίας πολλοῦ λόγου ὑπηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα. Ζῶσιν εἰσέτι εἰς τὴν μνήμην ὅλων μας τὰ μακάρια ὀνόματα καὶ τοῦ πρωτοστάτου τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας Παλαιῶν Πατρῶν, καὶ τοῦ προσεγεγκάντος ἐαυτὸν ἐκούσιον ὀλοκαύτωμα ἐν Μεσολογγίῳ ἐπισκόπου Ῥωγῶν, καὶ τοῦ ἡρωϊκῶς πεσόντος ἀρχιμανδριτοῦ Δικαίου, καὶ τοῦ ἡρωϊκωτέρου Διάκου τῆς Δεσφιδείας, καὶ τοῦ Ἀνδρούσης Ἰωσήφ, καὶ τῶν μυριάκις ἀράντων τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ ἀρχιερέων Μεθώνης Γρηγορίου, καὶ Ἀρτῆς Πορφυρίου, καὶ Παροναξίας Ἱεροθέου, καὶ Βρεσθένης Θεοδωρήτου, καὶ πολλῶν ἄλλων. Καὶ ὅμως πόσοι ἐξ αὐτῶν ἀπέθανον μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς πατρίδος ἐξουθενημένοι καὶ λιμώττοντες, διότι, «Qui sert son pays sert souvent un ingrat!»

Εἰς τὸν τοιαῦτα λοιπὸν καὶ τοσαῦτα πράξαντα κλῆρον, ἡ συνέλευσις τῆς Τροιζῆνος ἀπηγόρευσε πᾶσαν μετοχὴν εἰς τὰ δημόσια, ἀνάρμοστον νομίσασα εἰς τοὺς στρατευομένους τῷ Χριστῷ νὰ ἐμπλέκωνται ταῖς πραγματαίαις τοῦ βίου.

Ὁμολογοῦμεν τὴν βαθυτάτην ἡμῶν ἀμάθειαν περὶ τὴν θεολογίαν. Τολμηρὸν ἄρα ἤθελεν εἶσθαι τὸ νὰ ζητήσωμεν νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο λόγιον. Ὑποθέτομεν ὅμως ὅτι ἡ κατὰ γράμμα αὐτοῦ ἐφαρμογὴ δύναται νὰ μᾶς ἀναδείξῃ ἄλλους Γρηγορίους Ζ', καὶ νὰ μᾶς φέρῃ ἕως τοῦ ἀπαγορεύσωμεν καὶ αὐτὸν τὸν γάμον εἰς τοὺς ἱερεῖς.

Ἐχομεν ὅμως ἄλλην τινὰ ἀπορίαν.

Κατὰ τὰ σημερινὰ φιλεύθερα πολιτεύματα, καὶ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ.

μάλιστα τὰ ἐπιτρέποντα, ὡς τὸ τῆς Ἑλλάδος, τὴν σχεδὸν πάνδημον ψηφοφορίαν καὶ τὴν πανδημοτέραν ἐκλογὴν, καὶ τὰ καθιεροῦντα τὴν ἀρχὴν ὅτι πάντες οἱ πολῖται εἶναι δεκτοὶ εἰς τὰ δημόσια ὑπουργήματα. ἕκαστος παντοπώλης ἢ πλῆκουντοποιὸς μετέχει εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως τῶν δημοσίων. Διὰ τί ἄρα ἡ κλάσις ἢ ἐκπροσωποῦσα τὸ τιμιώτερον, τὸ ἱερώτερον τῶν ἀνθρωπίνων συμφερόντων, τὸ θεμελιῶν πόλεις καὶ Κράτη, καὶ ἰσχὺν πάλιν ἔχον νὰ καταστρέψῃ αὐτὰ, τὸ συμφέρον, λέγομεν, τῆς θρησκείας, κηρύσσεται ἀποσυνάγωγος; Οἱ κληρικοὶ καλλιεργοῦσιν ἐπιστήμην εἰδικὴν, καὶ μετέρχονται ἐπάγγελμα ἀνεξάρτητον, σχέσιν ἄπειρον ἔχον πρὸς τὰ ἐγκόσμια, καὶ σχέσιν σωτήριον. Ἀγνοοῦμεν λοιπὸν διὰ τί καὶ αὐτοὶ νὰ μὴ συμπράττωσι μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τὴν κατάρτησιν τῶν δημοσίων;

Τοιαῦτα, φαίνεται, ἀνεπόλει κατὰ νοῦν καὶ εἰς τῶν κληρικῶν ἀντιπροσώπων τῆς συνελούσεως, ὅτ' ἐγερθεὶς ἐν μέσῳ τῆς συζητήσεως, ἠθέλησε νὰ ὁμιλήσῃ κατὰ τοῦ ἐπικειμένου ἐξοστρακισμοῦ. Ἀλλὰ μολὶς ἀνοίξας τὸ στόμα ἀνεφώνησεν. « Ἀκούσατε, Κύριοι, » καὶ ἐκλείσεν ἐκ νέου αὐτὸ, καὶ σταθεὶς ἐν βαθυτατῇ σιωπῇ περιέρερεν ἀμηχάνως τὸ βλέμμα.

« Λέγετε, πάτερ, ἀνέκραξαν ἀνυπομόνως οἱ ἀντιπρόσωποι, λέγετε ! »

Ἄλλ' ὁ σεβάσμιος πατὴρ ἀντὶ νὰ ῥητορεύσῃ,

« Ἐλθμονήσα, ἀπεκρίθη ἐπὶ τέλους, τί εἶχα νὰ σᾶς εἰπῶ, » καὶ ἐπέδωκεν εἰς γέλωτα.

Καὶ ὡς δι' ἡλεκτρισμοῦ ὁ γέλως διεδόθη ἀκρατος εἰς πάντας, καὶ ἀντήρχει τοσοῦτω βροντωδῶς ἀνὰ πᾶσαν τὴν συνέλευσιν, ὥστε ὁ πρόεδρος ἠναγκάσθη νὰ ἀπολύσῃ τὴν συνεδρίσιν.

Τοιαύτης λήθης παραδείγματα δὲν εἶναι σπάνια. Τὸ 1833 ἢ 1831 ἔτος, δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς, ὁ ἀρχαιότερος τῶν ἐν Νεωπόλει πρέσβων, ἐμελλε νὰ προσφωνήσῃ, ἐν τινὶ ἐορτῇ, τὸν Βασιλέα· τὸ λογίδριόν του ἦτο συντομώτατον, καὶ τὸν ἠκούσαμεν πολλάκις ἐπαναλαβόντα αὐτὸ ἐκ στήθους. Ἀλλ' ὅταν ἐφθασεν ἡ ἐορτὴ, ὁ διπλωμάτης, πλησιάζας τὸν Βασιλέα, οὐδὲ γρὺ κατώρθωσε νὰ προφέρῃ, διότι, ὡς μᾶς εἶπε μετὰ ταῦτα, εἶχε λησμονήσει τὴν ὥραν ἐκείνην ἐξ ὀλοκλήρου τὸ λογίδριον.

Ὁ Ἄλ. Δυμάς ἀναφέρει ὁμοίον τι πολλῶ ἀστεϊότερον.

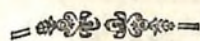
Κυρίως τις ἐμελλε νὰ συνυπογράψῃ μετ' ἄλλων ἑγγραφὸν τι ἢ συμβόλαιον ἄλλ' ὅταν ἐφθασεν ἡ ὥρα νὰ βάλῃ τὴν ὑπογραφήν του, ἐλθμονήσῃ αὐτό του τὸ ὄνομα. Ὁρόμοβοι ἰδρωτὸς ἐρρεῖον ἀπὸ τοῦ μετώπου τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου ἀνθρώπου εἰς μάτην ἀγωνιζομένου νὰ ἐνθυμηθῇ πῶς ὠνομάζετο. Ἐτρεχεν ἄνω κάτω, ἐτίθετο τὸ μέτωπόν του, ἐφύσα, ἀλλὰ τὸ ὄνομά του δὲν ἤρχετο εἰς τὴν μνήμην του. Καὶ ἐὰν κατὰ καλὴν τύχην δὲν τὸν ἐκάλει τις φίλος του κατ' ὄνομα, ὁ ταλαίπωρος ἤθελε κατασιγνῆθαι ὁμολογῶν ὅτι δὲν ἐνθυμεῖτο πλέον πῶς ὠνομάζετο.

N. Δ.

Ὅποιον αἷσχος διὰ τοὺς ἀγνώμονας, βλέποντας ζῶα νὰ τοῖς δίδωσι τὸ παράδειγμα τῆς εὐγνωμοσύνης. Ὁταν οἱ Ἀθηναῖοι, ἀδυνατοῦντες νὰ περιμεινῶσιν εἰς τὴν πόλιν τῶν τὸν ἀναρίθμητον τοῦ Ξέρξου στρατὸν, ἐπεβίβασθησαν εἰς πλοῖα διὰ ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς Σαλαμίνα, γενικὴ θλίψις κατεῖχε τὴν πόλιν, συμμερισθέντων καὶ αὐτῶν τῶν οἰκιακῶν ζώων τοῦ κοινῷ πένθους. Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ μὴ λυπηθῇ καὶ καμπῇ εἰς οἶκτον βλέπων αὐτὰ ἀκολουθοῦντα μὲ ὠρυγὰς τοὺς ἐγκαταλιμπάνοντας αὐτὰ κυρίους των. Μεταξὺ δὲ ὧν τούτων παρετηρεῖτο ὁ κύων τοῦ Εὐθείπου, τοῦ πατρὸς τοῦ Περικλέους, ὅστις μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τὸν ἀποχωρισμὸν, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ πλέων πλησίον τοῦ πλοίου τοῦ φέροντος τὸν κύριόν του, ἐφθασε μέχρι Σαλαμίνος μ' ἐκλελυμέναις δυνάμεις, καὶ ἐξέπνευτε παρὰ κρημὰ ἐπὶ τῆς ὄχθης. Ἦτον δὲ γνωστὸν ἐπὶ Πλουτάρχου τὸ μέρος ὅπου ἐτάφη, καὶ ὠνομάζετο Κυνὸς τάφος.

Ἐν Ῥώμῃ κατεδικάζοντο πολλάκις οἱ ἐγκληματίαι νὰ μάχωνται ἐν τῷ θεάτρῳ πρὸς τὰ θηρία. Ὑπῆρχε δέποτε μεταξὺ αὐτῶν ἄγριος λέων, οὗ τὸ τερατώδες ἀνάστημα, οἱ φορικῶδεις μυκθμοί, ἡ κυματίζουσα χαίτη, οἱ σπινθηροβολοῦντες ὀφθαλμοί, ἐνέπνεον τρόμον συγχρόνως καὶ θαυμασμόν. Δυστυχὴς τις κατὰδικος προχωρεῖ εἰς τὸ στάδιον, καὶ ἐμμανὲς τὸ θηρίον ὁρμᾷ κατὰ τοῦ θύματός του. Ἀλλ' αἰφνης ἴσταται, καὶ καταθέτον τὴν φυσικὴν του ὑπερφηάνειαν, πλησιάζει αὐτὸν προσηνῶς κινεῖν τὴν οὐραν, ὡς οἱ κύνες θωπεύουσι τοὺς κυρίους των, καὶ λήγει τὰς χεῖρας καὶ κνήμας του. Τότε ὁ ἀνθρώπος, ἐκπλαγεὶς ἐκ τῶν τρόπων τοῦ θηρίου, συνήλθεν, ἀνέλαβε τὰς αἰσθήσεις του, καὶ παρατηρήσας τὸν λέοντα, ἐρρίφθη πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸν ἐθώπευε μετ' ἀμέτρου χαρᾶς, εἰς ἣν τὸ θηρίον ἀνταπεκρίνετο. Τὸ θαυμάσιον τοῦτο συμβᾶν ἐπλήρωσεν ἐκπλήξεως τὴν ὁμήγουριν, ἥτις ἐπευφημοῦσα ἐχειροκρότει. Ὁ δ' αὐτοκράτωρ Καλιγόλας, παρὼν καὶ αὐτός, διετάξε νὰ τῷ παρουσιασθῇ ἀμέσως ὁ ἄνθρωπος, ὃν εὐσπλαγγνίσθη ὁ λέων, καὶ τὸν ἐρωτᾷ ποῖος ἦτον καὶ πῶς ἠδυνήθη νὰ πράυνῃ τὸ τρομερὸν ζῶον; Εἰμὶ αἰχμάλωτος, ἀπεκρίθη αὐτός, ὀνομάζομαι δ' Ἀνδρόκλῆς. Καθ' ὃν χρόνον ὁ κύριός μου ἦτον ἀνθύπατος Ἀφρικῆς, ἐπειδὴ μὲ μετεχειρίζετο μετὰ πολλῆς αὐστηρότητος καὶ ἀπ' ἀνθρωπίας, ἐδραπέτευσα, καὶ διὰ νὰ ὑπεκρύψω τὰς ἐρεῖνας του, ἐκρύβην εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Λιβύης, ἔχων ἀπόφασιν, ἐὰν δὲν εὗρισκον τὰ πρὸς ὑπάρχειν, νὰ ζητήσω τὸν προχειρότερον θάνατον. Διατρέχων τὴν ὠλέγουσαν ἄμμον τῆς ἐρήμου, ἐπὶ τοῦ μεγάλτερου καύσωνος τῆς μεσημβρίας, εἶδα ἄντρον δροσερόν, καὶ ἠθέλησα νὰ καταρῶγῃ εἰς τὴν σκιάν του. Ἀλλὰ μόλις εἰσῆλθον, καὶ εἶδα εἰσερχόμενον κατόπιν μου αὐτὸν τοῦτον τὸν λέοντα, οὗ ἡ πρὸς ἐμὲ πραότης διηκίως σᾶς ἐξέπληξεν· ἐφώναζε δὲ κλαυθμηρῶς, καὶ ἐκ τῶν κραυγῶν του ἐνόησα ὅτι ἦτο πληγωμένος. Τὸ

ἄντρον τοῦτο ἦτον ἡ κατοικία του. Ἐκρύφθη δ' ἐγὼ εἰς τὸ σκοτεινότερον μέρος, τρέμων καὶ νομίζων ὅτι ἐπῆλθεν ἡ τελευταία τῆς ζωῆς μου στιγμή. Ἀλλ' ὁ λέων μὲ ἀνεκάλυψε καὶ μ' ἐπλησίασεν οὐχὶ ἀπειλῶν με, ἀλλ' ὡς ἐπικαλούμενος βοήθειαν, καὶ ὑψὼν νὰ μοὶ δείξῃ τὸν πάσχοντα πόδα του, εἰς ὃν εἶχε καρφωθῇ μεγάλη ἀκανθὰ. Ὁμολογῶ ὅτι τὴν στιγμήν ἐκείνην ἡσθά. θην τινὰ οἶκτον πρὸς τὸ πάτχον καὶ ἐπικαλούμενόν με θηρίον, καὶ λησμονῶν τὸν κίνδυνον καὶ τὴν θέσιν μου, ἔλαβον ἐλαφρῶς τὴν ἀκανθὰν, καὶ τὴν ἀπέσπασα εὐτυχῶς. Ἐνθαῤῥυνθεις δὲ ὑπὸ τῆς ὑπομονῆς μεθ' ἧς ὑπέφερε τὴν ἐγγχείρισιν, ἐπίεσα τὰς σάρκας διὰ νὰ ἐξέλθῃ τὸ πύον, ἐκαθάρισα τὴν πληγὴν ὅσον ἐδυνάμην, καὶ τὴν παρσεκέυασα ὥστε νὰ συνουλωθῇ. Ὁ λέων ἐλαρρυνθεις ἀπὸ τοῦς πόνους ἐκοιμήθη, ἀφίνων τὸν πόδα του μετὰ τῶν χειρῶν μου. ἔκτοτε δ' ἐπὶ τρεῖς μῆνας ἔζησα μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ αὐτῷ ἄντρον, σύνοικος καὶ συνδαιτυμῶν του· διότι αὐτὸς ἀπερχόμενος εἰς τὴν θύραν μοὶ ἔφερε τακτικῶς τεμάχια τῶν ζώων ὅσα συνελάμβανεν ἢ ἐρόνευεν· ἐγὼ δ' ἐν στερήσει πυρὸς, ἐξέθετον τὸ κρέας τοῦτο εἰς τὸν ἥλιον διὰ νὰ τὸ μαλαξῶ. Ἀλλὰ τέλος ἀπέκαμον ἀπὸ βίον τοσοῦτον ἄγριον, καὶ καθ' ἣν ὥραν ὁ λέων ἐξῆλθεν εἰς θύραν, ἀπεμακρύνθη τὸ ἄντρον. Μετὰ τριῶν ὁμῶς μόλις ἡμερῶν ὁδοποιρίαν, ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ἐκρατήθη ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἀπήχθη ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν εἰς Ῥώμην, ὅπου παρεδόθη εἰς τὸν κύριόν μου, αὐτὸς δὲ μὲ κατεδίκασεν εἰς θάνατον. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ὁ λέων, ὥς ἐξελθὼν εἰς ἀναζήτησίν μου, συνελήφθη καὶ αὐτὸς μετ' οὐ πολὺ, καὶ ἰδοὺ πῶς ἤδη ἀναγνωρίζων με, μὲ ἀνταμείβει διὰ τὴν ἐγγχείρισιν καὶ τὴν θεραπείαν μου. » Τὸ διήγημα τοῦτο ἐγνώσθη ἐν τῷ ἄμα εἰς τὴν ὁμήγουριν, ζητήσασαν μεγάλας φωναῖς τὴν ζῶν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ εὐτυχοῦς Ἀνδροκλέους. Ὁ δὲ Καλιγόλας, αἰσχυνθεὶς νὰ φανῇ ἀπανθρώπως τοῦ θηρίου τῶν Λιβυκῶν ἐρῆμων, τῷ ἀπένειμεν ἀμφοτέρας, δωρησάμενος αὐτῷ καὶ τὸν λέοντα, ὃν ὁ Ἀνδροκλῆς περιέφερεν εἰς τὴν πόλιν διὰ ῥυτῆρος, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἔρριπτον αὐτῷ κέρματα, καὶ ἐστεφάνουν τὸν λέοντα μὲ ἄνθη, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· « Ἴδου ὁ λέων ὅστις ἐφιλοξένησεν ἄνθρωπον. Ἴδου ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἰάτρευσε λέοντα. »

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΠΟΥΔΗΣ.

—ο—

Πολλοὶ φρονοῦσιν, ὅτι ἡ εἰς σπουδὴν ἐνασχόλησις εἶναι ἀσυμβιβαστος πρὸς τὴν ἀπαλὴν ἡλικίαν· καὶ ἂν παιδίον θαυμάζεται ἕνεκα ἐξόχων πλεονεκτημάτων κατὰ τὰ πρῶτα τῆς ἡλικίας του ἔτη, θεωροῦσιν αὐτὸ ὡς φαινόμενον, ὡς παίγνιον τῆς φύσεως ἀρεσκομένης νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν ἰδιότροπον δυνάμιν της. Καὶ ὁμῶς τὰ θαύματα ταῦτα δὲν εἶναι ὅσα νομίζονται

σπάνια, καὶ ἵνα ἐξαλείψωμεν τὴν πρόληψιν ταύτην, ἀρκούμεθα ν' ἀναφέρωμεν περιληπτικῶς περὶ τινῶν διασῆμων συγγραφέων, οἵτινες ἐδοξάσθησαν πρὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των.

Ὁ Εὐπολις, ἀρχαῖος κωμῳδός, ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Πρὸ τοῦ δεκάτου δ' ἐβδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας του συνέθηκε δεκαεπτὰ κωμῳδίας, αἵτινες ἐδιδάχθησαν εἰς τὸ θέατρον, ἐπευφημούντων τῶν Ἀθηναίων· καὶ ὁ Σουίδας προσθέτει, ὅτι ἐκ τῶν κωμῳδιῶν τούτων ἑπτὰ καὶ ἑσπερανῶθησαν.

Ὁ Κικέρων, ἄγων τὸ δωδέκατον ἢ δέκατον τρίτον ἔτος, συνέθηκε πραγματεῖαν περὶ Ῥητορικῆς, διαιρέσας αὐτὴν εἰς δύο βιβλία.

Πλίνιος ὁ νεώτερος μόλις ἦγε τὸ δέκατον ἔκτον τῆς ἡλικίας του ἔτος, ὅταν συνέθηκε τραγωδίαν Ἑλληνικὴν, μεθ' ἣν εἶποντο πολλὰ ελεγεία καὶ ἀναριθμητὰ ἐπιγράμματα, ἐπευφημηθέντα ὑπὸ τῶν εἰδότην.

Ἐξ ἀπαλῆς ἡλικίας ὁ Ὀργιένης ὑπῆρξε μέγας ἀνὴρ, λέγει ὁ ἄγιος ἱερώνυμος. Κατὰ δὲ τὸ δέκατον ἐβδόμον ἔτος τῆς ἡλικίας του συνέστησεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ σχολεῖον φιλολογικόν, μετὰ τινος δὲ μῆνας ὁ Ἐπίσκοπος Ἀθημάτων, πληροφορηθεὶς περὶ τῶν σπανίων προτερημάτων του καὶ τῆς βαθύτης παιδείας του εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ἐπέτρεψεν εἰν αὐτὸν τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν τῆς πόλεως ὡς θεολόγον καὶ καθηγητὴν τῶν Ἀγίων Γραφῶν.

Ἰωάννης ὁ Μύρσιος διεκρίθη ἐξ ἀπαλωτάτης ἡλικίας εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἐπιστημῶν, τῶν γλωσσῶν καὶ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἱστορίας. Κατὰ δὲ τὸ δωδέκατον ἔτος συνέθηκεν ὁμιλίαν καὶ δημογορίαν, θαυμασθείσας ὑπὸ τῶν εἰδημόνων. Κατὰ τὸ δέκατον τρίτον ἐξέδωκε συλλογὴν Ἑλληνικῶν στίχων, αἵτινες ἦσαν καρπὸς τοῦ γονίμου καὶ πρωΐμου ποιητικοῦ τοῦ οἴστρου. Κατὰ τὸ δέκατον ἔκτον ἐσχολιάσε τὸν Λυκόφρονα, τούτέστι τὸν ἀσαφέστερον καὶ δυσκαταληπτότερον τῶν Ἑλλήνων Συγγραφέων. Τέλος δ' εἰς τὸ δέκατον ἐβδόμον ἡσχολήθη ἐπὶ τῶν Βιβυλλίων τοῦ Θεοκρίτου, καὶ κατῴρθωσεν ἐπιτυχεστάτας ἀνακαλύψεις, αἵτινες διέφυγον τὴν σπουδὴν τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου, τοῦ Ἰσακὶ Κασαυβόνου καὶ Ἰωσήφ τοῦ Σκαλιγέρου, προηγηθέντων αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ σῶμα.

Φουερτύνιος ὁ Λισέτης, γεννηθεὶς πρὸ τοῦ ἔκτου μηνὸς ἀπὸ τῆς ἐγγυμοσύνης τῆς μητρὸς του, φαίνεται ὡς φυσιολογικῆς παραδοξίας, ὑποχρεοῦσα ἡμᾶς ν' ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι πᾶν τὸ δοκοῦν ἀπίστευτον δὲν εἶναι δι' αὐτὸ ψευδές, καὶ ὅτι ἡ πιθανότης δὲν εἶναι πάντοτε κατηγορούμενον τῆς ἀληθείας. Ὁ Λισέτης, γεννηθεὶς, δὲν ἦτο μεγαλύτερος τῆς παλάμης. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ, δόκιμος ἱατρός, ἐξετάσας αὐτὸν, τὸν ἔφερε νὰ τὸν δείξῃ εἰς τοὺς συναδέλφους του, οἵτινες παρετήρησαν ὅτι δὲν εἶχεν ἑλλειψίν τινα οὐσιώδη ὥστε νὰ μὴ ζήσῃ, καὶ ὁ πατὴρ του, ὅπως ἐπιδείξῃ τὴν ἐμπειρίαν του περὶ τὰ μυστήρια τῆς τέχνης του, ἐπεχείρησε νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τῆς φύσεως, ἐπιτηδεύμενος τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἀτυχοῦς παιδίου ὡς ἐν Αἰγύπτῳ φέρ' εἰπεῖν προκαλοῦσι τεχνιτῶς τῶν ὀρνιθῶν τὴν βλάστησιν. Περιτελεία λοιπὸν τὸν υἱόν

του εἰς βάμβακα καὶ τὸν ἔβαλεν εἰς κλίβανον, ὅπου διὰ τοῦ θερμομέτρου διετήρει ἀκριβῶς τὸν βαθμὸν τῆς θερμότητος ὃν ἐνόμιζεν ἀναγκαῖον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδίου. Οὕτω τὸ θνησιγενὲς τοῦτο βρέφος ἐζήσεν, καὶ ἐξήσεν εικοσιτέσσαρα ἔτη, καθ' ἃ συνέθηκεν ὀγδοήκοντα συγγράμματα διαφόρου ὕλης, ταῦτα δ' ἦσαν καρπὸς ἐνδελειχτοῦς ἀναγνώσεως καὶ παιδείας ἀποκτηθείσης δι' ἐκτάκτων ἐνασχολήσεων. Ἀλλ' ἄνθρωπος μὴ ἔχων τὸν νοῦν τοῦ πατρὸς τοῦ Λισέτη. ἤθελε ἀποτρέψει βεβαίως μετ' αὐστηρότητος ἀπὸ πάντων σπουδῆν παιδίον ἀνατραπὲν διὰ τῆς τέχνης, φοβούμενος μήπως ἡ ἐνασχόλησις τοῦ πνεύματος, καταστρέψῃ τὴν υγίαν καὶ τὰς δυνάμεις σώματος, ὅπερ ἐκ φύσεως ἐπλάσθη τόσον ἀκροσφαλές. Ὁ πατὴρ ὁμῶς αὐτοῦ ἠκολούθησεν ὑψηλοτέραις θεωρίαις, καὶ δίδων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ὀνόματι τοῦ Εὐτυχοῦς, διὰ νὰ μὴ ἐκλείψῃ ἡ μνήμη τοῦ κατὰ τὴν γέννησίν του συμβεβηκότος, κατέστη αὐτὸς οὗτος ὁ διδάσκαλός του, μορφώσας αὐτὸν εἰς τὴν γνῶσιν τῶν Ὡραίων Τεχνῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας. Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ὡς αὐτὸς εἰς τὴν ἀνατροφὴν του· οὐδεὶς ἐγίνωσκε τὰς ιδιότητας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος τοῦ παιδίου, ὡς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὅστις ἦν κατὰ διπλοῦν λόγον ὁ δεύτερος δημιουργὸς τῆς ζωῆς του, καὶ ὁ μόνος κυβερνήτης τῆς υγείας καὶ τῆς ἰδιοσυγκρασίας του, ὥστε συνενῶν εὐτυχῶς τὸ πατρικὸν φιλτρον μετ' τὴν ἱατρικὴν πείραν καὶ μετὰ τῆς διδασκαλικῆς ἐπιτηδειότητος κατώρθωσε καὶ ἐπέσπευσε τοῦ υἱοῦ του τὰς ἐκτάκτους προόδους, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπεμψεν αὐτὸν εἰς Βολώνην διὰ νὰ τελειοποιηθῇ ὑπὸ δύο διαστήμων καθηγητῶν τοῦ καιροῦ του. Ὁ Λισέτης μετ' οὐ πολὺ γενόμενος ἐγκρατὴς τῶν ἐπιστημῶν, ἰδίως δὲ τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς ἱατρικῆς, ἐξέδωκε κατὰ τὸ δέκατον ὄργانون ἑαυτοῦ τῆς ἡλικίας του πραγματείαν πολλοῦ λόγου ἄξιον περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς ἀνθρωπίνου ψυχῆς, θεωρηθεῖσαν ὡς ἔργον ἄξιον ὀριμωτέραις διαύσεως.

Ἰωάννης Φ. Βικρατίερος ἐγεννήθη τῇ 19 Ἰανουαρίου 1781 εἰς Σχωβάχ (Schwobach). Ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ἡλικίας του ὠμίλει ἐντελῶς τὰ Λατινικά, Γαλλικά καὶ Γερμανικά. Κατὰ δὲ τὸ ἕκτον ἔτος κατεῖχε κατὰ βάθος τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, μετὰ δὲ τοῦ ἐνάτου καὶ δεκάτου τόσον καλῶς τὴν Ἑβραϊκὴν, ὥστε συνέγραψεν εἰς τὸν περὶ λόγον καὶ εἰς τὴν ποίησιν, καὶ μετέφρασεν ἄνευ δυσκολίας τὸ Ἑβραϊκὸν κείμενον τῆς Γραφῆς εἰς τὴν Λατινικὴν καὶ εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν. Ἀνέγνωσε τότε, κατὰ τὸ 1730 τὴν μεγάλην ῥαββινικὴν βίβλον, καὶ ἐξέδωκε σύνοψιν ἀκριβῆ αὐτῆς, περιεχομένην εἰς τὸν εἰκοστὸν ἕκτον τόμον τῆς Γερμανικῆς βιβλιοθήκης. Ἠρχισε δὲ τὸ ἀκόλουθον ἔτος τὴν μετάφρασιν τοῦ ὁδοιπορικοῦ βιβλίου τοῦ ῥαββίνου Βενιαμίν (τοῦ Τυδελίου), εἰς ἣν προσέθηκε σημειώσεις, ἀποτελοῦσας δεύτερον τόμον, ὅστις ἐκδόθη μετὰ δύο ἔτη εἰς Ἀμστελῶδαμον. Ὁ νέος υἱὸς αὐτοῦ, ἀφοῦ ἀνέγνωσε καὶ ἐσπούδασε πολλὰ Ἑβραϊκά, ἐδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῶν Πατέρων καὶ τῶν νεώτερων τῶν τεσσάρων πρώτων αἰώνων. Ἐσπούδασε τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ μαθημα-

τικά, πρὸ πάντων δὲ τὴν ἀστρονομίαν εἰς Ἀλλήν, καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ Λουδοβικείου καταστήματος τῷ προσέφερε δωρεὰν τὴν θέσιν τοῦ ἀρχιτέχνου. Ὁ Βικρατίερος, παραδεχθεὶς τὴν πρότασιν, συνέθηκεν ἀμέσως δεκατέσσαρας θέσεις ἐνώπιον καθηγητῶν, τὰς ἐτύπωσε τὴν αὐτὴν νύκτα, καὶ τὴν ἐπαύριον ὑπεστήριξεν αὐτὰς μετ' ἐκτάκτου ἐπιτυχίας. Μετὰ τοῦτο δὲ μετέβη εἰς Βερολίνον, ὅπου τὸν ὑπεδέχθη εὐμενέστατα ὁ Βασιλεὺς, καὶ καθ' ἐκάστην τὸν ἐκάλει εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἀπαντες δ' ἐπεθύμουν νὰ ἰδῶσιν αὐτὸν, καὶ ἡ βασιλικὴ ἑταιρία τὸν ἐδέχθη ἐπισήμως μετὰ τῶν μελῶν τῆς. Ἡ Βασιλίσσα ἔλαβε τὴν εἰκόνα του, καὶ ἀνῆρτησεν αὐτὴν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅλη δ' ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια τὸν ἐπλήρωσε τιμῶν καὶ δώρων. Περαικίνησε δὲ θερμῶς ὁ βασιλεὺς τὸν πατέρα του, νὰ τὸν ὑποχρεώτῃ νὰ σπουδάσῃ τὴν νομικὴν, καὶ πρὸ πάντων τὸ δημόσιον δίκαιον, εὐελπίζων αὐτὸν ὅτι ἠδύνατο νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ὑψηλοτέραν περιωπὴν. Καὶ τῷ ὄντι ὁ νέος παρεδόθη ὅλως ἐκ νέου εἰς τὴν σπουδὴν τῆς νομικῆς, τῆς ἀρχαιολογίας καὶ εἰς ὅλων τῶν κλάδων τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἱστορίας, ἀλλ' ἕνεκα τῶν πολλῶν κόπων ἐξησθένησεν ἡ υγία του τῷ 1739, καὶ τῷ 1740, εἰς ἡλικίαν δεκαοκτῶ ἔτων, ἐξεμέτησε τὸ ζῆν. Τὸ σύγγραμμα εἰς ὃ ἐνηττολεῖτο τότε, καὶ δι' ὃ εἶχε συλλέξει πολλὴν ὕλην, ἦτον ἔρευναι ἐπὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων, καὶ διςχυρίζετο ὅτι εὗρε βεβαίαν ὁδὸν δι' ἣς ἤθελε φωτίσει τὴν ἱστορίαν τοῦ περιφήμου τούτου λαοῦ. Τόσῳ δὲ θαυμαστότερον εἶναι ὅτι ὁ σοφὸς οὗτος νέος συνέγραψε τόσα συγγράμματα καὶ ἀπέκρησε τόσον εὐρείαν παιδείαν, ὥστε τὸν ἤμειον χρόνον τῆς ζωῆς του ἐκοιμήτο, μένων εἰς τὴν κλινὴν μέχρι τοῦ δεκάτου ἔτους δώδεκα ὥρας, ἀπὸ δὲ τοῦ δεκάτου δέκα ὥρας μέχρι τῆς ἀποβιώσεώς του.

Τὸ παράδειγμα τοῦτο, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ μνημονευθέντα ἀνωτέρω, δύνανται νὰ μᾶς πείσωσι μέχρι τίνος βαθμοῦ ἡ νεότης ἢ ἡ παιδικὴ ἡλικία εἶναι εὐθετος πρὸς προόδον, ὅταν ἀσχολῇται εὐμεθόδως εἰς τὴν ἐργασίαν. Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς γεννήσεώς μας ἡ ψυχὴ μας εἶναι ἐπιδεκτικὴ τῶν ὑψηλοτέρων ἐνασχολήσεων, ἀλλὰ δεῖται ὀργάνων διὰ ν' ἀναδειχθῇ.

Κ. Σ. Κ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ

ΤΩΝ

ΚΑΥΛΩΝ ΤΟΥ ΣΙΤΟΥ.

—ο—

Ἀπὸ τίνος γίνεται λόγος πολὺς περὶ τίνος νόσου προσβαλοῦσης τὸν καυλὸν ἢ τὸν κάλαμον τοῦ σίτου.

Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἀγνοοῦμεν εἰσέτι ἐὰν ἡ νόσος αὕτη ἐνσκή-
πτῃ σήμερον πρῶτην φοράν εἰς τοὺς ἀγροὺς τῆς Ἑλ-
λάδος. Ἀλλ' ἐν τῇ Εὐρώπῃ δὲν εἶναι νεοφανής. Ἐάν δὲ
μέχρι τῆς σήμερον δὲν εὐρέθησαν τύποι ἱκανοὶ νὰ προ-
λάβωσιν ὁλοσχερῶς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς, ἡ ἀναπτυ-
χθεῖσα νὰ τὴν θεραπεύσωσιν, ἐγένοντο ὅμως πολλαὶ
πολύτιμοι παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας, βαλόντες
εἰς πρᾶξιν οἱ γεωργοί, ἰδὼν εὐδοκιμοῦντας τοὺς ἀ-
γῶνάς των. Τοιαύτας παρατηρήσεις περιέχει καὶ ἡ
ἐπομένη ἐπιστολὴ τὴν ὑποῖαν, ἐραυζόμενοι παρὰ
συγχρόνιμον γεωργικὸν ἐκδιδόμενον ἐν Γαλλίᾳ,
σπεύδωμεν νὰ δημοσιεύσωμεν πρὸς ὁδηγίαν τῶν ἀ-
γροκόμων τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι δὲ ἀνάγκη νὰ εἰπω-
μεν συγχρόνως πρὸς αὐτοὺς ὅτι, παρὰ τὰ μέτρα ταῦ-
τα τῆς ἀνθρωπίνης προνοίας, πολλάκις ἡ μεταβολὴ
τῆς ἀτμοσφαιρᾶς, ἡ ἄλλαι τινὲς μετεωρολογικαὶ πε-
ριστάσεις ἤρκεσαν μόναι νὰ ἐπιφέρωσι τὴν θεραπείαν.

Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολὴ, γραφθεῖσα ὑπὸ γνωστοῦ τινος ἀ-
γρονόμου.

« . . . Ἡ νόσος ἡ προσβάλλουσα τὸν καυλὸν τοῦ
σίτου δὲν εἶναι καινοφανής εἰς τὴν ἐπαρχίαν μου· ἐξ
ἐναντίας γνωρίζεται ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων, καὶ καθ'
ἑκαστον ἔτος ἐνσκήπτει εἰς τινὰς ἀγροὺς. Τὸ 1851,
μάλιστα ἐξετάθη πολὺ πλεόντερον τοῦ συνήθους, ἀ-
ναπτυχθεῖσα βεβαίως ἐξ αἰτίας τῆς καταστάσεως τῆς
ἀτμοσφαιρᾶς.

« Τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἡ νόσος αὕτη ἠρῆμωσε καὶ τοὺς
ιδίους μου ἀγροὺς, ἀν καὶ εἶχον προνοήσει πολλὰ
κατ' αὐτῆς. Εἰς ἀγρὸς μου ὅστις ἔπρεπε ν' ἀποφέρῃ
ἐξήκοντα ἑκατόλιτρα σίτου, ἀπέφερε μόνον τριακον-
τάξ. Καὶ ἄλλοι μου ἀγροὶ ἔπαθον ὡσαύτως, καθὼς
καὶ πολλῶν γειτόνων μου κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον.

« Ἡ νόσος αὕτη εἶναι τοσοῦτ' ἄγνωστη ἐνταῦθα,
ὥστε οἱ χωρικοὶ τὴν διακρίνουσι καὶ δι' ὀνόματος χα-
ρακτηριστικωτάτου, λέγοντες ὅτι ὁ σίτος *χλωδαίνει*
ἢ εἶναι *φαιβοσκηλῆς*.

« Ἀγνοῶ ἐὰν εὐρεθῇ θεραπεία βραδυτέρον, ἀλλ' ἐν
τοσοῦτ' ὅσον κοινοποιῶ τὰς παρατηρήσεις αἰτίνας
ἐγένοντο ἐνταῦθα ὅπου ἡ ἀσθένεια, ὡς προεῖπον, εἶναι
ἀρχαιοτάτη, σὲ προσθέτω δὲ καὶ τὰ προφυλακτικὰ
μέσα τὰ ὅποια μεταχειρίζομεθα.

« Τὰ μέτα ταῦτα εἶναι ἀπλούστατα, ἀν καὶ ἐνί-
στε ὀκλήρᾳ. Κατ' αὐτὰ, πρέπει ν' ἀποφεύγωμεν τὴν
σπορὰν τοῦ σίτου εἰς ἀγροὺς ὅπου ἐγένετο πρὸ μικροῦ
συγκομιδὴ ἄλλων τινῶν καρπῶν, διότι αὐτοὶ γεννῶσι
τὴν προκειμένην νόσον. Πιθανώτατον ἄρα νὰ εὐρεθῇ
ἡ θεραπεία, ἐὰν ὀρισθῶσιν ἐσκεμμένως τὰ εἶδη τῶν
καρπῶν ἅτινα πρέπει νὰ σπείρωνται ἐπὶ τῶν αὐτῶν
ἀγρῶν πρὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο.

« Ποτὲ οὔτε ἴδον οὔτε ἤκουσα νὰ λέγεται ὅτι
σίτος σπαρεῖς μετὰ συγκομιδὴν ἀραβοσίτου ἢ κυά-
μων προσεβλήθη ἀπὸ τῆς νόσου ταύτης. Ἐνῶ ὅταν
σπαρῇ μετὰ τὴν συγκομιδὴν παντὸς ἄλλου δημητρια-
κοῦ καρποῦ ἢ καὶ τριφύλλου ἐρυθροῦ, ἡ νόσος εἶναι
σχεδὸν ἀναπόφευκτος. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐνίοτε, εἰ
καὶ μετριώτερον, ὅπου ἡ σπορὰ γίνεται μετὰ τὴν
συγκομιδὴν ἀράκου ἢ λαθούρων, ἐὰν μάλιστα αὐτὰ
περιέχωσι καὶ φυτὰ ἀγρωστώδη. Ἐν τοιαύτῃ περι-

πτῶσει τὸ ἀφθονον λίπασμα εἶναι πολλάκις ἀποτε-
λεσματικώτατον, ἢ καὶ ἂν δὲν ἐξαλείψῃ τὸ κακόν,
τὸ ἐξασθενεῖ. Ἡ παρατήρησις αὕτη ὀφείλεται ἰδίως
εἰς ἐμέ.

« Ὅτε ἀνέλαβον μόνος τὴν ἐπιμέλειαν τῶν κτη-
μάτων μου, εὗρον ὅτι τὸ ἐρυθρὸν τριφύλλον δὲν ἐ-
καλλιεργεῖτο διόλου ἐξ αἰτίας τοῦ ἀτοπήματος τὸ ὁ-
ποῖον προκένερον δὲν ἐφαίνετο οὐδὲ ἔχνος αὐτοῦ.
Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐστερούμην νομῶν, διότι ἡ γῆ, κατα-
σταθεῖσα ἤδη λεπτή, προσεβάλλετο ὑπὸ ἀνέμων σφο-
δρῶν, ἐνῶ τὸ κλίμα εἶναι ξηρὸν καὶ ἄστατον, ἀπε-
φάσισα νὰ σπείρω ἐρυθρὸν τριφύλλον. Οἱ χωρικοὶ
μου, καταπτοηθέντες, προεῖπον ὅτι δυστυχεστάτη
ἐμελλε ν' ἀποβῇ ἡ συγκομιδὴ τοῦ σίτου. Ἐπειδὴ δὲ
καὶ ἐγὼ συνεμερίζομην τοὺς φόβους των, συνέλαβον
τὴν ιδέαν νὰ λιπάνω ἐν ἀφθονίᾳ τὴν γῆν. Καὶ τῶντι,
διὰ τοῦ μέσου τούτου ἐπρολήφθη ἡ νόσος. Ἐν ἔτος
μάλιστα ἡ συγκομιδὴ ἐνός ἀγροῦ μου, καλλιεργηθέν-
τος ὡς ἀνωτέρω, ὑπῆρξε πλουσιωτέρα. Ἀλλὰ τὰ ἔτη
ἐπέρχονται τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, χωρὶς καὶ ὅμως νὰ
ὁμοιάζωσιν ἀποτυχῶν δις ἐν τῷ διαστήματι ἐννέα
ἔτων, ἀπεφάσισα νὰ βάλλω τοῦ λοιποῦ μεταξὺ τῆς
συγκομιδῆς τοῦ τριφύλλου καὶ τῆς σπορᾶς τοῦ σίτου
ἀγροκαρμῆν.

« Ἰδοὺ αἱ παρατηρήσεις μου περὶ τῆς νόσου αὐτῆς
ἧτις ἴσως φαίνεται νέα, διότι ἄλλοτε, ὀλιγώτερον
φροντίζοντες περὶ τῆς γεωργίας οἱ ἄνθρωποι, δὲν ἐ-
πέστησαν τὴν προσοχὴν των εἰς αὐτήν. Ἐνόμιζον
ἴσως ὅτι ὁ πλαγιασμὸς τῶν καλῶν τοῦ σίτου ἐγί-
νετο ἐξ αἰτίας τῆς βροχῆς καὶ τοῦ ἀνέμου. Ἀλλὰ
τὸ 1851 ἡ νόσος ἀνεπτύχθη ὑπὲρ ποτε, καὶ τότε
μόνον οἱ γεωπόνοι ἤρχισαν νὰ παρακτῶσι προσεκτι-
κώτερον.

« Ἦς οἶδεν ἐὰν αἱ περὶ τῆς νόσου ταύτης ἐνεστῶ-
σαι καὶ μέλλουσαι παρατηρήσεις δὲν λύσωσι τὸ πρό-
βλημα τοῦτο τὸ ὅποιον ἐπασχολεῖ τοὺς γεωγούς·
διὰ τί, δηλαδὴ, εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν, καὶ πολλάκις
εἰς τὸν αὐτὸν ἀγρὸν, ἄλλοι μὲν καυλοὶ σίτου νὰ εἶναι
πλαγιασμένοι, ἄλλοι δὲ νὰ ἴστανται ὀρθοί, ἀν καὶ
διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀτμοσφαιρικὴν ἐπιρροήν;

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΚΑΙΣΑΡΩΝ.

—ο—

Ὅτι ἡ καταγωγὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Καίσαρος, γί-
γει ὁ Οὐόσσιος, μετὰ πολλῆς εὐλαβείας ὑπὸ πολλῶν
διεξηρηνυμένη, πρέπει νὰ ἀναζητῇται ἐν τῇ Φοι-
νίκῃ ἢ ἐν τῇ κατὰ Μαύρους γλώσσῃ, καὶ ἤδη
πρᾶγμα τοσοῦτον ὁμολογούμενον, ὥστε μόλις εὐρί-
σκαται τις τὴν σήμερον, τὴν ἐλαχίστην περὶ τούτου
ἔχων ἀμφιβολίαν. Τούτου ἕνεκα νομίζομεν πάντῃ

περιττόν νὰ ἀναφέρωμεν, ὅτι ἐπλανήθησαν ὅ,τε Φαί-
στος καὶ ἑτεροὶ, διατεινόμενοι, οἱ μὲν, ὅτι τὸ ὄνομα
παράγεται ἀπὸ τὴν ὑστέρα τῆς μητρὸς τοῦ Καίσα-
ρος κοπεῖσθαι, [ὅπερ λατινιστὶ λέγεσθαι καίσα ἐκ τοῦ
καίδω caedo, κόπτω]. ὁ δὲ ἀπὸ τὴν λέξιν καίσα-
ριες, σημαίνουσιν λατινιστὶ τὴν κόμην. Τούτων τὴν
πίστιν καὶ μόνη τῶν νομισμάτων τοῦ Καίσαρος ἡ
μαρτυρία ἐκμηδενίζει, διότι ἐπ' αὐτῶν φαίνεται ἐν-
τετυπωμένη εἰκὼν ἐλέφαντος· οὐχ ἥττον δὲ καὶ ἡ
τοῦ Σερούτου καὶ Σπαρτανοῦ μαρτυρία, διαρρήδην ἀ-
ναφερόντων, ὅτι ἡ λέξις Καίσαρ ἐν τῇ Φοινικῇ καὶ
τῇ τῶν Μαύρων διαλέκτῳ σημαίνει ἐλέφας. Οὐκ
ὀλίγους ὅμως ἐβασάνισεν ἡ ἀπορία αὕτη· πῶς δη-
λονότι ἡ λέξις αὕτη Καίσαρ νὰ μὴ ἀπαντᾷται μήτε
εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν μήτε εἰς τὰς συγγενεῖς αὐτῇ ἐπι-
λοιπίους γλώσσας. Ἐπειδὴ παρ' Ἑβραίοις μὲν ὁ ἐλέ-
φας ὠνομάζετο פֶּלִיל, ὡς ἀποφάνονται οἱ εἰδήμονες
τῆς γλώσσης ταύτης· παρὰ δὲ τοῖς Ἰνδοῖς ὑπῆρχεν
ἐν μεγίστῃ χρήσει ἡ λέξις μπαρρός [barrus], ση-
μαίνουσα τὸν ἐλέφαντα, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν
συγγραφέων, ὠνοματοποιημένη ἐκ τῆς φωνῆς, ἣν ἐκ
βάλλει τὸ θηρίον τοῦτο. Ἀλλὰ οὐδέτερον τούτων, ὡς
βλέπει ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ μᾶς βοηθήσῃ τι ἐπὶ
τοῦ προκειμένου. Οἱ Ἀραβες ἔχουσι τὴν λέξιν κισα-
ριέ, σημαίνουσαν μέγας· ἀλλὰ, τὸ καθ' ἡμᾶς, δὲν πρέ-
πει νὰ ἀναζητῇται εἰς τὴν κατ' Ἀραβίας φωνὴν ἡ
καταγωγὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Καίσαρ. Πρῶτος ὁ
Κασσῶν ἐν ταῖς εἰς Σουητῶνιον αὐτοῦ σημειώσειςιν,
εἰθέτεο τὴν γνώμην, ὅτι ὁ ἐλέφας ὠνομάσθη ἀπὸ τῆς
Χαλδαϊκῆς λέξεως κέσερα, σημαίνουσης θυρεὸς [εἰ-
δος ἐπιμήκους ἀσπίδος], ἅτε καὶ αὐτὸς θυρεὸς τις
καὶ πρόβλημα τῶν ταχυμάτων. Ἡ παραγωγικὴ ὅμως
αὕτη σχέσις φαίνεται ὀλίγον βεβιασμένη καὶ πῶρρω-
θεν πάνυ ἐξηκτικῆ. Ἴσως δὲν ἤθελεν εἶναι ἄλογος
ἡ ὑπόθεσις, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ὅτε τὸ πρῶτον ἶδον τὸ
θηρίον τοῦτο, ἀγνοοῦντες τὸ ὄνομα τοῦ ὠνόμασαν τὸ
ζῶον κάσσορ (cassor), εἶδος βοῦς, καθ' ἃ εἶπον οἱ
Ῥωμαῖοι, καὶ Λούκας βόας. Τοῦτο δὲ, διότι, ὡς
γνωρίζομεν, ὑπάρχει σύνηθες εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ
δίδωσιν εἰς τὰ πράγματα τὰς ὅσον ἐνεστί γνωστο-
τάτας ὀνομασίας. Οὕτως ὁ Πλίνιος ὀνομάζει τὸν
λέοντα ἄρκτον Νομαδικὴν [ursum Numidicum]·
ὡσαύτως δὲ καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Καίσαρι ὁ βίσων,
βοῦς ἐλάφῳ ὁμοιόσημος καλεῖται. Καὶ τοῦτο, διό-
τι ἐκ τῶν συνηθεστέρων ζῶων μέγιστοι εἶναι οἱ βόες.
Δὲν λέγομεν ὅτι ὁ ἐλέφας παράγεται παρὰ τὸ ἐλεφ-,
τὸ ὁποῖον παρ' Ἑβραίοις σημαίνει βοῦν (1). Διότι ἀ-
ποπῶν βεβαίως ἐπραξεν ὁ μέγας Κασσῶν παραβαλὼν
τὴν λέξιν ἀπ' ἐτέραν Ἑβραϊκὴν λέξιν κατὰ μετὰθε-

σιν γραμμάτων. Ἄλλως, ἂν τοῦτο δὲν ἀρέσκη, δο-
ναι τὶς νὰ εἴπῃ, ὅτι τὸ ὄνομα καίσαρ, παρήχθη
ἀπὸ τὴν Ἑβραϊκὴν λέξιν κάσσορ, ὡς ἤθελον εἶπῃ οἱ
ἰσχυροὶ, θαυμάσαντες τὸ μέγεθος τοῦ ἐλέφαντος, ὅτι
ὁμοιάζει μὲ κρημνὸν ἢ λόφον διότι τὸ τοῦορ σημαίνει
ψηλὸν τόπον, καθ' ἃ καὶ τὸ μάσσορ σημαίνει πε-
ριτείχισιν, προμαχῶνα. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὁ
Ἰσίδωρος λέγει, ὅτι ὁ ἐλέφας ὠνομάσθη οὕτω παρὰ
τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἔχων ὄρους (λόφον) μέγεθος. Ἐκα-
στος δ' ἐννοεῖ πόσον κενὸν εἶναι τὸ πλάσμα τοῦτο,
καθὼς καὶ πολλὰ συχνάκις ἄλλα τοῦ Ἰσίδωρου.
Ὅπως δὲ ποτε δὲ καὶ ἂν ἔχῃ τὰ περὶ τούτου, ἡμεῖς
καθόλου νομίζομεν, ὅτι ἡ λέξις Καίσαρ ἐσήμαινε
παρὰ τοῖς Ἀσπιδότοις τὸν ἐλέφαντα. Τοῦτο φαίνεται ση-
μαίνουσα ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις κέσερα, δι' ἧς δηλοῦσι
τὸν θυρεὸν, οὐχὶ πανταχόποτε, ἀλλὰ, ὡς εἰκόζομεν,
τὸν ἐξ ἐλεφαντίνου μόνον δέματος κατασκευασμένον.
Καὶ οἱ Λατίνοι εἶπον κέτρα, ἀλλ' εἰς πολλῶν πλα-
τυτέρων σημασίαν ἐκ τῆς κυρίας ἐννοίας εἰς ἄλλο-
τρίαν σχεδὸν τὰς λέξεις ἐκτρέποντες. Ἡμεῖς νομι-
ζομεν, ὅτι ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις κέσερα τὸ πρῶτον ἐσή-
μαινε δέσμα ἐλέφαντος· ὕστερον, ὡς ἀρμόδιον ὄντος
αὐτοῦ πρὸς θυρεοποιῶν, ἐκλυμθανόμενον καὶ ἀντ'
αὐτοῦ τοῦ θυρεοῦ, τῆς ἀσπίδος. Οὕτω καὶ ὁ Εὐριπί-
δης τὴν ἀσπίδα, ἐξ ἰτέας παρὰ τοῖς ἀρχαιοτάτοις
Ἑλλήσι κατασκευαζομένην, ὀνομάζει δι' αὐτοῦ τού-
του τοῦ ὀνόματος, ἰτέαν.

« Κρεῶν γέτ' οὐνθεν δ' ἰτέαν (δηλ. θυρεὸν, ἀσπίδα)
λαβὼν χερί. »

Οὕτω καὶ ὁ Πλίνιος (11, 37) μετεχειρίσθη τὸ ὀ-
νομα cetra (πέλτη) « Elephantorum quoque
tergora impenetrabiles cetras habent » ἥτοι
« καὶ τῶν ἐλεφάντων τὰς δορὰς ἔχουσι πέλτας, δηλ.
ἀσπίδας ἀδιατρυπήτους. Σημειωτέον δὲ ὅτι θεωροῦ-
μεν καθόλου ἀποβλητέαν τὴν γραφὴν, ἥτις ἤρρευν
εἰς τινες, setas (δηλ. μήριγκας, τρίχας τραχείας)
ἢ quasi setas. Ἐκληπτέας δὲ ἡ λέξις cetra
εἰς τὴν σημασίαν οὐχὶ τῆς ἀσπίδος, ἀλλὰ τῆς δορὰς,
ἐξ ἧς συνειθίζον νὰ κατασκευάζωσι τὰς ἀσπίδας. Τοῦ-
το δὲ λέγουσιν τινες, ὅτι πρέπει νὰ βοηθῇ περὶ τῶν
δοράτων. Ἀλλ' ὁ Ἡσύχιος « ἰτέαν » λέγει, « ἀ-
σπίδες, διὰ τὸ πρῶτας ἐκ ταύτης τῆς ὕλης κατα-
σκευασθῆναι. » Συνοφθα τούτῳ λέγει καὶ ὁ Εὐστα-
θιος. Καὶ γέρραι δὲ ἀσπίδες περτικαί, ὡς ἐκ γέρ-
ρου ἥτοι λύγου κατασκευασμέναι, ὧν καὶ Εὐνοφῶν ἐ-
μνήσθη ἐν Κύρου Παιδείᾳ. καὶ κοπίς δὲ ξίφος μικρὸν,
παρὰ Εὐνοφῶντι καὶ Κουρτίῳ ἀπ' ὁμορρίζου ἐβραϊκῆς
λέξεως, σημαίνουσης κίρτωμα. Ἦθελον δὲ εἶπῃ, ὅτι
ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις κέτρα, παράγεται παρ' ἐτέραν Ἑβραϊ-
κὴν λέξιν κέσερα εἰμὴ ἢ παρ' Ἑβραίοις καὶ ἐτέρα λέ-
ξις σημαίνουσα ἀποκρύπτειν. Καὶ τὸ παρὰ τοῖς
Ἀραβῶν δὲ τῆς αὐτῆς ἐχόμενον βίζης κουρεῖ σημαί-
νει τὴν ἀσπίδα· διότι ἡ κέτρα, ἥτοι πέλτη, λέγει ὁ
Σερούτιος, εἶναι ἱμαντίνην ἀσπίς, ἧς ἐπιούντο χρῆσιν
οἱ τε Ἰσπανοὶ καὶ οἱ Μαῦροι. Ἄλλως δὲ, καὶ ἂν
παρήγον αὐτὴν ἀπ' ἄλλης Ἑβραϊκῆς λέξεως, ἐν ἣ ὡς

(1) Ἐπειδὴ γνωρίζομεν, ὅτι καὶ τὸ πρῶτον Ἑβραϊκὸν
στοιχεῖον ὠνομάζετο אֵלֶף, ἥτοι βόας, ἐξ οὗ ὠνομάσθη μὲ
μικρὰν τῆς προφορᾶς διαφορὰν καὶ τὸ ἀντίστοιχον ἑλληνικὸν
ἐλάφας, ἥτοι ἐλάφας βοῦς· διότι γνωστὸν, ὅτι τὸ πρωτότυ-
πον σχῆμα τοῦ ἐλάφου οὕτως αὖ παρίσταται δηλ. κεφα-
λὴν βοῦς. Ἐπειδὴ δ' ἔλαβον τὸ ὄνομα, ἂν ὅχι καὶ τὸ
σχῆμα, τῆς τε Περσικῆς καὶ Ἀραβικῆς καὶ Τουρκικῆς, ὡς
καὶ ἄλλων πολλῶν γλωσσῶν τὸ πρῶτον στοιχεῖον, אֵלֶף.

πάρχει τ' ἀντί σ, μικρά ᾗθ' εἶναι ἡ διαφορὰ, τοῖς μὲν Ἑλλήσι συνηθέστατη, (*) καὶ τοῖς Ῥωμαίοις δὲ οὐχὶ ἀγνωστοί. Ὅστις δὲ περὶ τοῦτου ἀμφισβῆλλῃ, ἅς συμβουλευθῇ καὶ μόνον τὸν φέστον, παρ' ᾧ θελεῖ ἶδῃ, ὅτι ὁ Ἑννίος εἶχεν εἴπῃ *adgretus* ἀντὶ *adgressus*, τὰ δύο Σ εἰς δύω Τ μεταβαλὼν. Περὶ τοῦτου δὲ μᾶς πείθει καὶ χωρίον τι τοῦ Μέλλα, ὅπου γίνεται λόγος περὶ Ἀνταίου καὶ Πάρμης, ἥτοι ἀσπίδος περιφερούς, κατεσκευασμένης ἐκ δορᾶς ἐλεφαντίνης. Ἐπειτα δὲ καὶ ὁ Στράβων, ὅστις « οἱ δὲ πεζοὶ » λέγει « τὰς τῶν ἐλεφάντων δορὰς ὡς ἀσπίδας προβάλλονται. » Οὕτω καὶ ὁ Ἀππιανὸς περὶ τοῦ Φοινικικοῦ πολέμου, ὅπου λέγει περὶ ἀσπίδος τοῦ Μασσανάστου, τὴν ὁποίαν ὀνομάζει ἐλεφαντιστὴν, « καὶ τῶν λοιπῶν τὰ ἀκόντια εἰς τὸν ἐλεφαντιστὴν ἐνδεχόμενος. » Οὐ μικρὸν δὲ εἰς τῶν λόγων ἡμῶν τὴν ἀπόδειξιν συμβάλλεται καὶ τὸ τοῦ Ὁροσίου χωρίον, ἐν ᾧ λέγει, ὅτι οἱ Νομάδες μετεχειρίζοντο ἀσπίδας περιεκαλυμμένας ὑπὸ δορᾶς ἐλεφαντίνης, ὅτι, ὅσκις συνεπίπτε νὰ βρέχῃ, καθίστα αὐτὴν ἀχρηστον, ἐπειδὴ ἀπερρώσκει ὅλον τὸ ὕδωρ ὡς σπογγία, καὶ καθίστα τὸ βάρος αὐτῆς ἀφόρητον. Ἰδοὺ δὲ καὶ τὸ χωρίον τοῦ Μέλλα, *Parma elephantino tergore execto*. « ὅπερ ὁμοίως ἀναγνωστέον « *Parma elephantino tergore execta*. » ἥτοι α παρμη ἐξ ἐλεφαντίνης δορᾶς κατεσκευασμένη. » Διότι φανερόν, ὅτι οὕτω σκληρὰς καὶ στερεὰς οὐσας τῆς δορᾶς ταύτης, οὐδεμίαν ὑπῆρχε χρεῖα σιδήρου στηρίγματος ἢ ἄλλου τινος περιδέματος. Ἐκ τούτων δ' ἀπάντων ἐξάγεται, ὅτι κέτρα (πτελτη), ἐλεφαντιστὴς καὶ ἡ ἐβραϊκὴ λέξις, ἥς μικρὸν ἀνωτέρω ἐμνησθήμεν, ὑπάρχουσι καθόλου ταῦτα! Καὶ τοῦ Ἡσυχίου δὲ τὸ χωρίον ἐκεῖνο « Καισάραι, περιεφέλαιαι, » τὸ ὁποῖον αὐτοῖσι ὁ Κατωβίων φέρει εἰς μαρτυρίαν, οὐδὲν δύναται ἐπὶ τοῦ προκειμένου οὐδ' ὑπάρχει τις αὐτοῦ σχέσις πρὸς τὸν ἐλεφαντα, ἢ τὴν κεσάρην δηλ. τὴν κόμην. Ἐπειδὴ, — σημειωτέον καὶ τοῦτο, — ἦτο πολὺ σὺνθετος εἰς τὸν γραμματικὸν ἐκεῖνον νὰ παρεμβάλλῃ ἐν τῇ λεξικῇ αὐτοῦ πολλὰς ὑπὸ τε τοῦ Συμμάχου καὶ τοῦ Ἀκυῖλα καὶ ἄλλων ἐρμηνευτῶν ἐκ τῆς Ἀγίας γραφῆς παρελημμένας λέξεις. Διότι ὑπάρχει ἐβραϊκὴ λέξις *κισούριμ*, τὴν ὁποῖαν ἐξηγοῦσιν οἱ ἐβραῖοι *ταιρία*, *σέμα* (*vetta*). Ὅθεν οὐδὲν θαυμάστον, ἐάν τις τῶν ἐρμηνευτῶν, νομίζων καλὸν νὰ μὴ μεταφράζῃ ὅπως τύχη, διετήρησε τὴν λέξιν *κισούριαι*, ἐβραϊκὴν, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες, οὕσαν. Ἐκ τούτου δ' ἐννοεῖται, ὅτι ὁ Ἡσύχιος, σκοπῶν ὅσον οἶόν τε ἀκριβῶς νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν λέξιν, δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ἐτέραν καταλληλοτέραν ἢ τὴν *περιεφέλαιαι*. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἐν παρόδῳ ὁ

Οὐσίος· περὶ δὲ τῶν χωρίων τοῦ Πλινίου καὶ Μέλλα δύναται ὁ βουλούμενος νὰ ἴδῃ τὸν τοῦ Οὐσίου ἀδελφὸν εἰς Μέλαν 1, 5, 11,

ΑΓΓΕΛΙΑ.

—ο—

Τριετὲς διανύσασα στάδιον ἡ Πανδώρα, παρουσιάζεται καὶ τέταρτον εἰς τὸ δημόσιον, τὴν συναίσθησιν ἔχουσα, ὡς ἐλπίζει δὲ, καὶ τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῆς τὴν συνομολογίαν, ὅτι μεχρι τοῦδε πιστῶς ἐξεπλήρωσεν ὅσα ἀπ' ἀρχῆς ἐπηγγέλματο, καὶ ὅτι ἐκ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς ἴσως τις ὠφέλεια προσεγένετο κατὰ τὴν ἰδιαιτέραν τάσιν αὐτῆς, καὶ τὸ μέτρον τῶν αὐτῇ ἀξιώσεων. Διότι ἐκαστος ἐνθυμεῖται ὅτι ἡ Πανδώρα οὕτε νὰ ἐκπαιδεύσῃ τοὺς ἀπαιδεύτους ὑπόσχεται, οὕτε τοῖς πεπαιδευμένοις στερεὰν ἐπιστημονικὴν τροφὴν νὰ προσφέρῃ καυχᾶται· ἀλλὰ πᾶσι καὶ πάσαις ὑπόσχεται διασκεδάσιν, τῆς ἀργίας παραμυθίαν, ἀλλ' εὐγενῆ ταύτην, καὶ πηγάζουσαν ἐκ πνευματικῶν ἀπολαύσεων. Τὴν ἀνάγνωσιν νὰ καθιστᾷ ἀγαπητὴν τοῖς πολλοῖς, νὰ ἐθίξῃ τοὺς λέγοντας καὶ γράφοντας εἰς γλῶσσαν οὐχὶ μὲν σχολαστικὴν, ἀλλ' ἀκριβῆ, καὶ ἐπιμελετημένην, τὰς ὑγειεῖς τῆς ἠθικῆς ἀρχὰς διαδραματίζουσα νὰ ἐμπνέῃ ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἀγάπην, καὶ πολλὰς τῶν ὠφελιμιωτέρων καὶ ἐμβριθεστέρων εἰδήσεων νὰ διαδίδῃ, λανθανούσας, ὑπὸ τὰ ἄνθη τῆς τερπνῆς ἀναγνώσεως· οὗτος εἶναι ὁ σκοπὸς ὃν προέθετο καὶ ὃν ἐκέρχρε πάντοτε. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς ἀφορᾷ οὐχὶ μόνας τὰς τάξεις τῶν προνομιοῦχων τῆς δικαιοῦς, ἀλλ' ἅπαν τὸ μέρος τοῦ ἔθνους τὸ δυνάμενον ἢ τὸ ὀφείλον διὰ καλῶν ἀναγνώσεων νὰ καλλιεργῇ τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν του, διὰ τοῦτο ἡ Πανδώρα κατ' ἀρχὰς πᾶν ὑλικὸν παρῆδε συμφέρον, ὅπως μόνον γίνῃ ὅ,τι πλείστοις ἐρική, καὶ ὅ,τι πλείστους ἐλκύσῃ εἰς τὴν διανοητικὴν ταύτην ἐστίχσιν. Ὅστις δὴποτε γνωρίζει τὰς τυπογραφικὰς σχέσεις καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλοῦ, ὅστις δὴποτε ἀναλογισθῇ ὅτι αἱ ἐν Ἀθήναις πολιτικαὶ ἐφημερίδες, 96 φύλλα κατ' ἔτος ἐκδίδουσιν, ὧν τὸ ἐν τέταρτον ἂν ὅχι πολλάκις τὸ ἡμῖς, δικαστικὰς περιέχον καταχωρίσεις, καλύπτει τὴν δαπάνην τοῦ ἐτέρου ἡμίσους, τιμῶνται 48 δραχμῶν ἐτησίως, θέλει συνομολογήσῃ ὅτι 96 τυπογραφικὰ φύλλα, περιέχοντα ὕλην φύλλων περίπου διακοσίων, καὶ τυπογραφίας ἐνίοτε δὲ καὶ λιθογραφίας, 72, ἐκ τῶν ἀρίστων τῆς Γαλλίας ἢ ὑπὸ τοῦ ἐπιδεδειγμένον τῶν Ἑλλήνων ξυλογράφων κατεργασμένας, δύνανται νὰ δίδωνται ἀντὶ 16 μόνων δραχμῶν ἀνευ προφανοῦς ζημίας τῶν ἐκδοτῶν, καὶ πρὸς ἕτερον σκοπὸν ἢ

(*) Καὶ μάλιστα τοῖς Ἀττικοῖς, ὅτι αἱ συνηθέστατα οὐ μόνον τὸ διπλοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπλοῦν Σ πολλάκις ἐνέχοντο πρὸς τὸ Τ. ὅν ὁ ἄ λ α σ α, ὁ ἄ λ α τ α σ ἡ μ ε ρ ο ν, τ ἡ μ ε ρ ο ν, κτλ. Τοῦτο δὲ παρῆσεν εὐκαιρίαν, ὡς γνωστὸν, ἀφορμὴν εἰς τὸν ἀστέον Δουκιανόν, ὅπου ἱκαίως ἀναγκασθεὶς ἐπὶ τῇ πλεονεξίᾳ ταύτῃ τοῦ Τ περὶ τὸν, νὰ συγγράψῃ τὸν εὐφρεστάτον ἐκεῖνον, κατὰ τοῦ Τ διακρινέν. Σ. Μ.

ἦν μεγίστην διάδοσιν τοῦ συγγράμματος. Ἄλλ' ἵταν οἱ ἐκδότης οὔτε κόπων μεγάλων οὔτε θυσιῶν φείδωνται πρὸς εὐδόωσιν ἐπιχειρήσεως, ἣν νομίζουσι δυναμένην κατὰ τι νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐθνικὴν πρόοδον τῆς φίλης πατρίδος, ἐλπίζουσιν ὅτι καὶ τὸ δημόσιον, τὸ μέρος δηλαδὴ τοῦ δημοσίου, τὸ εὐγενὲς καὶ πατριωτικῶς αἰσθανόμενον, οἱ ἄνδρες οἱ μετ' εὐνοίας καὶ ἀνευ φθόνου τοὺς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ εἰλικρινεῖς ἀγῶνας ἀναγνωρίζοντες, θέλουσι δειχθῆ πρὸς ἀνακούφισιν αὐτῶν πρόθυμοι, καὶ τοὺς ἐμψυχώσῃ εἰς ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου ὃ ἐπεχείρησαν, τὰς συνεισφορὰς αὐτῶν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἢ τῶν δῆμων ἢ τῶν σχολείων τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων πολλαπλασιάζοντες, ἢ, ὅσοι καθυσπεροῦσι, προθύμως αὐτάς, ἀποτίοντες. Πρὸ πάντων δ' ἐλπίζουσιν ὅτι οἱ πεπαιδευμένοι τοῦ ἔθνους, ὅσοι μᾶλλον ἐκτιμῶσι τὴν ἐκ τῆς ὑγιоῦς ἀναγνώσεως πρὸς ἐξευγενισμόν τοῦ λαοῦ προσγινομένην ὠφέλειαν, δὲν θελοῦσι τοῖς ἀρνηθῆ τὴν συνδρομὴν τοῦ καλῶς αὐτῶν, ὡς εὐγνωμόνως ἀναγνωρίζουσιν ὅτι μέχρι τοῦδε ἔπραξαν οἱ Κ.Κ. Π. Καληγᾶς, Δόσιος, Κουμανούδης, Δεκιγιάλλας καὶ ἄλλοι. Ἡ δὲ Πανδώρα θέλει ἀσμένως καταχωρίζει πᾶσαν διατριβὴν ἥτις τῇ διευθύνεται, γεγραμμένη οὖσα εἰς καθαρῶς γλῶσσαν, καὶ κατὰ τὴν γενικὴν αὐτῆς τάσιν, τὸ τερπνὸν ἐνοῦσα τῷ ὠφελίμῳ.

Ἐν Ἀθήναις
τὴν 1. Μαρτίου 1853.

Ἄ. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.
Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.
Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Ἐπειδὴ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς Ν. Πανδώρας ἀρχεται τὴν 1. τοῦ προσεγγίζοντος Ἀπριλίου, ἢ διεύθυνσις αὐτῆς κρίνει ἀναγκαῖον νὰ προκηρύξῃ τὰ ἑξῆς:

Α'. Ὅσοι τῶν σημερινῶν συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀναπώσωσι τὴν συνδρομὴν των, πρέπει νὰ καταγράψωσι πρὸ τῆς λήξεως τοῦ

παρόντος τρίτου ἔτους τὰ ὀνόματα αὐτῶν παρὰ τοῖς ταχυδρομικοῖς ἐπιστάταις ἢ τοῖς ἄλλοις ἐπιτρόποις τῆς Πανδώρας, καὶ νὰ προπληρώσωσι τὴν ἐνιαύσιον συνδρομὴν, ἅμα μετὰ τὴν λήψιν τοῦ ἀ. φυλλαδίου.

Β'. Ὅσοι γίνονται κατὰ πρῶτον συνδρομηταί, θέλουσι λάβει δωρεὰν τὰ ἐκδοθέντα κατὰ τὸ λήγον ἔτος φύλλα τοῦ Ἀρμαντάλ-ὀφείλουσι δὲ καὶ οὗτοι νὰ προπληρώσωσι τὴν ἑτησίαν συνδρομὴν.

Γ'. Ὁ ὅρος τῆς προκαταβολῆς τῆς συνδρομῆς εἶναι ἀπαραίτητος· ὅχι μόνον διότι οὐδὲμία ἐφημερίς καὶ οὐδὲν περιοδικὸν σύγγραμμα δύναται νὰ διατηρηθῇ ἀνευ χρημάτων, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ Πανδώρα, οὖσα ἐκ τῶν περιοδικῶν ἐκείνων συγγραμμάτων ἅτινα κατατάσσονται μετὰ τῶν πολυτελῶν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μεγάλα καὶ πλούσια ἔθνη, καὶ δαπανῶσα πολλὰς χιλιάδας δραχμῶν κατ' ἔτος, ἔχει ἀνάγκην ἀναπόφευκτον ἐγκαίρου καὶ δραστηρίας ὑποστηρίξεως. Εἶναι ἄρα ἐπιθυμητὸν ὥστε ἡ προθυμία τῆς ἀποτίσεως τῶν συνδρομῶν, ν' ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν προθυμίαν ἐκείνων οἵτινες, ὁμολογοῦντες τὴν ἐκ τῆς Πανδώρας ὠφέλειαν καὶ τέρψιν, συναμιλλῶνται νὰ καταγράφωνται συνδρομηταί. Ἡ πληρωμὴ εἶναι μετριοτάτη, εὐκόλως καὶ σχεδὸν ἀνεπαισθῆτως καταβαλλομένη καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐνδεεστέρων, ἐὰν θελήσωσι νὰ οἰκονομῶσι πρὸς τοῦτο καθ' ἡμέραν, ἐντὸς μὲν τῆς Ἑλλάδος λεπτὰ 4. ἐκτὸς δὲ 5 ἢ 6.

Δ'. Ὅσοι τῶν συνδρομητῶν τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους δὲν ἐπλήρωσαν εἰσέτι τὴν συνδρομὴν αὐτῶν, παρακαλοῦνται νὰ πληρώσωσι πρὸ τοῦ τέλους αὐτοῦ. Ἐὰν ὅμως καὶ πάλιν δυστροπήσωσι, θέλομεν βιασθῆ νὰ δημοσιεύσωμεν διὰ τοῦ τύπου τὰ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ νὰ ζητήσωμεν ἀρμοδίως τὸ δίκαιον ἡμῶν. Ὁ ὅρος τῆς προπληρωμῆς τῆς Πανδώρας εἶναι ὡς ἑγγραμμένος γράμμασι κεφαλαίοις ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐκάστου φυλλαδίου. Ἐὰν ἄρα οἱ καταγεγραμμένοι συνδρομηταί δὲν ἔχωσι τὴν διάθεσιν νὰ πληρώσωσιν, εἶναι ἀδίκον νὰ σφετερίζωνται ξένην ιδιοκτησίαν.

Ε'. Ἐὰν τις λαβὼν τὸ πρῶτον φυλλάδιον τοῦ τετάρτου ἔτους δὲν θέλῃ νὰ εἶναι συνδρομητῆς, παρακαλεῖται νὰ τὸ ἐπιστρέψῃ ἀμέσως, διὰ νὰ μὴ προξενήσῃ ζημίαν εἰς τὴν Πανδώραν.